

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 8.11.2006
KOM(2006) 649 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia ja pääasialliset haasteet 2006–2007
Liitteenä erityiskertomus EU:n kyvystä integroida uusia jäseniä

{SEK(2006) 1383}
{SEK(2006) 1384}
{SEK(2006) 1385}
{SEK(2006) 1386}
{SEK(2006) 1387}
{SEK(2006) 1388}
{SEK(2006) 1389}
{SEK(2006) 1390}

KOMISSIION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laajentumisstrategia ja pääasialliset haasteet 2006–2007 Liitteenä erityiskertomus EU:n kyvystä integroida uusia jäseniä

1. JOHDANTO

Laajentuminen on kuulunut EU:n kehityksen ydinasioihin jo usean vuosikymmenen ajan. Euroopan yhdentymisen keskeisenä ajatuksena on lopettaa Euroopan jakautuneisuus ja edistää maanosan rauhanomaista yhdistymistä. Poliittisesti EU:n laajentuminen on auttanut hallitsemaan suuria muutoksia kuten diktatuurien kukistumista ja kommunismin romahdusta. Se on lujittanut demokratiaa ja ihmisoikeuksia ja lisännyt vakautta koko maanosassa. Laajentuminen kuvastaa EU:n perusolemusta pehmeänä voimana, joka on saavuttanut vetovoimallaan enemmän kuin mitä oltaisiin voitu saavuttaa muilla keinoin.

Taloudelliselta kannalta laajentuminen on osaltaan lisännyt vaurautta ja kilpailukykyä, sillä laajentunut unioni on kyennyt vastaamaan paremmin globalisaation haasteisiin. Tämä on koitunut koko Euroopan hyödyksi. Laajentuminen on lisännyt EU:n painoarvoa maailmassa ja tehnyt siitä vahvemman kansainvälisen toimijan.

Bulgarian ja Romanian liittyminen unioniin 1. tammikuuta 2007 vie päätökseen viidennen laajentumisen, joka alkoi kymmenen uuden jäsenvaltion liittyessä unioniin toukokuussa 2004. Perusteelliset valmistelut ovat tasoittaneet tietä maiden integroitumiselle EU:n toimielimiin ja politiikkoihin. Kymmenen uutta jäsenvaltiota ovat pystyneet erinomaisesti yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä EU:n lainsäädännön kanssa, ja ne ovat antaneet merkittävän panoksen EU:n toimielinten työhön. Ne ovat lisänneet taloudellista toimintaa sekä kauppaa ja investointeja, ja niiden talouskasvu on ollut nopeaa.

Nykyinen laajentumisohjelma käsittää Länsi-Balkanin maat ja Turkin. Kyseisille maille on esitetty EU-jäsenyyttä, kunhan ne täyttävät vaaditut ehdot. Maat ovat eri vaiheissa EU:hun liittymistä ajatellen. Kroatia ja Turkki käyvät liittymisneuvotteluja. Entisestä Jugoslavian tasavallasta Makedoniasta tuli ehdokasmaa joulukuussa 2005. Muut Länsi-Balkanin maat etenevät kohti EU-jäsenyyttä.

EU:n laajentumisohjelman edessä on vuosina 2006 ja 2007 joitakin suuria haasteita. Ne liittyvät erityisesti Turkin liittymisneuvotteluihin, kysymykseen Kosovon tulevasta asemasta, suhteisiin Serbian kanssa sekä Bosnia ja Hertsegovinan hallinnon siirtämiseen maan omalle vastuulle. Nämä asiat ovat jo itsessään tärkeitä, minkä lisäksi ne kytkeytyvät koko Euroopan turvallisuuden ja vakauden kannalta tärkeisiin geopoliittisiin kysymyksiin. Matka kohti EU-jäsenyyttä on jo arvo sinällään, vaikka liittymiseen kuluisikin vielä useita vuosia. Koska tähän matkaan liittyy paljon vaikeita kysymyksiä, EU:n on oltava siihen sitoutunut koko prosessin ajan.

Liittymistä valmistelevan strategian toteutusta sekä ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden kanssa käytäviä neuvotteluja olisi määrätietoisesti jatkettava sovittujen ehtojen mukaisesti. EU toimittaa rahoitustukea vasta perustetun liittymistä valmistelevan tukivälineen kautta tammikuusta 2007 alkaen. Tämä rahoitustuki kohdennetaan

liittymiskumppanuuksissa ja Eurooppa-kumppanuuksissa määriteltyihin ensisijaisiin tavoitteisiin.

EU:n laajentuminen on historiallinen hanke, joka perustuu visioon yhdistyneestä Euroopasta ja sen yleismaailmallisesta roolista. Hankkeen täyden demokraattisen legitiimiyden takaa se, että Euroopan kansat ottavat sen laajalti omakseen ja tukevat sitä. Maan liittymiseen johtavat tärkeimmät päätökset tehdään demokraattisesti valittujen elinten toimesta kussakin jäsenvaltiossa ja unionissa.

Jäsenvaltioiden on oltava ensimmäisinä selittämässä kansalaisille, miksi laajentuminen on EU:n etujen mukaista. Komissio on valmis lisäämään puolueettoman ja helppokäyttöisessä muodossa olevan tiedon tarjontaa ja työskentelemään yhdessä jäsenvaltioiden ja Euroopan parlamentin kanssa, jotta kansalaisille voitaisiin antaa nykyistä tehokkaammin tietoja laajentumisprosessista.

Eurooppa-neuvosto aikoo keskustella laajentumisesta kokoontuessaan joulukuussa 2006. Neuvosto totesi joulukuussa 2005 antamissaan päätelmissä, että komission viime vuonna esittelemä strategia on hyvä perusta vuoden 2006 laajentumiskeskustelulle. Strategiassa korostetaan, että hyvin hallittu laajentuminen voi laajentaa ja syventää Euroopan yhdentymistä. Se perustuu kolmeen pääperiaatteeeseen: vahvistetaan nykyisiä sitoumuksia liittymisprosessin aloittaneita maita kohtaan, sovelletaan oikeudenmukaisia mutta tiukkoja ehtoja sekä tehostetaan kansalaisille suunnattua tiedottamista laajentumisesta.

EU on ottanut laajentumisen nopeudesta esitetyt huolet vakavasti. Jotta sitoumukset eivät kuormittaisi EU:ta liikaa, se suhtautuu uusien sitoumusten tekemiseen varauksellisesti mutta kunnioittaa aiempia, jo liittymisprosessissa olevia maita koskevia sitoumuksiaan.

Kaikkiin ehdokasmaihin ja mahdollisiin ehdokasmaihin sovelletaan tiukkoja ehtoja. Jokainen uusi askel liittymisprosessissa edellyttää maan edistymistä poliittisten ja taloudellisten uudistusten toteuttamisessa. Koska liittymisprosessi on pitkäaikainen hanke, on tarpeen huolehtia siitä, että mailla säilyy motivaatio jatkaa uudistuksia. EU:n on myös lisättävä prosessin avoimuutta.

EU:n on uudistettava omia toimielimiään kesäkuussa 2006 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti. Toimielinten uudesta toimivallan jaosta pitäisi päästä sopimukseen ennen seuraavan uuden jäsenen todennäköistä liittymisajankohtaa. Tulevaisuuden kannalta toinen tärkeä kysymys on EU:n rahoitus. EU:n kyky ottaa uusia jäseniä ja säilyttää samalla integraatiotahti on tulevaisuudessa vielä nykyistäkin tärkeämpi. Tämän asiakirjan liitteenä olevassa komission erityiskertomuksessa esitellään toimintamalli, jolla pyritään varmistamaan, että EU säilyttää kykynsä toimia tehokkaasti samalla, kun se jatkaa tulevien vuosien haasteita varten suunniteltua laajentumisohjelmaa.

Eivät kaikki Euroopan maat osallistu laajentumisprosessiin. EU on solminut muiden maiden kanssa monenlaisia suhteita, joiden kehyksenä ovat muun muassa Euroopan talousalue, kahdenväliset siteet Sveitsiin, Euroopan naapuruuspolitiikka ja strateginen kumppanuus Venäjän kanssa. Euroopan naapuruuspolitiikalla pyritään poliittisia suhteita ja taloudellista integraatiota syventämällä edistämään vaurautta, vakautta ja hyvää hallintotapaa EU:n naapurimaissa. Komission tarkoitus on esittää lähiaikoina ehdotuksia Euroopan naapuruuspolitiikan vahvistamiseksi.

Tässä asiakirjassa hahmotellaan EU:n nykyisen strategian pohjalta toimintamalli, jossa hyödynnetään viidennestä laajentumisesta saatuja kokemuksia, tuetaan maita matkalla EU-jäsenyyteen, kannustetaan kansalaisia tukemaan tulevaa laajentumista, paneudutaan laajentumisen haasteisiin ja turvataan EU:n integrointikyky. Tältä pohjalta pyritään saavuttamaan laajentumisesta uusi yksimielisyys.

2. VIIDES LAAJENTUMINEN

Laajentumisen arvo on osoittautunut kestäväksi, sillä laajentuminen yhtenä EU:n tuloksellisimmista hankkeista on edistänyt menestyksekkäästi rauhaa, vakautta ja demokraattista kehitystä koko maanosassa. Vuonna 2004 EU:hun liittyneet kymmenen jäsenvaltiota ovat jatkaneet sujuvaa integroitumistaan EU:n toimielimiin ja politiikkoihin. Uusien jäsenvaltioiden demokraattiset poliittiset järjestelmät ovat kokonaisuutena ottaen toimineet edelleen hyvin. Ne ovat hyvin pitkälle yhdenmukaisia EU:n oikeuden kanssa, ja ne ovat osallistuneet merkittävällä panoksella EU:n toimielinten työhön. EU:n toimielimet ovat edelleen toimineet tehokkaasti. Laajentuminen on lisännyt EU:n painoarvoa kansainvälisessä poliittisessa ja taloudellisessa elämässä sekä sen neuvotteluvoimaa eri foorumeilla. Laajentuminen on myös rikastuttanut unionin kulttuuriperintöä.

Samalla, kun laajentuminen on lisännyt Euroopan turvallisuutta ja vakautta, siitä on myös ollut taloudellista hyötyä. Uudet jäsenvaltiot ovat nopeasti kuromassa kiinni vanhojen jäsenvaltioiden etumatkaa. Vanhat jäsenvaltiot ovat saaneet uusia kauppaa- ja investointimahdollisuuksia. Yleisesti ottaen laajentumisesta on ollut hyötyä EU:n taloudelle, ja sen ansiosta on voitu paremmin vastata globalisaation haasteisiin.¹ Tätä myönteistä kehityssuuntaa vahvistaa euron vähittäinen käyttöönotto uusissa jäsenvaltioissa, ensimmäiseksi Sloveniassa 1. tammikuuta 2007.

Laajentumisen myötä työvoima on jakautunut unionissa tarkoituksenmukaisemmin ja EU on paremmin varustautunut kansainväliseen kilpailuun. Kokonaisuudessaan viimeisin laajentuminen on kiihdyttänyt talouskasvua ja nykyaikaistamista EU:n sisällä. Tämän ovat tuoneet selvästi esille monet tärkeät viimeaikaiset tutkimukset. Konkreettisia tuloksia on esimerkiksi nähtävissä niissä kolmessa jäsenvaltiossa, jotka alkoivat soveltaa työvoiman vapaata liikkuvuutta kymmenen uuden jäsenvaltion liittymisestä alkaen. Näissä maissa edut ovat nähtävissä lisääntyneenä kansantulona ja kasvaneina verotuloina sekä harmaan talouden kutistumisena. Uusista jäsenvaltioista tulevat työntekijät ovat paikanneet ammattitaitoisen työvoiman puutetta työmarkkinoilla, ja he ovat sopeutuneet hyvin uuteen kulttuuriympäristöönsä.² Näiden kokemusten valossa myös viisi muuta jäsenvaltiota on avannut työmarkkinansa kokonaan ja kaksi jäsenvaltiota on avannut ne osittain.³

Bulgarian ja Romanian liittymisvalmistelut ovat edenneet tiukkojen ehtojen mukaisesti ja EU:n täydellä tuella. Molemmat maat ovat toteuttaneet liittymisneuvottelujen aikana kauaskantoisia uudistuksia. Siitä huolimatta komission lokakuussa 2005, toukokuussa 2006 ja

¹ Komission tiedonanto ”Kaksi vuotta laajentumisesta – Talouden menestystarina”, KOM(2006) 200, 3.5.2006.

² Komission tiedonanto. ”Kertomus vuoden 2003 liittymissopimuksessa vahvistettujen siirtymäjärjestelyjen toimivuudesta (1. toukokuuta 2004 – 30. huhtikuuta 2006 välinen aika)”, KOM(2006) 48, 8.2.2006.

³ Kokonaan avanneet: toukokuussa 2004 Irlanti, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ruotsi; toukokuussa 2006 Espanja, Kreikka, Suomi ja Portugali; heinäkuussa 2006 Italia. Osittain avanneet: Belgia ja Ranska.

syyskuussa 2006 antamissa seurantakertomuksissa otettiin esille aloja, joilla tilanne oli vielä erityisen huolestuttava ja joilla tarvittiin lisätoimia. Bulgaria ja Romania ovat nyt edistyneet riittävästi pystyäkseen ottamaan vastaan jäsenyyden mukanaan tuomat oikeudet ja velvoitteet 1. tammikuuta 2007. Syyskuun kertomuksessa annettiin tiukat ehdot, jotta voitiin varmistaa maiden uudistusprosessin jatkuminen liittymiseen asti ja sen jälkeen. Siinä kiinnitettiin myös huomiota niihin yhteisön säännösten ja liittymissopimuksen määräyksiin, joilla pyritään varmistamaan, että EU:n politiikat ja toimet toimivat jatkossakin tehokkaasti. Komissio ei epäröi turvautua kyseisiin järjestelyihin, jos tarvetta ilmenee.

Bulgarian ja Romanian liittyminen osoittaa liittymisvalmistelujensa varhaisemmassa vaiheessa oleville maille, että lopullinen päämäärä on saavutettavissa. Siihen liittyy myös joitakin opetuksia, jotka on nyt otettu huomioon liittymistä valmistelevalle strategialle. Niinpä nyt on selvää, että oikeuslaitoksen uudistuksen sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kaltaiset kysymykset on käsiteltävä jo varhaisessa vaiheessa. Komissio pyrkii esimerkiksi lisäämään tietämystä siitä, kuinka parhaiten voidaan taata oikeuslaitoksen riippumattomuus, puolueettomuus ja tehokkuus ja ehkäistä korruptiota. Lisäksi komissio korostaa julkishallinnossa tarvittavan kestäviä uudistuksia. Vastuullinen ja tehokas julkinen hallinto, joka soveltaa urakehityksen kriteereitä, mahdollistaa sen, että maa kykenee hoitamaan tehokkaasti liittymisvalmistelut ja toimimaan jäsenvaltiona unioniin liittymisensä jälkeen. Tästä on yleisesti ottaenkin etua koko maalle.

Kaiken kaikkiaan viides laajentuminen on ollut suuri menestys, ja sen mukanaan tuomat edut vaikuttavat vielä monia vuosia. Yli 100 miljoonaa uutta EU-kansalaista, ja näiden yhä kasvavat tulot, auttavat viemään Euroopan taloutta eteenpäin. Laajentuminen on edistänyt demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta Euroopassa. Se on parantanut kaikkien EU-kansalaisten turvallisuutta ja lisännyt vaurautta unionissa.

3. LAAJENTUMISPROSESSI

EU:n tämän päivän laajentumispolitiikalla on kolme peruseriaatetta: sitoumusten vahvistaminen, ehdollisuus ja tiedottaminen.

EU:n laajentumisohjelman vahvistaminen merkitsee sitä, että unioni suhtautuu uusien sitoumusten tekemiseen varauksellisesti mutta kunnioittaa aiempia, jo liittymisprosessissa olevia maita koskevia sitoumuksiaan. EU on aloittanut liittymisneuvottelut Turkin ja Kroatian kanssa ja tarjonnut mahdollista EU-jäsenyyttä muille Länsi-Balkanin maille. Tämä sitoumus kannustaa voimakkaasti maita jatkamaan uudistuksia.

Kaikkiin ehdokasmaihin ja mahdollisiin ehdokasmaihin sovelletaan tiukkoja mutta oikeudenmukaisia ehtoja. Jokainen askel eteenpäin riippuu siitä, kuinka kyseinen maa on edistynyt vaadittujen edellytysten täyttämässä liittymisprosessin kussakin vaiheessa. Tämä toimintatapa auttaa vakiinnuttamaan uudistukset ja valmistamaan uusia jäsenvaltioita täyttämään velvoitteensa liittymisajankohdasta alkaen.

Jotta laajentuminen voisi olla menestys, EU:n on saatava sille kansalaistensa tuki. Jäsenvaltioiden on oltava ensimmäisinä antamassa selkeää tietoa laajentumisprosessista ja etenkin eduista, joita se EU-kansalaisille tarjoaa. Demokraattinen legitimiys on EU:n laajentumisprosessille edelleen olennaisen tärkeää.

3.1. Liittymisneuvottelut

Liittymisneuvottelut aloitettiin Kroatian ja Turkin kanssa lokakuussa 2005, kuten jäsenvaltiot olivat yksimielisesti päättäneet, ja tämä kannusti entisestään maita poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin ja hyviin suhteisiin naapurimaiden kanssa. Neuvotteluja käydään neuvoston yksimielisesti hyväksymän selkeän ja tiukan neuvottelukehyksen pohjalta. Neuvottelutahti määräytyy sen mukaan, kuinka nopeasti uudistukset maassa etenevät.

Liittymisneuvottelujen aikana vahvistetaan järjestelyt, joiden puitteissa ehdokasmaat sitoutuvat soveltamaan EU:n lainsäädäntöä ja politiikkoja eli yhteisön säännöstöä kokonaisuudessaan. Maiden on hyväksyttävä yhteisön säännöstö ja pantava se täytäntöön sekä omaksuttava perussopimusten poliittiset tavoitteet. Neuvotteluissa ehdokasmaat ja EU voivat sopia toimenpiteistä, joita ehkä tarvitaan helpottamaan yhdentymistä EU:hun. Kutakin maata arvioidaan sen omien saavutusten mukaan, ja neuvottelut tarjoavat maille tilaisuuden näyttää kykynsä viedä tarvittavat uudistukset päätökseen ja täyttää kaikki jäsenyysvaatimukset.

Neuvottelut etenevät tietyn rakenteen mukaisesti. Lokakuusta 2005 lähtien lainsäädännön analyttinen arviointi (*screening*) on koontunut yhteen satoja Turkin, Kroatian ja komission asiantuntijoita selittämään yhteisön säännöstöä, arvioimaan maiden lainsäädännön yhdenmukaistamisen tasoa ja tutkimaan niiden täytäntöönpanosuunnitelmia. Analyttinen arviointi on nyt saatu päätökseen kaikkien neuvottelulukujen osalta.

Sen jälkeen, kun neuvotteluluvun osalta on tehty analyttinen arviointi, jäsenvaltiot päättävät komission suosituksen pohjalta, voidaanko kyseistä lukua koskevat neuvottelut aloittaa, tai vahvistavat vertailuperusteet, jotka ehdokasmaan on täytettävä, ennen kuin neuvottelut voidaan aloittaa. Neuvotteluja aloittaessaan unioni esittää yhteisen kantansa mukaan luettuna vertailuperusteet, jotka maan on täytettävä, jotta neuvotteluluvun käsittely voitaisiin päättää toistaiseksi.

Vertailuperusteet ovat uusi väline, joka on otettu käyttöön viidennestä laajentumisesta saatujen kokemusten perusteella. Niiden käytöllä pyritään kannustamaan ehdokasmaita toteuttamaan tarvittavat uudistukset jo varhaisessa vaiheessa ja näin parantamaan neuvottelujen laadukkuutta. Vertailuperusteet ovat mitattavissa, ja ne liittyvät kyseisen neuvotteluluvun keskeisiin elementteihin. Yleensä neuvottelujen aloittamisen vertailuperusteet liittyvät lainsäädännön tulevan yhdenmukaistamisen keskeisiin valmisteluvaiheisiin (kuten strategioihin tai toimintasuunnitelmiin) ja yhteisön säännöstön vaatimuksia vastaavien sopimusvelvoitteiden täyttämiseen. Neuvottelujen päättämisen vertailuperusteet liittyvät ensisijassa lainsäädäntötoimiin, hallinto- tai oikeuselimiin ja saavutuksiin yhteisön säännöstön täytäntöönpanossa. Talousalan neuvottelulukujen osalta niihin sisältyy myös kriteeri olla toimiva markkinatalous.

Jos ehdokasmaa ei enää täytä neuvoteltavana olevan luvun osalta neuvottelujen aloittamisen vertailuperusteita, komissio voi ehdottaa kyseistä lukua koskevien neuvottelujen keskeyttämistä. Jos ehdokasmaa ei enää täytä vertailuperusteita, joiden perusteella neuvotteluluvun käsittely on toistaiseksi päätetty, komissio voi ehdottaa jäsenvaltioille, että kyseistä lukua koskevat liittymisneuvottelut aloitetaan uudelleen.

Unioni odottaa neuvotteluja käyvien maiden täyttävän poliittiset arviointiperusteet ja ponnistelevan kohti parempia tuloksia koko neuvottelujen ajan. Maiden edistymisestä poliittisiin arviointiperusteisiin liittyvien kysymysten käsittelyssä käydään maiden kanssa vuoropuhelua, jonka tulokset otetaan huomioon neuvotteluprosessissa. Komissio valmistelee

vuoropuhelun jäsenvaltioiden kanssa ja raportoi siitä jäsenvaltioille asianomaisissa neuvoston elimissä. Lisäksi nykyiseen neuvottelukehykseen sisältyy oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskeva neuvotteluluku, jonka yhteydessä on tarkoitus käsitellä poliittisia kysymyksiä. Näin varmistetaan, että edistymistä tärkeimmillä aloilla voidaan seurata tarkasti.

Nykyisen neuvottelukehyksen mukaan liittymisneuvottelut voidaan keskeyttää, jos maa loukkaa vakavasti ja toistuvasti vapauden, demokratian sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen periaatteita tai oikeusvaltioperiaatetta. Suuremman huomion kiinnittäminen poliittisiin uudistuksiin lisää liittymisneuvottelujen laadukkuutta ja edistää tarvittavia uudistuksia ehdokasmaissa.

Vastedes neuvotteluprosessissa otetaan huomioon myös maiden kanssa niiden taloudellisista uudistuksista käytävän vuoropuhelun tulokset. Komissio valmistelee vuoropuhelun jäsenvaltioiden kanssa ja raportoi siitä jäsenvaltioille asianomaisissa neuvoston elimissä. Vuoropuhelussa keskitytään siihen, miten maat ovat täyttäneet taloudelliset arviointiperusteet ja miten niiden talous on lähentynyt EU:n jäsenvaltioiden talouteen. Olennaista on, että liittymässä olevat maat ovat jo ennen liittymistään toimivia markkinatalouksia, jotka kykenevät kilpailemaan EU:n sisämarkkinoilla. Liittymistä valmistelevaa tukea kohdennetaan aiempaa tarkemmin tämän tavoitteen saavuttamiseen.

3.2. Liittymistä valmisteleva strategia

Liittymiskumppanuudet ja Eurooppa-kumppanuudet ovat liittymisstrategian ydin. Kumppanuuksissa vahvistetaan komission kustakin maasta antamien määräaikauskertomusten päätelmien pohjalta kyseisten maiden ensisijaiset tavoitteet, joiden suhteen maiden on edistyttävä päästäkseen lähemmäs tavoittelemansa EU-jäsenyyttä. Ne myös muodostavat kehyksen tätä tavoitetta varten annettavalle EU:n tuelle. Neuvosto päätti aikaisemmin tänä vuonna nyt voimassa olevista kumppanuuksista, ja komission on tarkoitus tarkastella niitä uudelleen vuoden 2007 lopussa. Itsenäistyneelle Montenegrolle komissio ehdottaa nyt Eurooppa-kumppanuutta.

Liittymistä valmisteleva tukiväline

Komissio aikoo käyttää 1. tammikuuta 2007 alkaen uutta rahoitusvälinettä eli liittymistä valmistelevaa tukivälinettä edistäessään nykyaikaistamista, uudistuksia ja lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa. Rahoitusväline korvaa kokonaisuudessaan aiemmat tukivälineet Pharen, Cardsin, ISPan ja Sopardin. Uudesta rahoitusvälineestä voivat saada tukea ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat. Yksien sääntöjen ja menettelyjen ja aiempaa suuremman joustavuuden ansiosta saavutetaan EU:n varoja kohdennettaessa suurempi vaikutus ja parempi kustannus-hyötysuhde. Länsi-Balkanin maat ja Turkki tulevat saamaan EU:lta seuraavien seitsemän vuoden aikana lähes 11,5 miljardia euroa. Komissio esittelee parhaillaan monivuotista rahoituskehystä, jossa vahvistetaan liittymistä valmistelevan tukivälineen alustavat määrät kullekin maalle ja kullekin tärkeimmälle osaluueelle.

Koska välttämättömät konfliktin jälkeiseen jälleenrakennukseen liittyvät tehtävät on saatu suoritettua Serbiassa, Montenegrossa ja entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa, Euroopan jälleenrakennusvirasto lopettaa toimintansa vähitellen vuoden 2008 loppuun mennessä. Avun painopisteet on mukautettu uuteen tilanteeseen, ja sen täytäntöönpanon ottavat vastuulleen komission lähetystöt sekä maiden omat viranomaiset, kunhan ne ovat siihen valmiit. Liittymistä valmistelevan tukivälineen käyttöönotto merkitsee myös tilaisuutta

tiivimpään yhteistyöhön Euroopan investointipankin, Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankin, Maailmanpankin ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa. Komission tarkoitus on varmistaa jo olemassa olevien yhteistyömekanismien pohjalta kumppaniensa kanssa, että koko alueen nykyaikaistamista ja kehitystä tuetaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisella yhdistelmärahoituksella, joka koostuu avustuksista ja lainoista.

Etenemissuunnitelman soveltaminen Länsi-Balkanin maihin

Kaikki Länsi-Balkanin maat ovat edenneet lähemmäs Euroopan unionin jäsenyyttä seuraten etenemissuunnitelmaa, jonka komissio esitteli viime vuoden laajentumisstrategiassaan. Kukin maa etenee omien saavutustensa mukaisesti riippuen siitä, kuinka se on onnistunut vaatimusten täyttämässä. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksista (mukaan luettuna kauppaa koskevat määräykset) johtuvien velvollisuuksien tyydyttävä täytäntöönpano on keskeinen seikka, kun EU tarkastelee jäsenyyshakemuksia.

Thessalonikin toimintasuunnitelmaan nojautuen EU toisti Salzburgissa maaliskuussa 2006 sitoutumisensa siihen, että Länsi-Balkanin maiden tulevaisuus on Euroopan unionissa, ja toivoi maiden ottavan alueellista yhteistyötä koskevan prosessin paremmin omakseen. Alueellinen yhteistyö on edelleen olennaisen tärkeää Länsi-Balkanin maiden kestävän vakauden, talouskehityksen ja sovinnon kannalta.

Kaakkois-Euroopan maat ovat tänä vuonna sopineet perustavansa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessin pohjalta uuden toimintakehyksen, jossa niiden omavastuullisuus on nykyistä suurempi. Ajatuksena on perustaa alueellinen yhteistyöneuvosto, joka muodostuu Kaakkois-Euroopan ja kansainvälisen yhteisön edustajista. Komissio tukee tätä prosessia voimakkaasti. Komissio pitää myös myönteisenä energiayhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan yhteistä ilmailualueen koskevan sopimuksen voimaantuloa vuonna 2006.

EU aikoo edistää ihmisten välisiä yhteyksiä lisäämällä opiskelijoille ja tutkijoille tarkoitettuja apurahoja ja yksinkertaistamalla viisumimenettelyjä. Kroatian kansalaiset vapautetaan lyhytaikaista viisumia koskevista vaatimuksista. Komissio on ehdottanut, että neuvosto valtuuttaisi komission neuvottelemaan alueen muiden maiden kanssa viisumin myöntämisen helpottamista koskevat sopimukset. Tavoitteena olisi, että sopimukset tehtäisiin vuoden 2007 aikana. Ehdotus kattaa myös takaisinoton lukuun ottamatta Albaniaa, jonka kanssa EU on jo allekirjoittanut takaisinottosopimuksen. EU aikoo lisäksi jatkaa tuen toimittamista energia-alan, liikennealan ja taloudellisen yhteistyön kaltaisilla keskeisillä aloilla.

Kaakkois-Euroopan maat käynnistivät huhtikuussa 2006 neuvottelut alueellisista vapaakauppasopimuksista, ja ne ovat asettaneet tavoitteekseen saada sopimukset tehtyä vuoden 2006 loppuun mennessä. Komissio sekä vakaussopimus⁴ tukevat täysin tätä prosessia. EU:n tarkoitus on lisätä piakkoin alkuperäsääntöjen diagonaalinen kumulaatio Kroatian ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa tehtyihin sopimuksiin ja lisätä se myöhemmin myös muiden maiden kanssa tehtäviin sopimuksiin. Tämä vilkastuttaa alueen kauppaa ja lisää investointeja. Albania, Kroatia ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ovat jo WTO:n jäseniä. Ponnistelut, joita Bosnia ja Hertsegovinan, Montenegron ja Serbian

⁴ Kaakkois-Euroopan vakaussopimus on alueellinen poliittinen toimintakehyks, jonka kansainvälinen yhteisö muodosti kesäkuussa 1999 tukeakseen maiden ponnisteluja edistää rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja taloudellista hyvinvointia ja saadakseen aikaan vakauden koko alueelle. Sitä ollaan nyt muuttamassa enemmän alueellisella vastuulla olevaksi prosessiksi.

on lähitulevaisuudessa tehtävä voidakseen liittyä WTO:hon, auttavat niitä myös vahvistamaan alueellisia kauppasiteitä, toteuttamaan taloudellisia uudistuksia ja panemaan täytäntöön tulevia vakautus- ja assosiaatiosopimuksia.

4. KANSALAISTEN TUKI LAAJENTUMISELLE

Laajentumisohjelma tarjoaa unionille toimintatavat ja keinot monien edellä kuvattujen ongelmien käsittelyyn. Länsi-Balkanin maille ja Turkille esitetty tulevaisuudennäkymä EU-jäsenyydestä kannustaa maita uudistuksiin merkittäväällä tavalla. Kokonaisuudessaan tämä merkitsee EU:lle selvää etua kasvun, vakauden ja turvallisuuden lisääntyessä. Kaikesta tästä on kuitenkin tiedotettava kansalaisille nykyistä paremmin. On olennaisen tärkeää kuunnella kansalaisia, paneutua heidän huoliinsa ja tarjota oikeaa tietoa. Tässä jäsenvaltioiden on Euroopan parlamentin ja komission tuella näytettävä esimerkkiä. Jäsenvaltioiden on kansalaisia lähinnä olevien alue- ja paikallisviranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien tuella tiedotettava eduista, joita laajentumispolitiikka on tuonut laajentuneen EU:n kansalaisille.

Kansalaisten tuen saaminen laajentumisen taakse edellyttää tietämyksen lisäämistä molemmin puolin. Tätä varten komissio käynnisti vuonna 2005 kansalaisyhteiskuntien vuoropuhelun EU:n sekä ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden välillä. Ohjelmalla pyritään edistämään valtiosta riippumattomien järjestöjen välistä vuorovaikutusta, kuten opiskelijavaihtoa, toimittajien opintokäyntejä sekä naisjärjestöjen, ammattiliittojen ja liikealan yhteisöjen välistä vaihtoa.

Komissio aikoo toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

- Komissio tukee avoimuuden lisäämistä. Se suosittelee, että arviointikertomukset, neuvottelulukujen käsittelyn aloittamisen vertailuperusteet sekä EU:n lopulliset yhteiset kannat julkistettaisiin.
- Komissio laajentaa kansalaisyhteiskuntien vuoropuhelua varten antamaansa tukea Turkin ja Länsi-Balkanin osalta tähän mennessä toteutettujen toimenpiteiden pohjalta.
- Komissio edistää ihmisten välisiä yhteyksiä muun muassa koulutus-, tutkimus- ja kulttuurialoilla.
- Komissio seuraa edelleen yleisen mielipiteen kehittymistä laajentumisesta ja kuuntelee kansalaisten huolia. Se pyrkii tiedottamaan laajentumispolitiikasta nykyistä tehokkaammin jäsenvaltioissa olevien edustustojensa ja ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa olevien lähetystöjensä kautta.
- Komissio saattaa kansalaisten ja erityiskäyttäjien saataville tietoa laajentumispolitiikasta selkeällä yleiskielellä muun muassa kohdennetuilla verkkosivuilla. Se selvittää myös laajentumispolitiikan käytäntöjä, esimerkiksi ehdollisuuden soveltamista ja vaikutusten arviointeja.

5. PÄÄASIALLISET HAASTEET VUONNA 2007

5.1. Viidennen laajentumisen vielä jäljellä olevat haasteet

Kyproksen kysymyksen kokonaisvaltainen ratkaisu ja saaren yhdistäminen on edelleen suuri haaste. Komissio pitää erittäin myönteisenä toimia, joita Kyproksen kreikkalais- ja turkkilaisyhteisöjen johtajat ovat vuoden 2006 aikana toteuttaneet käynnistääkseen uudelleen prosessin, joka johtaisi kokonaisratkaisuun YK:n tuella. Näitä toimia on huomattavasti tehostettava vuonna 2007.

Komissio on valmis tukemaan tällaisia toimia kuten aiemminkin. Neuvosto on hyväksynyt kaksi komission ehdottamista kolmesta toimenpiteestä, joiden tarkoituksena on päättää Kyproksen turkkilaisyhteisön eristyneisyys. Kyproksen kreikkalaisten ja turkkilaisten sekä muiden EU-kansalaisten vapaa liikkuvuus koko saarella on turvattu vihreää linjaa koskevalla asetuksella. Kyproksen turkkilaisyhteisöön sovellettava tukiohjelma hyväksyttiin, ja sitä toteutetaan parhaillaan. Komission ehdottama Kyproksen pohjoisosan kanssa käytävää suoraa kauppaa koskeva asetusta on vielä antamatta, ja tarvitaan vielä lisätyötä ja sovitteluhenkä, jotta se voitaisiin antaa mahdollisimman pian.

5.2. Ehdokasmaat

Kroatia

Kroatia edistyi vuonna 2006 edelleen poliittisten, taloudellisten ja yhteisön säännöstöä koskevien arviointiperusteiden sekä vakautus- ja assosiaatiosopimuksensa täytäntöönpanon suhteen. Vuonna 2007 tärkeimpänä haasteena on jatkaa työtä saavutetun edistyksen pohjalta ja nopeuttaa uudistuksia, erityisesti oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistuksen, korruption torjunnan ja talousuudistuksen keskeisillä aloilla. Kroatian on jatkettava myönteistä kehitystä kohti yhdentymistä EU:hun täyttämällä tinkimättömästi velvoitteensa esimerkiksi valtiontukien ja kiinteistötoiminnan aloilla. Kroatian olisi edelleen jatkettava lainsäädännön yhdenmukaistamisohjelmaansa ja parannettava vielä hallinnollisia valmiuksiaan.

Hyvät naapuruussuhteet ja alueellinen yhteistyö ovat edelleen ratkaisevassa asemassa, ja olisi ensisijaisesti pyrittävä löytämään ratkaisuja vielä avoinna oleviin kahdenvälisiin kysymyksiin, erityisesti rajankäyntiin. Vähemmistöjen oikeuksiin ja pakolaisten paluuseen olisi kiinnitettävä edelleen erityistä huomiota.

Kroatian liittymisneuvottelut ovat alkaneet hyvin. Analyttisen arvioinnin jälkeen Kroatia on edennyt lainsäädäntönsä mukauttamisessa merkittävästi monilla aloilla. Parhaillaan se kehittää tarvittavia hallinnollisia valmiuksia. Tämän edistymisen perusteella ja edellyttäen, että Kroatia ratkaisee edellä mainitut kysymykset, neuvottelujen voidaan odottaa etenevän ripeästi.

Turkki

Turkissa uudistukset etenivät vuonna 2006. Mainittakoon erityisesti yhdeksäs uudistuspaketti, jonka tietyt osat hyväksyttiin hiljattain. Tämän lisäksi raportoitujen kidutus- ja pahoinpitelytapauksen määrä on kokonaisuudessaan vähenemässä nollatoleranssipolitiikan mukaisesti, tosin Kaakkois-Turkin tilanne on tässä suhteessa huolestuttava. Uudistusten tahti on kuitenkin hidastunut. Vuonna 2007 on tärkeää toteuttaa määrätietoisesti toimia uudistuskehityksen ulottamiseksi koko Turkkiin. Ilmaisuvapaus on turvattava viipymättä

kumoamalla rikoslain 301 § tai muuttamalla sitä ja saattamalla lainsäädäntö yleisesti eurooppalaisten normien mukaiseksi. Ilmaisuvapauden lisäksi on vielä vahvistettava uskonnonvapautta, naisten oikeuksia, vähemmistöjen oikeuksia ja ammattiliittojen oikeuksia. Armeijan demokraattista siviilivalvontaa on vahvistettava, ja lainvalvontaa ja oikeuskäytäntöä on vielä yhdenmukaistettava uudistusmyönteisessä hengessä. Samaan aikaan Turkin on paneuduttava maan kaakkoisosan vakaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin ja taattava kurdiväestölle täydet oikeudet ja vapaudet. Tammikuussa 2006 hyväksytty liittymiskumppanuus on mittapuu, johon uudistusten etenemistä verrataan. Hyvien naapuruussuhteiden luominen on edelleen ratkaisevan tärkeää. Komissio aikoo tehostaa poliittisiin arviointiperusteisiin liittyvää seurantaa.

Kuten Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden 21. syyskuuta 2005 antamassa julistuksessa todetaan, EU odottaa, että Turkki panee Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöön täysimääräisesti ja syrjimättömästi sekä poistaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta rajoittavat esteet liikennevälineitä koskevat rajoitukset mukaan luettuina. Jos Turkki ei täytä velvoitteitaan kaikilta osin, neuvottelujen eteneminen vaikeutuu. Jos Turkki ei täytä velvoitteitaan, komissio antaa asiaan kuuluvat suositukset joulukuussa kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle. On myös ratkaisevan tärkeää, että Turkki toteuttaa liittymiskumppanuudessa vahvistetun mukaisesti konkreettisia toimia kahdenvälisten suhteiden normalisoimiseksi kaikkien EU:n jäsenvaltioiden osalta mahdollisimman pian.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian nimeäminen ehdokasmaaksi joulukuussa 2005 oli tunnustus maalle sen toteuttamista uudistuksista. Se myös kannusti maata jatkamaan uudistuksia, jotta tavoite Euroopan unionin jäsenyydestä voisi toteutua.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on jatkanut edistymistään, vaikka tahti hidastuikin vuonna 2006. Heinäkuun vaalit sujuivat yleisesti ottaen kansainvälisten vaatimusten mukaisesti. Todetut puutteet on korjattava kokonaisuudessaan.

Hallituksella on vielä voitettavanaan suuria haasteita, jotka liittyvät poliisia ja oikeuslaitosta koskevan uudistuksen täytäntöönpanoon, korruption torjuntaan ja vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täysimääräiseen täytäntöönpanoon. Ohridin sopimuksen keskeytymätön täytäntöönpano on edelleen välttämätöntä suotuisan ilmapiirin luomiseksi uudistuksille. Uudistusten jatkuminen tulevalle kaudella on tärkeää, ja ne olisi toteutettava yhteistyöhön ja poliittiseen yksimielisyyteen tukeutuen. Yleisesti ottaen maan olisi pyrittävä nopeuttamaan uudistuksia keskeisillä aloilla voidakseen edetä liittymisprosessissa.

5.3. Mahdolliset ehdokasmaat

Albania

Albania on edelleen edistänyt alueen vakautta varsinkin maltillisella suhtautumisellaan naapurimaiden tilanteeseen. EU:n suhteita Albaniaan vei tänä vuonna eteenpäin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittaminen. Nyt on tärkeää keskittyä panemaan täytäntöön kauppakysymyksiä käsittelevä väliaikainen sopimus, joka tulee voimaan 1. joulukuuta 2006. EU:n tuella Albania pyrkii nyt paneutumaan poliittisiin, oikeudellisiin ja taloudellisiin uudistuksiin sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Nämä ovat tulevankin kauden ensisijaisia kysymyksiä.

Bosnia ja Hertsegovina

Ajatus Euroopan unionin jäsenyydestä on Bosnia ja Hertsegovinassa eri osapuolille ratkaisevan tärkeä kannustin poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin, esimerkiksi poliisitoimen uudistukseen. Täysimääräinen yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa on keskeinen ehto, joka maan on täytettävä päästäkseen lähemmäs EU:ta. Korkean edustajan toimiston sulkeminen antaa maan väestölle ja instituutioille lisää vastuuta yhteisestä kohtalostaan. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta käytävien neuvottelujen vieminen päätökseen ja sopimuksen täytäntöönpano tukevat ajatusta maan EU-jäsenyydestä. Jos edellytykset täyttyvät, kyseiset neuvottelut voidaan päättää muutaman kuukauden kuluessa. Toimivampi, kestävämpi ja demokraattisempi valtio edellyttää perustuslain kehittämistä. EU:n on ratkaistava oman edustuksensa järjestäminen maassa sen jälkeen, kun korkean edustajan toimisto on suljettu.

Montenegro

Montenegro sai itsenäisyyden kesäkuussa 2006 Euroopan unionin kanssa sovittujen ehtojen mukaisesti pidetyn vapaan ja oikeudenmukaisen kansanäänestyksen jälkeen. Itsenäistyttyään Montenegro on aloittanut neuvottelut erillisestä vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta neuvoston nopeasti hyväksymien neuvotteluohjeiden mukaisesti. Sitoutumalla yhteistyöhön EU:n kanssa Montenegro voi paneutua valtion rakentamiseen vakaassa ja turvallisessa järjestelmässä, jonka liittymisprosessi tarjoaa.

Jotta neuvottelut vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta saataisiin päätökseen lähikuukausien aikana, on tärkeää viedä uudistuksia eteenpäin nykyistä tahtia ja jatkaa yhteistyötä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Montenegrolla on vielä paljon tehtävää, jotta se saisi instituutionsa riittävän vahvoiksi kehityksen kannalta. Keskeiset toimenpiteet vahvistetaan tämän tiedonannon yhteydessä ehdotettavassa Eurooppa-kumppanuudessa. Etusijalle on asetettava oikeuslaitoksen uudistus sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta. Montenegron on parannettava hallinnollisia valmiuksiaan, jotta se voisi panna vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöön.

Serbia

Serbiaa on syytä kiittää vastuullisesta asenteestaan Montenegron itsenäistymisen jälkeen. Uuden perustuslain odotetaan valmistavan tietä maan hallintojärjestelmän lujittamiselle. Serbia on edistänyt makrotalouden vakautta yksityistämistä jatkamalla ja vetänyt yhä enemmän puoleensa ulkomaisia suoria sijoituksia. Taloudellinen yhdentyminen EU:hun on edennyt. Serbia on edistynyt edelleen myös hallinnollisten uudistusten suhteen. EU:n kanssa vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta käymissään neuvotteluissa Serbian hallinto on osoittanut huomattavan institutionaalisen toimintakykynsä. Tämä ennakoi Serbian kykenevän ottamaan alueen muut maat kiinni tiellä kohti EU-jäsenyyttä, kunhan Serbia ensin täyttää ehdon vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevien neuvottelujen uudelleen aloittamiselle.

Komissio ei aliarvioi Serbian voitettavana nykyisessä poliittisessä tilanteessa olevien haasteiden laajuutta. Serbian on suhtauduttava rakentavasti Kosovon tilanteeseen. Ajatuksen mahdollisesta liittymisestä EU:hun on oltava uskottava, ja se on tehtävä näkyväksi Serbian väestölle aloittamalla vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevat neuvottelut uudelleen mahdollisimman pian ja viemällä neuvottelut ripeästi päätökseen heti, kun Serbia täyttää ehdon tehdä täysimääräisesti yhteistyötä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Lisäksi EU pyrkii tuomaan Serbian kansan muun Euroopan

yhteyteen viisumimenettelyjä helpottamalla⁵ ja tukemalla Serbian osallistumista nykyistä kattavammin koulutusta, nuorisoa, tutkimusta ja kulttuuria käsitteleviin yhteisön ohjelmiin.

*Kosovo*⁶

EU on jatkanut sitoutumistaan Kosovoon valvomalla normeja, antamalla tukea, tekemällä yhteistyötä UNMIKin kanssa ja tukemalla Kosovon tulevaa asemaa koskevaa prosessia, jota vetää YK:n pääsihteerin erityislähettiläs Martti Ahtisaari. EU:lla on tärkeä rooli Kosovon asemaa koskevassa ratkaisussa sekä sen täytäntöönpanossa, kunhan YK:n turvallisuusneuvosto on ensin sen hyväksynyt.

Kosovon asemasta tehtävän ratkaisun on oltava poliittisesti ja oikeudellisesti selkeä, ja siinä on esitettävä näkemys Kosovon tulevasta kehityksestä. Kosovon tuleva asema ratkaistaan *sui generis* –päätöksellä, joten kyseessä ei ole ennakkotapaus.

Ratkaisu antaa Kosovon viranomaisille uutta pontta uudistuksiin, joita tarvitaan keskeisillä oikeusvaltion, talouden ja julkishallinnon aloilla ja jotka muodostavat perustan vastuun menestyksekkäälle siirtämiselle UNMIKilta. Vähemmistöjen oikeudet ovat perusluonteinen kysymys, kuten myös vähemmistöjen osallistuminen Kosovon instituutioiden toimintaan.

Ajatus Euroopan unionin jäsenyydestä on ratkaisevan tärkeä edellytys sille, että kaikille asian osapuolille syntyisi kuva yhteisestä tulevaisuudesta Euroopan unionissa.

6. PÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Edellä olevan analyysin pohjalta komissio ehdottaa seuraavia päätelmiä:

1. EU:n laajentumispolitiikka perustuu jatkossakin kolmeen periaatteeseen eli lujittamiseen, ehdollistamiseen ja viestintään. EU kunnioittaa aiemmin antamiaan sitoumuksia maille, jotka jo ovat mukana liittymisprosessissa. Samalla se kuitenkin suhtautuu varauksellisesti uusien sitoumusten tekemiseen. Liittymisprosessin nopeus määräytyy sen mukaan, kuinka nopeasti ehdokasmaa toteuttaa uudistuksia.
2. Nykyinen laajentumisstrategia ja siihen yhdistetyt toimintatavat ja keinot, joilla varmistetaan EU:n kyky integroida uusia jäseniä, muodostavat perustan uudelle laajentumisesta koskevalle yksimielisyydelle.
3. EU:n kyvyn integroida uusia jäseniä määrää seuraavat kaksi seikkaa:
 - Säilytetään edellytykset lujittaa ja syventää Euroopan yhdentymistä varmistamalla EU:n toimintakyky. Tämän on EU:n niin nykyisten kuin tulevienkin kansalaisten etu.
 - Varmistetaan, että ehdokasmaat kykenevät ottamaan vastaan jäsenyyteen liittyvät velvoitteet liittymisajankohdasta alkaen, edellyttämällä niiden täyttävän tiukat ehdot. Komissio arvioi ehtojen täyttymistä tarkasti.

⁵ Viisumimenettelyjen helpottamisesta enemmän sivulla 10.

⁶ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisesti.

4. EU:n integrointikykyä arvioidaan uudelleen liittymisprosessin kaikissa ratkaisevissa vaiheissa. Jäsennyshakemuksista antamissaan lausunnoissa sekä liittymisneuvottelujen aikana komissio arvioi liittymisen vaikutuksia keskeisillä politiikan aloilla. Tämä auttaa jäsenvaltioita määrittelemään asianomaisia neuvottelulukuja koskevia neuvotteluja varten EU:n yhteiset kannat, joissa tarvittaessa mainitaan myös siirtymäkaudet tai muut järjestelyt.
5. Arvioidessaan tulevien liittymisten talousarviovaikutuksia komissio selvittää keskeisiin politiikan aloihin, erityisesti maatalouteen ja koheesiopolitiikkaan, kohdistuvat vaikutukset.
6. EU:n on huolehdittava siitä, että samalla kun se toteuttaa laajentumisohjelmaa, sen oma kehitys jatkuu ja syvenee. Laajentuneen EU:n päätöksenteon tehostamiseksi tarvitaan toimielinuudistusta. Toimielinten uudesta toimivallan jaosta pitäisi päästä sopimukseen ennen seuraavan uuden jäsenen todennäköistä liittymisajankohtaa.
7. Komissio aikoo edelleen parantaa liittymisprosessia. Neuvottelulukujen käsittelyn aloittamista ja päättämistä varten sekä yksittäisiä lukuja koskevien neuvottelujen keskeyttämistä ja uudelleen aloittamista varten voidaan vahvistaa vertailuperusteet. Poliittisten ja taloudellisten vuoropuhelujen tulokset otetaan huomioon neuvotteluissa. Vaikeisiin kysymyksiin, kuten oikeuslaitoksen uudistukseen ja korruption torjuntaan, on paneuduttava jo liittymisprosessin varhaisessa vaiheessa.
8. Avoimuuden lisäämiseksi komissio suosittaa keskeisten asiakirjojen julkistamista. Niihin kuuluvat laajentumisen vaikutusten arvioinnit, analyttisen arvioinnin kertomukset, neuvottelulukujen käsittelyn aloittamisen vertailuperusteet ja neuvotteluissa sovellettavat EU:n yhteiset kannat.
9. Erittäin tärkeää on saada laajentumiselle kansalaisten tuki. Tämä puolestaan edellyttää, että laajentumisprosessissa noudatetaan tiukasti sääntöjä ja ehdollisuuden periaatetta. Myös kansalaisten luottamus EU:n integrointikykyyn on tärkeää. Meidän on myös tiedotettava laajentumisesta nykyistä paremmin. On tärkeää kuunnella kansalaisia, puuttua heidän huoliinsa asianmukaisia toimenpiteitä toteuttamalla ja tarjota oikeaa tietoa. Jäsenvaltiot ovat keskeisessä asemassa. Komissio antaa oman panoksensa toimien yhdessä Euroopan parlamentin, kansallisten, alueellisten ja paikallisviranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa.
10. Kroatian liittymisneuvottelut ovat alkaneet hyvin. Maa on toteuttanut lainsäädännön analyttisen arvioinnin jälkeen merkittäviä toimia lainsäädäntönsä mukauttamiseksi monilla aloilla ja kehittää parhaillaan tarpeellisia hallinnollisia valmiuksia. Kroatian on kuitenkin tehostettava huomattavasti toimiaan voidakseen suoriutua keskeisimmistä tehtävistä, joihin kuuluvat oikeuslaitoksen uudistus, korruption torjunta ja talousuudistus. Sen on myös toimittava edelleen täysimääräisesti yhteistyössä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Hyvät naapurussuhteet ja alueellinen yhteistyö ovat edelleen avainasemassa.
11. Turkki täyttää edelleen Kööpenhaminassa sovitut poliittiset arviointiperusteet riittävällä tavalla, ja se on jatkanut poliittisia uudistuksia. Edistyminen on kuitenkin hidastunut kuluneen vuoden aikana, ja erityisesti ilmaisuvapauden suhteen tarvitaan vielä huomattavia lisätoimia. Tilannetta on vielä parannettava myös ei-islamilaisten uskonnollisten yhteisöjen oikeuksien, naisten oikeuksien, ammattiliittojen oikeuksien

sekä armeijan siviilivalvonnan osalta. Turkki voidaan katsoa toimivaksi markkinataloudeksi, ja se on parantanut valmiuksiaan ottaa vastaan jäsenyyden mukanaan tuomat velvoitteet. Hyvien naapurussuhteiden luominen on edelleen ratkaisevan tärkeää.

12. Kuten Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden 21. syyskuuta 2005 antamassa julistuksessa todetaan, EU odottaa, että Turkki panee Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöön täysimääräisesti ja syrjimättömästi sekä poistaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta rajoittavat esteet liikennevälineitä koskevat rajoitukset mukaan luettuina. Jos Turkki ei täytä velvoitteitaan kaikilta osin, neuvottelujen eteneminen vaikeutuu. Jos Turkki ei täytä velvoitteitaan, komissio antaa asiaan kuuluvat suositukset joulukuussa kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle. On myös ratkaisevan tärkeää, että Turkki toteuttaa liittymiskumppanuudessa vahvistetun mukaisesti konkreettisia toimia kahdenvälisen suhteiden normalisoimiseksi kaikkien EU:n jäsenvaltioiden osalta mahdollisimman pian.
13. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian nimeäminen ehdokasmaaksi joulukuussa 2005 oli tunnustus maalle sen toteuttamista uudistuksista. Maa on edelleen edistynyt vuonna 2006, tosin hitaammin. Kaikki Länsi-Balkanin maat ovat edistyneet noudattamalla komission viime vuonna esittämää etenemissuunnitelmaa. Kukin maa etenee liittymisprosessissa omien saavutusten mukaan. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksista (mukaan luettuna kauppaa koskevat määräykset) johtuvien velvollisuuksien tyydyttävä täytäntöönpano on keskeinen seikka, kun EU tarkastelee jäsenyyshakemuksia

LIITE 1

Erityiskertomus EU:n kyvystä integroida uusia jäseniä

JOHDANTO

Tämä erityiskertomus on erottamaton osa vuoden 2006 laajentumisstrategiaa. Kertomuksessa käsitellään Eurooppa-neuvoston kesäkuussa 2006 esittämän pyynnön mukaisesti keskipitkän ja pitkän aikavälin kysymyksiä, jotka liittyvät EU:n kykyyn integroida uusia jäseniä. Lisäksi siinä esitellään lähestymistapa, jonka tarkoituksena on varmistaa unionin kyky ylläpitää ja edistää omien politiikkojensa ja toimielintensä kehitystä ja samalla jatkaa haasteellista laajentumisohjelmaa.

Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontunut Eurooppa-neuvosto totesi, että unionin valmiudet ottaa vastaan uusia jäseniä ja ylläpitää samalla Euroopan integraation etenemistä on myös tärkeä huomioon otettava seikka, jolla on merkitystä sekä unionille että ehdokasmaille. Kuten komission laatimassa vuoden 2005 laajentumisstrategiassa todetaan, laajentumisvauhdissa on otettava huomioon EU:n kyky integroida uusia jäseniä. Tämän periaatteen vahvisti myös kesäkuussa 2006 kokoontunut Eurooppa-neuvosto.

EU:n on huolehdittava siitä, että vaikka se toteuttaa laajentumisohjelmaa, sen oma kehitys jatkuu ja syvenee. Toimielinuudistusta tarvitaan laajentuneen EU:n päätöksenteon tehostamiseksi. Toimielinten välisestä toimivallan jaosta pitäisi päästä sopimukseen, ennen kuin seuraava uusi jäsenvaltio on valmis liittymään Euroopan unioniin.

Laajentumisessa on kyse yhteishankkeesta, joka perustuu yhteisiin periaatteisiin, politiikkoihin ja toimielimiin. EU:n on huolehdittava siitä, että se kykenee toimimaan ja tekemään päätöksiä siten, että toimielinten välinen tasapaino säilyy, noudattamaan budjettirajoja ja panemaan täytäntöön toimivat yhteiset politiikat, joilla saavutetaan niille asetetut tavoitteet.

EU:n vastaanottokyky tai paremminkin integrointikyky riippuu siitä, miten unionin politiikat ja toimielimet kehittyvät ja kuinka hakijamaat onnistuvat muuttamaan hyvin toimiviksi jäsenvaltioiksi. Komissio arvioi hakijamaiden valmiuksia liittyä unioniin perusteellisesti ja tiukkojen ehtojen pohjalta. Integrointikyvyssä on kyse siitä, voiko EU vastaanottaa uusia jäseniä tietyllä hetkellä tai tietyinä ajanjaksona vaarantamatta perustamissopimuksissa määritettyjä poliittisia ja toiminnallisia tavoitteita. Sen vuoksi vastaanottokyky on ensisijaisesti toiminnallinen käsite. Jatkossa komissio laatii vaikutustenarvioinnit kaikissa liittymisprosessin keskeisissä vaiheissa. Kyseisiä arvioita laadittaessa otetaan huomioon kunkin maan erityispiirteet.

EU on laajentunut viisi kertaa ja kasvanut kuuden maan yhteisöstä 25 ja pian 27 jäsenvaltion unioniksi. Laajentumiset ovat edistäneet huomattavasti Euroopan yhdentymistä ja tukeneet demokratiaa, ihmisoikeuksia ja vakautta koko maanosassa. Laajentumiset ovat myös vauhdittaneet uusien EU:n politiikkojen kehitystä esimerkiksi taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, ulkosuhteiden ja ympäristönsuojelun aloilla. Samanaikaisesti on kehitetty sisämarkkinoita, Schengen-aluetta ja euroa. Vuonna 2004 toteutettu viides laajentuminen, jonka kohta vie päätökseen Bulgarian ja Romanian liittyminen unioniin, on lisännyt EU:n kansainvälistä painoarvoa ja tuottanut taloudellista hyötyä kaupan, investointien ja talouden kasvun muodossa. Samanaikaisesti EU on kehittänyt ja toteuttanut uusia politiikkoja

esimerkiksi oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden alalla. EU:n laajentuminen on tapahtunut yhtä aikaa Euroopan yhdentymiskehityksen kanssa.

Nykyinen laajentumisohjelma perustuu strategiaan, joka käsittää kolme peruseriaatetta: lujittaminen, ehdollistaminen ja tiedottaminen. Ohjelma kattaa Länsi-Balkanin maat ja Turkin, jotka eivät kuitenkaan ole samassa kehitysvaiheessa suhteessa EU-jäsenyyteen. Eurooppa-neuvosto on selkeästi esittänyt kyseisille maille EU-jäsenyyttä, kunhan ne ensin täyttävät vaaditut ehdot. EU kunnioittaa aiemmin antamiaan sitoumuksia maille, jotka jo ovat mukana liittymisprosessissa. Samalla se kuitenkin suhtautuu varauksellisesti uusien sitoumusten tekemiseen.

Tällä hetkellä vaikuttaa epätodennäköiseltä, että usea maa liittyisi tulevaisuudessa unioniin samanaikaisesti. Ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden poliittiset, taloudelliset ja hallinnolliset valmiudet vaihtelevat huomattavasti. Liittymisvalmistelujen nykytilanne huomioon ottaen seuraavat laajentumiset tapahtuvat todennäköisesti keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

EU voi integroida onnistuneesti uusia jäsenvaltioita vain, jos sen oma kehitys jatkuu ja jos ehdokasmaat kykenevät täyttämään jäsenvaltioille asetetut velvoitteet. Myös EU:n kansalaisten on oltava valmiit laajentumiseen ja ymmärrettävä entistä paremmin, mistä laajentumisesta on kyse. Näin lisätään laajentumisprosessin demokraattista legitimiyyttä. Tässä kertomuksessa esitettävä lähestymistapa pohjautuu seuraaviin asioihin:

- varmistetaan, että EU kykenee ylläpitämään Euroopan integraation etenemistä;
- varmistetaan, että ehdokasmaat täyttävät tiukat ehdot;
- parannetaan viestintää.

Viime vuosina on usein esitetty kysymys, mitkä ovat Euroopan unionin lopulliset ulkorajat. Tämän kysymyksen pohjalta komissio on tehnyt useita johtopäätöksiä. Käsite ”eurooppalainen” kattaa useita maantieteellisiä, historiallisia ja kulttuurisia osatekijöitä, jotka yhdessä muodostavat eurooppalaisen identiteetin. Yhteisiä ajatuksia ja arvoja sekä keskinäisen kanssakäymisen historiaa ei voi tiivistää yleispäteväksi kaavioksi, vaan jokainen sukupolvi tarkastelee uudelleen kyseisiä asioita.

Laajentumisen oikeusperusta on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 49 artikla, jonka mukaan ”*jokainen Euroopan valtio, joka noudattaa 6 artiklan 1 kohdassa määrättyjä periaatteita, voi hakea unionin jäsenyyttä*”. Tämä perustamissopimuksen määräys ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien Euroopan maiden pitäisi hakea jäsenyyttä tai että EU:n olisi hyväksyttävä kaikki jäsenyyshakemukset. Euroopan unioni perustuu ennen kaikkea yhteisille arvoille.

LYHYT KATSAUS EU:N INTEGROINTIKYKYYN

EU on arvioinut valmiuksiaan vastaanottaa uusia jäseniä aiempien laajentumisten yhteydessä. Komissio on laatinut jäsenyyshakemuksista lausunnot, joiden pohjalta neuvosto on tehnyt päätökset liittymisneuvottelujen aloittamisesta. Lausunnoissa arvioidaan ehdokkaiden kykyä täyttää jäsenyyshaatimukset ja omaksua EU:n politiikat. Ensimmäisten neljän laajentumisen yhteydessä komission lausuntoihin sisältyi myös yleinen analyysi siitä, millaiset vaikutukset

liittymisellä olisi esimerkiksi neuvoston kiertävään puheenjohtajuuteen ja EU:n virallisten kielten määrään, sekä arviot nettomääräisistä varainsiirroista yhteisten politiikkojen pohjalta.

Komissio esitti vuonna 2004 katsauksen Turkin mahdolliseen EU-jäsenyyteen liittyvistä kysymyksistä ja suositteli liittymisneuvottelujen aloittamista. Katsauksessa arvioitiin, että tarvittavat liittymisvalmistelut kestävät pitkälle 2010-luvulle. Lisäksi siinä esitettiin arvioita Turkin liittymisen vaikutuksista talousarvioon ja mainittiin alat, joilla Turkin jäsenyys aiheuttaisi erityisiä haasteita, kuten maatalous, koheesio, energia, muuttoliike, ulkorajat ja ulkopolitiikka.

Komissio laati aiempien laajentumisten valmistelujen yhteydessä asiakirjoja, joissa se tarkasteli joidenkin useille jäsenyyslakemuksille yhteisten tekijöiden vaikutuksia EU:hun. Komissio on korostanut, että Euroopan yhdentymisen edellyttää EU:n toimielinten vahvistamista, taloudellisen yhdentymisen syventämistä ja yhteisten politiikkojen kehittämistä.

Komissio arvioi vuonna 1997 viidennen laajentumisen todennäköisiä vaikutuksia ja ehdotti poliittisia ja talousarviouudistuksia liittymisprosessin valmistelemiseksi. Agenda 2000 -ohjelman keskeinen tavoite oli varmistaa, että EU:n politiikka ja päätöksenteko olisivat valmiit laajentumista varten.

Talouden osalta EU oli käynnistänyt valmistautumisen viidenteen laajentumiseen jo vuonna 1991, kun se allekirjoitti ensimmäiset Eurooppa-sopimukset Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa. Sopimusten ansiosta EU:sta tuli pian kyseisten maiden tärkein kauppakumppani. Suurin osa EU:n ja näiden maiden välisestä teollisuustuotteiden kahdenvälisestä kaupasta vapautettiin huomattavasti ennen liittymistä, mikä helpotti huomattavasti taloudellista yhdentymistä.

Taloudellista yhdentymistä Turkin kanssa helpottaa tulliliitto, joka on edistänyt talouden uudistuksia ja lisännyt taloudellista dynamismia. Länsi-Balkanin maita valmistellaan liittymiseen vakautus- ja assosiaatiosopimuksilla, joissa määrätään kaupankäynnin asteittaisesta vapautumisesta ja taloudellisesta tuesta. Samanaikaisesti Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) laajentaminen ja nykyaikaistaminen luo pohjaa syvemmälle taloudelliselle yhdentymiselle Kaakkois-Euroopassa.

EU:n kykyä integroida uusia jäseniä arvioitiin myös liittymisneuvottelujen aikana. Komissio ehdotti toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli arvioida laajentumisen vaikutuksia vanhoihin jäsenvaltioihin tietyillä politiikan aloilla. Viidennen laajentumisen yhteydessä arvioita tehtiin työvoiman liikkuvuuden ja maantiekuljetusten aloilla. Komission arvioita viidennen laajentumisen rahoittamiseen tarvittavista varoista käytettiin perusteena, kun neuvottelut saatettiin päätökseen. Tämä koski myös maatalousmaksuja.

EU auttoi hakijamaita valmistautumaan tulevien jäsenyysvelvoitteiden täyttämiseen. Viidettä laajentumista varten laadittiin liittymistä valmisteleva strategia. Siihen sisältyi maiden edistymisen tarkka seuranta ja säännöllinen raportointi niiden edistymisestä, ensisijaisten tavoitteiden asettaminen liittymiskumppanuuksien yhteydessä sekä taloudellinen apu. Hakijamaiden kanssa tehtiin kauaskantoiset assosiaatiosopimukset, joiden nojalla eräitä yhteisön säännöstöön pohjautuvia oikeuksia ja velvollisuuksia alettiin soveltaa maihin jo ennen liittymistä tietyillä yhtenäismarkkinoiden aloilla, kuten kilpailupolitiikka, teollis- ja tekijänoikeudet, merikuljetukset ja teollisuustuotteiden varmentaminen. Lisäksi ehdokasmaat

osallistuivat EU:n virastojen ja komiteoiden toimintaan. Kun liittymissopimukset oli allekirjoitettu, unioniin liittyvät maat osallistuivat EU:n lainsäädäntöprosessiin tarkkailijoina.

Liittymistä valmisteleva strategia, jonka tavoitteena oli ehdokasmaiden perusteellinen valmistautuminen unionin jäsenyyteen, helpotti niiden yhdentymistä EU:hun. Kaksi vuotta liittymisensä jälkeen kyseiset kymmenen uutta jäsenvaltiota noudattavat erinomaisesti EU:n lainsäädäntöä, kuten käy ilmi sisämarkkinoiden tulostaulukosta ja yhteisön lainsäädännön soveltamista koskevista komission kertomuksista. Maiden liittymisen taloudelliset vaikutukset ovat olleet myönteiset. Toimielimet ovat jatkaneet toimintaansa ja päätöksentekoa, ja uudet jäsenvaltiot ovat olleet tässä aktiivisesti mukana.

Kun viimeisimmästä laajentumisesta, joka tapahtui 1. toukokuuta 2004, oli kulunut kaksi vuotta, komissio laati katsauksen laajentumisen taloudellisesta ulottuvuudesta. Katsauksesta käy ilmi, että kahden viime vuoden kokemukset ovat olleet pääsääntöisesti myönteiset.⁷ Unionin laajentuminen itään on voimistanut Euroopan talouskasvua ja luonut uusia työpaikkoja. Onnistumisen salaisuus on siinä, että laajentumista valmisteltiin huolellisesti koko edeltävän vuosikymmenen ajan.

Useimmat EU:n ja ehdokasmaiden kansalaiset tukivat laajentumista. Laajentumisessa on kuitenkin kyse suurista asioista, ja laajentumista kohtaan tunnetaan kansalaisten keskuudessa edelleen tiettyä huolta ja epäluuloa. Niihin on puututtava.

EU:N NYKYINEN INTEGROINTIKYKY

EU:n on huolehdittava toimintakykynsä säilymisestä sekä nykyisten että tulevien kansalaistensa edun vuoksi. Samalla kun unioni valmistautuu uusiin toimielinuudistuksiin, huolellisesti organisoitu liittymisprosessi jatkuu.

Tässä jaksossa kuvataan, miten EU:n laajentumiskykyä voidaan arvioida aiempien kokemusten pohjalta.

Varmistetaan, että EU kykenee ylläpitämään Euroopan integraation etenemistä

EU:n kyky huolehtia Euroopan integraation etenemisestä laajentumisen yhteydessä riippuu kolmesta tekijästä: toimielimistä, yhteisistä politiikoista ja talousarviosta. EU:n on huolehdittava siitä, että sen toimielimet toimivat tehokkaasti, että politiikoilla päästään haluttuihin tavoitteisiin ja että unionin talousarvio on oikeassa suhteessa tavoitteisiin ja taloudellisiin resursseihin.

Toimielimet

EU ei tarvitse uusia institutionaalisia järjestelyjä pelkästään laajentumisen vuoksi vaan myös nykyisen unionin toiminnan tehostamiseksi. EU:n on huolehdittava siitä, että sen toimielimet ja päätöksentekoprosessit ovat tehokkaat ja niiden vastuunjako on selvä. Tämä on tärkeää sekä nykyisten jäsenvaltioiden että tulevien laajentumisten kannalta.

⁷ Komission tiedonanto ”Kaksi vuotta laajentumisesta – Talouden menestystarina”, KOM(2006) 200, 3.5.2006.

Unioniin liittyvien maiden ottaminen mukaan toimielinten toimintaan oli aiempien laajentumisten yhteydessä osa liittymisneuvotteluja. Institutionaalisia määräyksiä mukautettiin tarvittavalla tavalla asianomaisissa liittymissopimuksissa. Ennen viime laajentumista toteutettiin eräitä toimielinuudistuksia. Vuonna 2004 unioniin liittyneiden kymmenen uuden jäsenvaltion sekä Bulgarian ja Romanian kanssa tehtyjen liittymissopimusten institutionaaliset määräykset perustuvat Nizzan sopimukseen.

Nizzan sopimuksen säännöt soveltuvat enintään 27 jäsenvaltion unioniin, eli ne kattavat vielä Bulgarian ja Romanian liittymisen. Sen sijaan Nizzan sopimuksessa määrätään, että kun unionissa on 27 jäsenvaltiota, komission jäsenten lukumäärän on oltava jäsenvaltioiden määrää pienempi. Neuvosto vahvistaa yksimielisesti komission jäsenten määrän. Tämä sääntö koskee ensimmäistä komissiota, joka astuu virkaan 27. jäsenvaltion liityttyä unioniin. Lisäksi neuvoston on tarkoitus hyväksyä täytäntöönpanojärjestelyt, jotka koskevat tasapuolista vuorottelua.

Nizzan sopimuksessa ei määrätä, miten unionin muiden toimielinten kokoonpanoa ja toimintaa on muutettava siinä vaiheessa, kun jäsenvaltioita on yli 27. Se, miten paikat jakautuvat Euroopan parlamentissa ja miten ääniä painotetaan neuvostossa, on epäilemättä keskeinen osa EU:n päätöksentekokykyä. Sen vuoksi EU:n on päätettävä kyseisten toimielinuudistusten laajuudesta ja sisällöstä ennen uutta laajentumista.

Laajentumisella on myös käytännön vaikutuksia toimielinten toimintaan, kuten kielten käyttöön. Arviot laajentumisen vaikutuksesta EU:n toimielimiin on tarkoitus sisällyttää kaikkiin komission lausuntoihin EU:lle tulevaisuudessa mahdollisesti osoitettavista jäsenyyshakemuksista.

Toimielinten välisestä toimivallan jaosta pitäisi päästä sopimukseen, ennen kuin seuraava uusi jäsenvaltio on valmis liittymään Euroopan unioniin. EU:n toiminnan tehostaminen on tärkeää sekä mahdollisten uusien jäsenvaltioiden että koko laajentuneen unionin kannalta.

EU:n politiikka

Aiemmat laajentumiset ovat vahvistaneet EU:n politiikkoja, kun uudet jäsenvaltiot ovat tuoneet omat kokemuksensa ja poliittiset toimintatapansa eurooppalaiseen yhteishankkeeseen. Nykyinen yhteisön säännöstö heijastaa osittain aiempien laajentumisten vaikutuksia esimerkiksi koheesipolitiikan, maatalouden, kalatalouden, ympäristönsuojelun, ulkosuhteiden, avoimuuden, vastuullisuuden ja Euroopan kansalaisuuden osalta. Eräistä EU:n politiikoista olisi vielä enemmän hyötyä, jos niitä sovellettaisiin oikein edellytyksin nykyistä useampiin maihin. Tämä koskee esimerkiksi sisämarkkinoita sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta.

Unionin on kyettävä jatkamaan yhteisten politiikkojen kehittämistä ja täytäntöönpanoa kaikilla aloilla myös laajentumisen yhteydessä. Laajentumisten vaikutuksia EU:n politiikkoihin arvioidaan laajentumisprosessin kaikissa keskeisissä vaiheissa.

Kaikkiin komission lausuntoihin EU:lle tehdyistä jäsenyyshakemuksista on tulevaisuudessa liitettävä arvio liittymisen vaikutuksista EU:n politiikkoihin. Tämä on myös otettava huomioon puitteissa, joissa määritellään toimintaohjeet liittymisneuvotteluja varten.

Sekä Kroatian että Turkin neuvottelukehyksessä luetellaan useita toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on varmistaa maiden kitkaton mukaantulo EU:n politiikkoihin. Lisäksi niissä

määritellään toimenpiteitä, kuten siirtymäkaudet, poikkeussäännöt, erityisjärjestelyt ja pysyvät suojatoimet, joiden tarkoituksena on varmistaa EU:n politiikkojen asianmukainen toiminta myös laajentumisen jälkeen.

Arvioidessaan laajentumisen talousarviovaikutuksia komissio tutkii tulevien laajentumisten vaikutuksia maatalous- ja koheesiopolitiikkoihin. Tässä on otettava huomioon kyseisten politiikkojen tuleva kehitys.

Komissio arvioi liittymisneuvottelujen aikana liittymisen vaikutuksia keskeisiin politiikan aloihin, kuten henkilöiden liikkuvuuteen, rajavalvontaan, maatalouteen, koheesiopolitiikkaan ja liikenteeseen. Vastaavia arviointeja tehdään myös energiapolitiikan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloilla. Samalla on otettava huomioon laajentumisen taustalla olevat EU:n strategiset tarpeet: vakauden lisääminen, ulko- ja turvallisuuspoliittiset edut sekä energiahuollon turvaaminen. Näiden pohjalta jäsenvaltiot voivat määritellä EU:n yhteisen kannan neuvotteluja varten asianmukaisten yhteisön säännösten lukujen osalta. Tämä koskee myös mahdollisesti tarvittavia siirtymäaikoja tai muita erityisjärjestelyjä, joiden todennäköiset vaikutukset on otettava huomioon.

EU:n talousarvio

EU:n on kyettävä jatkossakin rahoittamaan politiikkansa kestäväällä tavalla. Laajentumisen vaikutusta EU:n talousarvioon on tarkoitus arvioida huolellisesti koko laajentumisprosessin ajan. Jokaiseen komission lausuntoon EU-jäsenyyttä hakevista maista sisällytetään arviot liittymisen talousarviovaikutuksista.

EU:n on tehtävä päätös tarvittavista kokonaismäärärahoista ennen uusia laajentumisia. Päätöksen pohjalta komissio tekee tulevissa liittymisneuvotteluissa ehdotuksen välttämättömistä rahoitustoimenpiteistä. Komission analyysissä otetaan huomioon sekä liittymisen vaikutukset talousarvioon että liittymistä seuraava talouden dynaamisuuden kasvu.

Varmistetaan, että ehdokasmaat täyttävät tiukat ehdot

Ehdollisuus on komission laajentumisohjelman peruseriaatteita. Ehdokasmaiden perusteellinen valmistautuminen helpottaa niiden yhdentymistä Euroopan unioniin. Valmistelujen tehostaminen on tullut sitä tärkeämmäksi, mitä useammalle alalle EU on laajentanut toimintaansa. Tältä pohjalta on perusteltua soveltaa ehdollisuutta tarkasti jo ennen laajentumista ja vaatia jäsenyysehtojen täyttämistä liittymisprosessin kaikissa vaiheissa.

Liittymistä valmistelevaan strategiaan kuuluu, että komissio valvoo tarkasti jokaisen unioniin liittyvän maan edistymistä. Valvonnassa sovelletaan jäsenyydelle asetettuja poliittisia, taloudellisia ja yhteisön säännöstöä koskevia arviointiperusteita. Komissio kiinnittää erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen turvaamisen kannalta keskeisten rakenteiden luomiseen. Tämä koskee hallinnollisia ja oikeudellisia valmiuksia sekä petosten ja korruption torjuntaa. Näitä kysymyksiä olisi käsiteltävä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennen liittymistä.

Komissio ehdottaa omien havaintojensa pohjalta lyhyen ja keskipitkän aikavälin uudistustavoitteita liittymis- tai Eurooppa-kumppanuuksia varten. Kun viidettä laajentumista valmisteltiin, kyseiset kumppanuudet osoittautuivat tehokkaaksi keinoksi asettaa tavoitteita. Komissio ehdottaa säännöllisesti tavoitteiden päivittämistä. Taloudellinen tuki laajentumisprosessissa mukana oleville maille keskitetään uudistuksiin, jotka on määritelty kumppanuuden kannalta keskeisiksi. Vuonna 2007 on tarkoitus ottaa käyttöön uusi

rahoitusväline, josta katetaan kaikki liittymistä edeltävät määrärahatarpeet. Uuden välineen myötä EU:n tuki jäsenyyvalmisteluille tehostuu entisestään.

Laajentumisessa mukana olevien maiden kanssa tehtävillä assosiaatiosopimuksilla on keskeinen asema maiden valmistelutoimissa. Komissio varmistaa, että maat noudattavat niille asetettuja velvoitteita. Kahdenvälisen velvoitteiden riittävä täytäntöönpano on ehdoton edellytys sille, että EU ottaa jäsenyyshakemuksen harkittavaksi.

Liittymisneuvottelujen edistyminen riippuu siitä, miten hyvin maat onnistuvat noudattamaan liittymiselle asetettuja ehtoja, jotka on määrätty neuvottelukehyksissä. Kutakin maata arvioidaan erikseen. Ehdokasmaiden on osoitettava, että ne täyttävät täsmälliset vertailuperusteet, ennen kuin tietyn neuvotteluluvun käsittely voidaan aloittaa tai päättää. Jos maa ei täytä kyseistä vertailuperustetta, vastaavaa lukua koskevat neuvottelut voidaan keskeyttää tai käynnistää uudelleen.

Tulevaisuudessa poliittisten uudistusten toteutusvauhdin ja neuvottelujen etenemisnopeuden välillä on entistä selkeämpi yhteys. Ehdokasmaiden kanssa on tarkoitus käydä vuoropuhelua niiden edistymisestä jäsenyydelle asetettujen poliittisten arviointiperusteiden täyttämiseksi. Vuoropuhelun tulokset otetaan välittömästi huomioon neuvotteluprosessissa. Komissio valmistelee vuoropuhelun jäsenvaltioiden kanssa ja raportoi sen tuloksista jäsenvaltioille asianomaisissa neuvoston elimissä. Neuvoston puitteissa on otettu käyttöön uusia järjestelyjä, joiden tarkoituksena on varmistaa, että uudistusten edistymisen seurannasta vastaavat jäsenvaltioiden virkamiehet ja liittymisneuvotteluista vastaavat virkamiehet osallistuvat samaan työryhmään.

Lisäksi nykyiseen neuvottelukehykseen sisältyy oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskeva luku, jonka yhteydessä on tarkoitus käsitellä poliittisia kysymyksiä. Näin varmistetaan, että edistymistä keskeisillä aloilla voidaan seurata tarkasti. Liittymisneuvottelut voidaan keskeyttää, jos maa rikkoo selkeästi ja toistuvasti vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion periaatteita.

Myös taloudellisista uudistuksista maiden kanssa käytävän vuoropuhelun tulokset otetaan tästä lähtien huomioon neuvotteluprosessissa. Komissio valmistelee vuoropuhelun jäsenvaltioiden kanssa ja raportoi jäsenvaltioille sen tuloksista asianomaisissa neuvoston elimissä. Vuoropuhelussa keskitytään siihen, miten maat ovat täyttäneet taloudelliset arviointiperusteet ja miten niiden talous on lähentynyt EU:n jäsenvaltioiden talouteen. Olennaista on, että unioniin liittyvät maat ovat jo ennen liittymistään toimivia markkinatalouksia, jotka kykenevät kilpailemaan sisämarkkinoilla. Liittymistä valmistelevaa tukea kohdennetaan tarkemmin tämän tavoitteen saavuttamiseen.

Nämä järjestelyt sekä neuvottelukehys ja vertailuperusteiden määrittäminen neuvottelulukujen käsittelyn aloittamista ja päättämistä varten takaavat sen, että liittymisneuvotteluissa pysytään tiukalla linjalla.

Vaikka maat saattavat haluta asettaa liittymiselle omat ajalliset tavoitteensa tehostaakseen uudistuspyrkimyksiään, EU:n ei pitäisi määrittää tarkkoja päivämääriä ennen kuin siinä vaiheessa, kun liittymisneuvottelut on saatu lähes päätökseen. EU:n on pidettävä kiinni periaatteesta, jonka mukaan liittymisneuvottelujen päättämispäivä riippuu siitä, miten hyvin kyseinen maa on edistynyt.

Viestinnän parantaminen

Demokraattinen legitimiys on olennaista EU:n laajentumisprosessin kannalta. Kaikille päätöksille, joiden tuloksena jokin maa liittyy EU:hun, vaaditaan jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden demokraattisesti valittujen hallitusten yksimielisyys. Päätökset ratifioidaan kansallisissa parlamenteissa. Lisäksi päätöksille on saatava hyväksyntä Euroopan parlamentilta, jonka jäsenet on valittu suoralla vaalilla.

Demokraattinen legitimiys merkitsee myös sitä, että EU ottaa huomioon kansalaisten odotukset ja huolenaiheet omista politiikoissaan. EU:n on saatava kansalaistensa tuki kaikille politiikoilleen, myös laajentumiselle. Tämä puolestaan edellyttää, että laajentumisprosessissa noudatetaan tiukasti sääntöjä ja ehdollisuuden periaatetta. Myös kansalaisten luottamus EU:n integrointikykyyn on tärkeää. Lisäksi viestinnän parantaminen on keskeinen osa EU:n laajentumispolitiikkaa. Kansalaiset ovat yleisesti ottaen tukeneet aiempia laajentumisia, mutta laajentumisten yhteydessä on myös esiintynyt epäilyksiä ja väärinkäsityksiä. Kansalaisia on valmisteltava aiempaa paremmin tuleviin laajentumisiin.

EU:n on tiedotettava paremmin laajentumisen hyödyistä ja haasteista. Nimenomaan jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden on selitettävä ja puolustettava tekemiään valintoja. Kansallisen ja alue- ja paikallistason johtajat voivat parhaiten ymmärtää äänestäjiensä huolenaiheita sekä kommunikoida suoraan kansalaisten kanssa. Koska jäsenvaltiot ovat sitoutuneet laajentumisprosessiin, niiden on selitettävä kansalaisille paremmin laajentumisesta odotettavia käytännön etuja. Komissio tukee niitä yhdessä Euroopan parlamentin, kansallisten, alueellisten ja paikallisviranomaisten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Komissio aikoo parantaa erityisesti käyttäjäystävällisessä muodossa olevan asiatiedon saatavuutta. Tämä koskee sekä laajentumiseen liittyviä poliittisia kysymyksiä että käytännön asioita, kuten ehdollisuuden periaatteen soveltamista uudistuksia valvomalla, vertailuperusteita asettamalla ja vaikutustenarviointeja tekemällä.

Unionin, jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden on tehostettava toimiaan keskinäisen tietämyksen ja ymmärryksen lisäämiseksi. Lisäksi on huolehdittava siitä, että kaikki tuntevat yhteisen eurooppalaisen hankkeen omaksi asiakseen. Tehostettuja toimia tarvitaan vielä usean vuoden ajan. Turkin kansalaisyhteiskunnan kanssa vuonna 2004 sekä Länsi-Balkanin maiden kansalaisyhteiskuntien kanssa vuonna 2006 käynnistettyä vuoropuhelua olisi kehitettävä edelleen. Komissio aikoo laajentaa kyseistä vuoropuhelua uusille yhteiskunnan ja talouden aloille. Vuoropuhelussa ovat mukana Euroopan talous- ja sosiaalikomitea, alueiden komitea sekä muut alalla aktiiviset elimet. On tärkeää ottaa kansalaiset mukaan vuoropuheluun ja siten lievittää pelkoja ja hälventää väärinkäsityksiä.

Komissio tukee avoimuuden lisäämistä yhtenä keinona tuoda laajentumisprosessi lähemmäs kansalaisia. Komissio julkistaa jo nytkin kaikki laatimansa lausunnot jäsenyyshakemuksista sekä kertomukset maiden edistymisestä. Lisäksi se on julkistanut Kroatian ja Turkin neuvottelukehykset. Nyt olisi julkistettava myös muita liittymisneuvottelujen kannalta keskeisiä asiakirjoja. Viidennen laajentumisen yhteydessä useat ehdokasmaat julkistivat oman neuvottelukantansa. Komissio katsoo, että arviointikertomukset, neuvottelulukujen käsittelyn aloittamista koskevat vertailuperusteet sekä EU:n neuvottelukannat olisi julkistettava internetin välityksellä.

Tässä kertomuksessa esitetty lähestymistapa vahvistaa laajentumisprosessin demokraattista perustaa. On kaikkien osapuolten edun mukaista, että poliittisten päätöksentekijöiden ja

kansalaisten välille ei kehity suurta kuilua. Viidennen laajentumisen yhteydessä saaduista kokemuksista on unionille hyötyä sen jatkaessa laajentumisprosessia tulevina vuosina.

LIITE 2

Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa, Kroatiaa, entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa, Montenegroa, Serbiaa, Kosovoa⁸ ja Turkkiä koskevat päätelmät

Albania

Albania on edistynyt **poliittisten arviointiperusteiden** täyttämässä jonkin verran demokratian ja oikeusvaltion alalla, mukaan luettuna korruption torjunta. Tämä kuuluu Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin. Rakentavaa politiikkaa alueen muita maita kohtaan on jatkettu. Kumppanuuden muut ensisijaiset tavoitteet edellyttävät vielä lisätyötä.

Demokratian ja oikeusvaltion alalla on edistytty jonkin verran. Edistyminen on kuitenkin ollut epätasaista. *Parlamentti* on omaksumassa täysipainoisen aseman poliittisessa elämässä ja sen Euroopan yhdentymistä käsittelevä valiokunta on toiminut erittäin aktiivisesti. Parlamentin toiminta on nyt avoimempaa ja sillä on toimivat suhteet muihin perustuslain mukaisiin toimielimiin, mutta teknisiä ja hallinnollisia puutteita esiintyy edelleen. Hallituksen ja opposition välistä yhteistyötä on lisättävä, jotta eräissä tärkeissä tehtävissä kuten vaalijärjestelmän uudistamisessa ja vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta johtuvien velvoitteiden hoitamisessa voitaisiin edetä.

Hallitus on vahvistanut Eurooppa-kumppanuuteen ja vakautus- ja assosiaatiosopimukseen liittyvien velvoitteiden täyttämistä koskevan suunnitelman. Se on luomassa rakenteita EU:n edellyttämien uudistusten sisällön koordinoitua ja niiden täytäntöönpanoon tarvittavien resurssien hallinnointia varten. Näiden rakenteiden yhteensovittaminen on välttämätöntä. Lakiehdotusten valmistelussa on hyödynnettävä enemmän asiantuntijoita. Monissa ministeriöissä on tehty uudelleenjärjestelyjä, mikä on tilapäisesti vähentänyt toimintavalmiuksia joillakin *julkishallinnon* osa-alueilla. Nyt on tärkeää pyrkiä tehostamaan toimintaa tehtyjen muutosten pohjalta. Joitakin henkilöstömuutoksia on tehty noudattamatta asianmukaisesti virkamieslakia. Hallinnon virkanimityksiä tehdään edelleen poliittisin perustein. Julkishallinnon hoito, urarakenteet ja palkat ovat edelleen heikkoja.

Tuomareiden urarakenteeseen ja menetelmiin, joita käytetään asioiden jakamisessa tuomareiden kesken, saataneen parannusta uuden lain myötä. *Oikeusjärjestelmän* avoimuus on lisääntynyt jossain määrin. Tuomioiden täytäntöönpanossa on edistytty jonkin verran. Kokonaisuutena katsoen oikeusjärjestelmän kehittämisessä on kuitenkin edistytty vain vähän. Tuomareiden palvelukseenottomenettelyjä ja oikeuslaitoksen hallintovirkamiesten työehtoja on parannettava. Kahden oikeudellisen tarkastusyksikön toimivaltuudet on jaettava asianmukaisesti. Poliisin ja oikeuslaitoksen yhteistyötä on parannettava. Tuomioiden täytäntöönpano on kokonaisuutena katsoen heikkoa. Suotuisten olosuhteiden luominen kaupalle ja investoinneille edellyttää oikeusvarmuuden kehittämistä.

Korruption torjuntaan liittyvät toimet ovat johtaneet lukuisiin irtisanomisiin julkishallinnon piirissä. Korruption johdosta syytteeseen asetettujen virkamiesten määrä on kasvanut. Korruption torjuntaa varten on asetettu korkean tason työryhmä ja eturistiriitoja koskevaa lakia on parannettu. Varallisuusilmoituksista ja niiden tarkistamisesta vastaava keskustarkastusyksikkö toimii nyt aiempaa tehokkaammin ja julkishallinnon avoimuuden

⁸ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisesti.

lisäämiseksi on ryhdytty toimiin. Jos korruption vastaisissa toimissa on ylitetty perustuslain sallimat rajat, perustuslakituomioistuin on puuttunut asiaan. Korruptio on edelleen vakava ongelma, joten lisää institutionaalisia toimenpiteitä tarvitaan sen estämiseksi. Korruption torjunta kuuluu ensisijaisiin tavoitteisiin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanossa.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun suhteen on edistytty vain vähän. Ihmisoikeuskoulutus on nykyisin pakollista oikeushallinnon henkilöstölle. Tutkintavankeutta koskevia sääntöjä on parannettu. Albanian oikeusasiamies on puuttunut aktiivisemmin ihmisoikeuskysymyksiin. Kidutuksen estämistä, vankilaoloja ja vankien, erityisesti tutkintavankien, oikeuksia koskevien kansainvälisten normien noudattamisen valvonta on kuitenkin edelleen puutteellista. Tiedotusvälineiden valvonnasta vastaavan viranomaisen kokoonpanoon äskettäin tehdyt muutokset olisi pantava asianmukaisesti täytäntöön. Tiedotusvälineiden vapautta koskeva lainsäädäntö ei vielä kukaan vastaa tarpeita ja sen täytäntöönpano on epätydyttävää. Tiedotusvälineiden vapauden edistäminen kuuluu Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin. Uusi toimeenpanovirasto pystyy mahdollisesti nopeuttamaan omaisuuden palauttamista, joka sekkin on Eurooppa-kumppanuuden ensisijaisia tavoitteita, mutta tällä hetkellä prosessi etenee erittäin hitaasti. Omistusoikeuskysymysten lopullinen ratkaiseminen on oleellisen tärkeä tekijä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sitoumusten täyttämässä. Albania on ryhtynyt valmistelemaan vähemmistöjen suojelua koskevaa lainsäädäntöä, mutta kansainvälisten sitoumusten täytäntöönpano on edelleen puutteellista ja suvaitsevaisuuden edistämiseksi tarvitaan lisätoimia. Albanian romaneja koskeva strategia on johtanut joihinkin hyödyllisiin aloitteisiin, mutta sen toteuttamista haittaa resurssien puute. Romanilapsia joutuu erityisen paljon ihmiskaupan uhreiksi.

Albania on jatkanut rakentavaa toimintaansa ***alueellisissa kysymyksissä ja kansainvälisten velvoitteiden täyttämässä***. Se osallistuu aktiivisesti politiikan, kaupan, ympäristön, talouden, turvallisuuden, ilmailun ja energian aloilla toteuttaviin alueellisiin aloitteisiin. Albania on jatkanut suhteidensa kehittämistä naapurimaihin ja alueen muihin maihin ja on toiminut erityisen rakentavasti Kosovon kysymyksessä.

Taloudellisista arviointiperusteista voidaan todeta, että Albania on saanut taloutensa yleisesti ottaen vakautettua. Tämän ansiosta sen kehitys kohti toimivaa markkinataloutta on jatkunut. Uudistuksiin on kuitenkin edelleen panostettava voimakkaasti myös siksi, että maa pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.

Talouspolitiikan perusteista vallitsee pääosin edelleen poliittinen yksimielisyys. Albanian talous on kehittynyt yleensä ottaen vakaasti. Vahva talouskasvu on jatkunut, mikä on vähentänyt maassa esiintyvää köyhyyttä. Talouspolitiikkayhdistelmä oli edelleen asianmukainen. Rahapolitiikka oli uskottavaa ja inflaatio pysyi sen ansiosta hitaana. Julkisen talouden vakauttamisessa edistyi ja julkis- ja verohallinnon uudistukset johtivat osaltaan finanssipolitiikan virityksen paranemiseen. Markkinoille tulon liittyviä hallinnollisia esteitä karsittiin.

Maksutaseen alijäämä kuitenkin kasvoi selvästi ja vientipohja pysyi erittäin heikkona. Albanian on kehitettävä hankintoja, yksityistämistä ja käyttöoikeussopimuksia koskevaa lainsäädäntöään. Liiketoimintaympäristön puutteet, kuten oikeusvarmuuden puuttuminen ja lakien epätydyttävä täytäntöönpano, heikko infrastruktuuri ja energiahuollon epäluotettavuus, estävät talouden kehittymistä. Omistusoikeuksien noudattamista ei vielä kukaan valvota riittävän tehokkaasti ja oikeusjärjestelmän tehokkuuden parantamisessa tapahtui vain

vähäistä edistymistä. Pankkien ulkopuolista rahoitusalaan koskevan sääntely- ja valvontakehyksen lujittaminen on merkittävä haaste. Huomattavan harmaan talouden kuriin saamiseksi ja virallistamiseksi tarvitaan entistä ripeämpiä toimia. Yksityistämistä ei ole vielä saatu päätökseen ja valtion omistamien yritysten, erityisesti sähkölaitosten, uudelleenjärjestelyt on toteutettava viipymättä.

Albania on edistynyt lainsäädäntönsä, politiikkojensa ja valmiuksiensa yhdenmukaistamisessa *eurooppalaisten normien* kanssa erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan, tullin ja kilpailun aloilla. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen menestyksekkään täytäntöönpanon varmistamiseksi on välttämätöntä jatkaa uudistuksia muun muassa julkisten hankintojen, teollis- ja tekijänoikeuksien sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojeluvalvonnan aloilla.

Joillakin *sisämarkkinoiden* osa-alueilla on edistytty, mutta eräillä muilla tarvitaan vielä paljon työtä, jotta Albania täyttäisi vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta johtuvat velvoitteensa. Standardien käyttöönotossa ja niiden noudattamisen valvonnassa on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Akkreditointiin, metrologiaan ja markkinavalvontaan liittyviä valmiuksia ollaan kehittämässä, mutta lisäksi tarvitaan parannuksia lainsäädäntöön ja parempaa koordinaatiota. Kuluttajien ja terveyden suojelun rakenteita on yhtenäistetty. Nyt niitä on vielä vahvistettava. Vakautus- ja assosiaatiosopimukseen sisältyy *työntekijöiden liikkuvuutta, palvelujen* tarjoamisen vapautta ja *sijoittautumisvapautta* koskevia sitoumuksia. Työntekijöiden liikkuvuuden suhteen ei ole tapahtunut merkittävää edistymistä. Ulkomaisten yritysten rekisteröintimaksuihin liittyvät syrjivät käytännöt on poistettu. Yritysten rekisteröintimenettelyjä on yksinkertaistettu, mutta ne ovat yhä jokseenkin vaikeaselkoisia. Sijoittautumiseen liittyviä esteitä ja pääomanliikkeitä koskevia rajoituksia ei ole poistettu.

Tehokas tullijärjestelmä on ehdottoman välttämätön vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöön panemiseksi. Tullitulosten määrä on noussut toteutettujen merkittävien tulliuudistusten ansiosta. Tietokoneistuksen, tullisääntöjen ja alkuperän hallinnoinnin suhteen on tapahtunut edistymistä. Poliisin ja tullin yhteistyötä on tehostettu. Nyt on ryhdyttävä parantamaan infrastruktuuria ja jatkettava lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa. Verohallintoa on yksinkertaistettu ja tietokoneistamisessa ja riskianalyysin käytössä on edistytty. Säännöksiä on vielä yhdenmukaistettava EU:n lainsäädännön kanssa, minkä lisäksi tarvitaan kokonaisvaltainen veronkanto- ja verovalvontastrategia.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukseen sisältyy Albanian osalta myös *kilpailupolitiikan* alaan liittyviä sitoumuksia. Mitä tulee *kilpailuoikeuteen*, kilpailuviranomaisen toiminnassa on tapahtunut kehitystä, mutta ongelmana on edelleen henkilöstön puute ja kokemattomuus. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen edellyttämät *valtioneuvoston* valmistelut sujuvat suunnitelmien mukaan. Asiaankuuluva oikeudellinen kehys ja valtioneuvoston määräys on saatu valmiiksi. Nyt on varmistettava, että valtioneuvoston vastaa osasto pystyy toimimaan riippumattomasti.

Uusi *julkisia hankintoja* koskeva laki on valmisteilla ja alan koulutusta on lisätty, mutta nykyinen oikeudellinen kehys ei vastaa yhteisön säännösten vaatimuksia. Julkisten hankintojen viraston toiminta on edelleen epätydyttävää. Edistyminen tällä alalla on välttämätöntä, jotta Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluva julkisen sektorin hallintotavan kehittäminen onnistuisi ja jotta vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta johtuvat velvoitteet voitaisiin täyttää. *Teollis- ja tekijänoikeuksien* alalla on otettu käyttöön tavaramerkkien, patenttien ja teollismallien tietokanta. Tullihallintoon on perustettu teollis- ja tekijänoikeuksista vastaava yksikkö.

Tekijänoikeusvirasto ei kuitenkaan ole vielä toimintavalmis ja teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpano on yhä riittämätöntä. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sitoumusten täyttäminen edellyttää vielä huomattavia lisätoimia.

Työllisyyden alalla on edistytty vain vähän. *Koulutuksen* alalla on havaittavissa jonkinasteista edistymistä; keskiasteen koulutusta ja ammattikoulutusta varten on muun muassa hyväksytty kansalliset strategiat. Koulutukseen osallistuvien määrä on kuitenkin edelleen suhteellisen pieni.

Joidenkin **alakohtaisten politiikkojen** osalta on havaittavissa edistymistä. *Teollisuuden ja pk-yritysten* osalta voidaan todeta, että liiketoiminnan hallinnollisten esteiden poistamista koskevaa toimintasuunnitelmaa on tarkistettu, minkä lisäksi on perustettu uusi kattojärjestö investointien, viennin ja pk-yritystoiminnan edistämiseksi. Liiketoimintaympäristön parantamisessa ja epävirallisen talouden supistamisessa edistytään kuitenkin yhä hitaasti. Edistyminen *maatalouden* alalla on ollut erittäin vähäistä. Joidenkin tuotteiden myynti ja niihin tehdyt investoinnit ovat kasvaneet, mutta tuottavuus ja kilpailukyky ovat edelleen heikkoja. EU:n *eläinlääkintä- ja kasvinsuojeluvaatimusten* noudattaminen on yhä puutteellista, vaikka tämä on ensisijaisen tärkeä asia vakautus- ja assosiaatiosopimuksen ja väliaikaisen sopimuksen kauppaa koskevien määräysten tuloksekkaan soveltamisen kannalta. *Kalataloudesta* vastaava virasto valvoo saaliiden purkamista aluksista, mutta kalakantoja vahingoittava laiton pyynti jatkuu edelleen.

Sekä *ympäristön* että *liikenteen* alalla on edistytty jonkin verran horisontaalisen lainsäädännön suhteen, mutta täytäntöönpano ja infrastruktuurin kehitys on yhä hidasta. *Energia-ala* on edelleen erittäin heikko. Albania on ratifioinut energiayhteisön perustamissopimuksen ja aloittanut asiaan liittyvien lakien antamisen, mutta sähkön hävikki on lisääntynyt ja laskujen perintäaste laskenut. Albania ei ole edistynyt suunnitellusti *tietoyhteiskuntaan ja tiedotusvälineisiin* liittyvien, vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa annettujen sitoumusten täyttämistä koskevilla valmisteluilla. Sähköisen viestinnän ja tietotekniikan alan vapauttamiseen liittyvät säännökset on pantava täytäntöön. Sääntelykehys ei vielä vastaa yhteisön säännöstöä. Televiestinnän sääntelyviranomaisen ei toimi riittävän aktiivisesti. *Varainhoidon valvonnasta* voidaan todeta, että hallitus on hyväksynyt julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan periaatteita koskevan asiakirjan. Lakien ja muun sääntelyn suhteen on edistytty, mutta kehitys on niidenkin osalta vielä alkuvaiheessa. *Tilastoinnin* alalla on edistytty kohtuullisesti.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alan joillakin osa-alueilla on edistytty, mutta niillä kaikilla tarvitaan vielä päättävistä ja jatkuvaa panostusta. *Viisumiasioiden* hallintoon liittyvää koulutusta ja asiakirjaturvallisuutta on kehitetty. Keskitetty tietoverkko puuttuu ja myös lainsäädäntöön on tehtävä vielä muutoksia. *Rajavalvonnan* osalta on edistytty jossain määrin uusien välineiden ja paremman koordinoinnin myötä, mutta yhdennetty rajavalvontastrategia puuttuu vielä. Rajavalvonnan infrastruktuuri kaipaa vahvistamista. *Turvapaikka-asioita* koskevat säännökset vastaavat kansainvälisiä normeja, mutta niiden täytäntöönpanoa on tehostettava. Laittoman *siirtolaisuuden* torjunnan alalla Albania on parantanut sisäistä koordinointiaan ja yhteistyötään naapurimaiden kanssa. Sen on varmistettava, että sillä on riittävästi henkilöstöä takaisinottosopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamiseksi.

Rahanpesun torjunnassa on edistytty sikäli, että rahanpesun selvittelykeskusta ja syyttäjänvirastoa on vahvistettu ja valmiuksia kansainväliseen yhteistyöhön parannettu, mutta molempia on vielä vahvistettava lisää ja alaa koskevan lainsäädännön kehittämistä on jatkettava. Aiempaa suurempi poliittinen tuki ja parempi kansainvälinen yhteistyö ovat

johtaneet siihen, että merkittävien huumekauppiain pidätykset ovat lisääntyneet, mutta rikostutkintavalmiuksia, eri viranomaisten toiminnan koordinoitua maan sisällä ja takavarikoituihin *huumeisiin* liittyviä menettelyjä on vielä parannettava. Huumausainekauppa on edelleen vakava ongelma. Työ *poliisin* organisaation parantamiseksi on aloitettu. Yhteistyö tullin ja tiedustelupalvelujen kanssa on kehittynyt parempaan suuntaan, mutta tapausten hallinnointia ja sisäisiä valvontarakenteita on vielä parannettava.

Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluvassa *järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa* on edistytty. Vahva poliittinen tahto puuttua järjestäytyneeseen rikollisuuteen on johtanut poliisin operaatioihin suuria rikollisryhmiä vastaan. Operatiivinen yhteistyö naapurimaiden kanssa on parantunut huomattavasti. Myös yhteistyö poliisin ja oikeuslaitoksen välillä on parantunut jonkin verran keskushallinnon tasolla. Konkreettisia tuloksia ei kuitenkaan ole juurikaan saatu. Poliisin ja oikeuslaitoksen toimintaa on tarpeen koordinoida paremmin paikallistasolla, minkä lisäksi on panostettava aiempaa määrätietoisemmin näissä organisaatioissa esiintyvän korkean tason korruption torjumiseen. Todistajien suojelua on tehostettava. Hallitus on hyväksynyt *ihmiskaupan* vastaisen kansallisen strategian ja parantanut sen täytäntöönpanossa tarvittavia rakenteita. Ihmiskauppiaita vastaan nostetut syytetoimet ovat jatkuneet ja tuomioita on langetettu. Ihmiskauppa on kuitenkin edelleen ongelma. Lisäresurssit ja parempi kansallinen ja kansainvälinen koordinoitua ovat tarpeen. *Terrorismin* torjunnasta vastaava poliisin osasto on takavarikoinut suuria määriä aseita, mutta infrastruktuuria ja viranomaisten keskinäistä yhteistyötä on vielä tehostettava. *Henkilötietojen suoja* ei ole pystytty vielä varmistamaan asianmukaisesti.

Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovinan edistyminen **poliittisten arviointiperusteiden** täyttämässä on jatkunut, vaikkakin aiempaa hitaammin. Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä poliittisista tavoitteista on saavutettu vain osa. Useita merkittäviä kysymyksiä on vielä saatava ratkaistua, ennen kuin vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta käytävät neuvottelut voidaan saada päätökseen.

Demokratian ja oikeusvaltion alalla on edistytty joiltakin osin. Lokakuun 1. päivänä pidetyt parlamenttivaalit olivat ensimmäiset Daytonin/Pariisin sopimuksen jälkeiset vaalit, joiden järjestämisestä Bosnia ja Hertsegovinan viranomaiset vastasivat kokonaisuudessaan. ETYJ:n demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) alustavien päätelmien mukaan nämä vaalit olivat merkittävä edistysaskel demokratian ja oikeusvaltion lujittamisessa ja niiden järjestelyissä noudatettiin pääsääntöisesti kansainvälisiä normeja. Koska *perustuslakia* ei ole saatu muutettua, vaalit eivät kuitenkaan vastanneet täysin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimuksia.

Joihinkin toimenpiteisiin on ryhdytty sen varmistamiseksi, että valtion tason ministeriöillä ja laitoksilla on tarvittavat resurssit tehtäviensä hoitamiseen, mutta lisätoimia tarvitaan, jotta tämä Eurooppa-kumppanuuden keskeinen ensisijainen tavoite voitaisiin saavuttaa. Valtion tason *parlamentin* teknisten resurssien ja henkilöstön saattamisessa riittävälle tasolle on edistytty vain vähän. Valtion ja entiteettien välinen koordinoitua on yhä puutteellista, eikä sen parantamiseksi ole otettu käyttöön uusia järjestelyjä. Täytäntöönpano- ja lainsäädäntöelinten yleinen toimintakyky ei edelleenkään ole riittävä.

Koska Bosnia ja Hertsegovina on viime vuosina edistynyt vakauden ja turvallisuuden varmistamisessa, rauhan täytäntöönpanoneuvosto on voinut tehdä päätöksen korkean edustajan toimiston sulkemisesta 30. kesäkuuta 2007 mennessä. Tätä päätöstä on tarkoitettu tarkastella uudelleen vuoden 2007 alussa.

Yhden Eurooppa-kumppanuuden keskeisen ensisijaisen tavoitteen saavuttamisessa edettiin tietyiltä osin *julkishallintoa* koskevan kokonaisvaltaisen uudistusstrategian hyväksymisen myötä. Myös valtion oikeusasiamiestä koskevan lain hyväksyminen merkitsi kehitystä myönteiseen suuntaan. Julkishallinnon koordinoitua toimintaa on vahvistettu ja julkishallinnon virastojen palvelukseenottomenettelyjä parannettu. Julkishallinnon uudistuksen täytäntöönpano on nyt välttämätöntä, jotta hallinnon yleistä toimintakykyä saataisiin vahvistettua.

Poliisitoimen uudistuksessa, joka on yksi avainkysymyksistä, on edistytty vain vähän. Poliisitoimen uudistuksesta vastaavan osaston työn esteenä on ollut lähinnä Serbiasavallan suhtautuminen. Tämä on aiheuttanut viivästyksiä poliisivoimien uudistuksesta lokakuussa 2005 tehdyn sopimuksen täytäntöönpanossa, joka kuuluu Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin.

Oikeusjärjestelmän osalta voidaan todeta, että valtakunnanoikeus, syyttäjänvirasto ja ylin tuomari- ja syyttäjäneuvosto ovat hoitaneet tehtävänsä hyvin. Ne ovat asteittain omaksumassa niille kuuluvaa vastuuta ja vähentämässä riippuvuuttaan kansainvälisestä yhteisöstä. Oikeusjärjestelmän riippumattomuutta on kuitenkin vielä vahvistettava ja sen toimintaa tehostettava.

Korruption torjuntaa varten on hyväksytty uusi strategia. Korruptio on edelleen vakava ongelma Bosnia ja Hertsegovinassa. Siihen liittyvät tapaukset on tutkittava ja syytteenpano hoidettava nykyistä tehokkaammin.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun suhteen on edistytty vain vähän. Perustuslakituomioistuimen ihmisoikeuskomitea on edelleen hoitanut työnsä tehokkaasti. Tuomioistuinten ihmisoikeuksiin liittyvissä tapauksissa antamien päätösten noudattamisen valvontaan ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asianmukaiseen täytäntöönpanoon on kiinnitettävä enemmän huomiota. Etninen syrjintä on yhä merkittävä ongelma. Suvaitsemattomuuden torjuntaan ja vankilaolojen kohentamiseen on panostettava enemmän. Romanivähemmistön tukemiseksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä.

Sananvapauteen ja tiedotusvälineiden vapauteen liittyen on annettu yleisradiotoimintaa koskeva lainsäädäntö valtion tasolla. Vastaava entiteettitaso lainsäädäntö on annettu Serbiasavallassa mutta ei federaatiossa. Yleisradiotoiminnan uudistus on pantu täytäntöön osittain. Asianomaista Eurooppa-kumppanuuden ensisijaista tavoitetta ei näin ollen ole saavutettu kokonaisuudessaan.

Pakolaisten paluurahasto on aloittanut toimintansa ja Bosnia ja Hertsegovina on osallistunut aktiivisesti Sarajevon prosessiin. Lisätoimia tarvitaan pakolaisten ja maansisäisten pakolaisten paluun ja erityisesti heidän yhteiskunnallisen ja taloudellisen sopeutumisensa tukemiseksi.

Alueellisissa kysymyksissä ja kansainvälisten velvoitteiden täyttämässä on edistytty vain vähän. Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluu yhteistyön varmistaminen entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Tältä osin on ryhdytty joihinkin toimiin, mutta parantamisen varaa on yhä. Vielä vapaana olevien

syytteeseen asetettujen henkilöiden löytämiseksi ja heitä tukevien verkostojen toiminnan estämiseksi tarvitaan lisätoimia. Valtakunnanoikeus on edistynyt sotarikosten syytteeseenpanossa. Syytteeseenpanoa entiteettien tasolla on vielä tehostettava.

Bosnia ja Hertsegovinan suhteet naapurimaihin ovat edelleen hyvät. Joitakin kahdenvälisiä kysymyksiä, jotka liittyvät erityisesti rajankäyntiin ja kauppaan, on kuitenkin vielä selvittämättä.

Taloudellisista arviointiperusteista voidaan todeta, että Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän toimivan markkinatalouden luomisessa. Merkittäviä lisätoimia tarvitaan myös, jotta maa pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.

Finanssipolitiikan koordinointi tehostui ja arvonlisävero (alv) otettiin onnistuneesti käyttöön koko maassa tammikuussa 2006. Poliitiikan valmistelua tukevat analyysivalmiudet kohenivat jonkin verran. Talouskasvu jatkui vahvana. Julkisen talouden vakauttamista jatkettiin. Vienti kasvoi vuoden 2006 ensimmäisellä puoliskolla, mihin myötävaikutti muun muassa alv:n käyttöönotto ja joidenkin hyödykkeiden lisääntynyt tuotanto. Yksityistämistä jatkettiin erityisesti Serbitasavallassa ja lainsäädäntöön tehtiin tiettyjä muutoksia yritysten uudelleenjärjestelyjen tukemiseksi.

Uudistustahti pysyi kuitenkin monilla aloilla hitaana. Kauppa- ja vaihtotaseiden alijäämä oli edelleen suuri, mikä heijastaa yrityssektorin dynaamisuuden puutetta ja vahvaa yksityistä kulutusta. Talouskasvu oli yhä kapea-alaista. Maan talouspolitiikan virityksellä ei ole pystytty asianmukaisesti vastaamaan makrotalouden merkittävään epätasapainoon. Talous- ja finanssipolitiikan päätöksentekoprosessit ovat yhä monimutkaisia ja huonosti koordinoituja. Lisäksi jo nyt suhteellisen suuriin julkisiin menoihin kohdistuvat paineet kasvoivat entisestään. Julkinen varainkäyttö on sitä paitsi edelleen melko tehotonta. Liiketoimintaympäristö ja yritysten hallinnointijärjestelmät ovat kokonaisuutena katsoen yhä epätyytyttäviä. Yksityistäminen ja yritysten rakennemuutokset edistyivät hitaasti etenkin federaatioissa. Huomattavassa osassa yrityssektoria ei ole vielä toteutettu tarvittavia uudelleenjärjestelyjä.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän lainsäädäntönsä ja politiikkojensa yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien** kanssa. Sen on jatkettava valmiuksiensa kehittämistä, jotta se voisi täyttää Eurooppa-kumppanuuden vaatimukset tältä osin.

Sisämarkkinoiden alalla ei ole tapahtunut juurikaan edistymistä *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* parantamisessa. Standardointiin, varmentamiseen, metrologiaan ja markkinavalvontaan liittyvät valmistelut ovat vasta alkuvaiheessa, eikä uutta lainsäädäntöä sovelleta asianmukaisesti. Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksia ei ole riittävästi ja menettelyt ovat puutteellisia, mikä heikentää edelleen vientimahdollisuuksia. Asianmukaiseen tuotelainsäädäntöön perustuvan markkinavalvontarakenteen luominen ja ristiriitaisten markkinoille saattamista koskevien tarkastusten asteittainen poistaminen edellyttävät kiireellisiä toimia.

Työntekijöiden liikkuvuuden suhteen ei ole tapahtunut kehitystä. *Palveluiden* alalla on tapahtunut vain vähän edistymistä, eikä merkittäviä muutoksia ole havaittavissa myöskään *sijoittautumisoikeuden* ja *yhtiöoikeuden* suhteen. Pankkivalvontaa ei ole siirretty valtion tasolle vaan se on edelleen entiteettien vastuulla.

Pääomien vapaan liikkuvuuden alalla ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, mutta Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut etenevät tältä osin hyvin. *Tullisäännösten* suhteen on tapahtunut pientä lisäedistymistä. Tullilainsäädäntö on annettu ja se on pääosin yhteisön säännösten mukainen. Sen täysimääräisestä täytäntöönpanosta on huolehdittava erityisesti siltä osin kuin on kyse alkuperästä, tullausarvon määrittämisestä ja yksinkertaistetuista menettelyistä. *Verotuksen* alalla voidaan myönteisenä kehityksenä mainita arvonlisäveron menestyksekkäs käyttöönotto. Välittömän verotuksen alalla on edistytty vain vähän.

Kilpailupolitiikan osalta Bosnia ja Hertsegovina edistyy vakaasti kilpailunrajoitusten valvonnan alalla, mutta valtiontukien suhteen ei ole tapahtunut edistymistä. *Julkisten hankintojen* alalla on edistytty jonkin verran erityisesti julkisten hankintojen viraston ja julkisten hankintojen valvonnasta vastaavan elimen perustamisen myötä. *Teollis- ja tekijänoikeuksien* täytäntöönpanon ja noudattamisen valvonnan suhteen on edistytty vain vähän.

Työllisyyspolitiikan kehittämisessä ei ole juurikaan edistytty. Bosnia ja Hertsegovinan työmarkkinoita leimaavat edelleen työttömyys, pirstoutuneisuus ja asianmukaisen työllisyyspolitiikan puute. *Koulutuksen* alalla on edistytty vain vähän. Korkea-asteen koulutusta koskevaa lakia ja muita keskeisiä lakeja ei ole vielä annettu. Lasten erottelu kouluissa etnisin perustein on edelleen vakava ongelma.

Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluvassa Bosnia ja Hertsegovinan todellisten sisämarkkinoiden varmistamisessa on tapahtunut vain vähän lisää edistymistä.

Alakohtaisista politiikoista voidaan todeta, että *teollisuuden ja pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten)* alalla ei ole tapahtunut merkittävää edistymistä. Teollisuusstrategiaa ja pk-yritysten kehittämisstrategiaa ei ole vielä hyväksytty.

Maatalouden alalla on kokonaisuutena katsoen edistytty vain vähän. Poliitiikan valmistelusta vastaavat edelleen entiteetit ja koordinointi on riittämätöntä. Kokonaisvaltaisen maatalousstrategian laatiminen on viivästynyt, mikä johtuu osittain siitä, että tarvittava oikeudellinen ja institutionaalinen kehys valtion tasolla puuttuu vielä. Eläinlääkintäalalla on annettu täytäntöönpanolainsäädäntöä. Täytäntöönpano on yhä epätydyttävää lähinnä sen vuoksi, että käytettävissä ei ole riittävästi henkilöstöä ja taloudellisia resursseja, ja siksi, että toiminnan koordinointi valtion ja entiteettien eläinlääkintäviranomaisten kesken on puutteellista. Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut *ympäristöalalla* ovat vasta alkuvaiheessa. Valtion tasolla ei ole vielä hyväksytty ympäristölakia, jolla luotaisiin yhtenäinen valtakunnallinen kehys ympäristönsuojelua varten, eikä valtion ympäristövirastoa ole perustettu.

Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut osallistumistaan Euroopan laajuisen *liikenneverkon* kehittämiseen. Se on panemassa täytäntöön kesäkuussa 2004 tehtyä yhteisymmärryspöytäkirjaa Kaakkois-Euroopan keskeisen alueellisen liikenneverkon kehittämisestä. Se on myös allekirjoittanut Euroopan yhteistä ilmailualuetta koskevan sopimuksen, jonka tarkoituksena on luoda yhtenäiset eurooppalaiset ilmailumarkkinat, joilla sovelletaan EU:n ilmailustandardeja. Se on edistynyt huomattavasti lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisessa yhteisön ilmailualaa koskevan säännösten kanssa.

Energia-alalla on tapahtunut jonkin verran myönteistä kehitystä. Bosnia ja Hertsegovina on ratifioinut energiayhteisön perustamissopimuksen. Sähkön siirto on eriytetty ja riippumaton energiaverkko-operaattori (*Independent System Operator* eli *ISO*) ja energiansiirtoyhtiö (*Transmission Company* eli *Transco*) perustettu lain edellyttämällä tavalla. Varojen ja vastuiden siirto ISO:n ja Transcon välillä on kuitenkin vielä loppuun saattamatta. Tämän vuoksi yhtiöt eivät ole vielä täysin toimintakykyisiä. Maanlaajuista energiastrategiaa ei ole vielä laadittu.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta voidaan todeta, että viestintäalan riippumaton sääntelyviranomaisen on valmistellut aktiivisesti televiestintämarkkinoiden avaamista todelliselle kilpailulle. Yleisradiotoiminnan alalla ja tietoyhteiskuntaviraston perustamisessa on kuitenkin edistytty vain vähän. *Julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan* alalla ei ole tapahtunut merkittävää edistymistä.

Tilastoinnin alalla on ryhdytty joihinkin toimiin. Valtion ja entiteettien tilastolaitosten kesken on muun muassa allekirjoitettu yhteistyösopimus. Huomattavia lisätoimia tarvitaan kuitenkin vielä, jotta Bosnia ja Hertsegovinaan saataisiin luotua EU:n vaatimuksia vastaava tehokas tilastojärjestelmä.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on tapahtunut jonkinasteista edistymistä *viisumiasioiden hallinnon, rajavalvonnan, turvapaikka-asioiden ja siirtolaisuuden* osalta. Viisumipakon poistaminen kaikilta EU-kansalaisilta on vahvistettu. Bosnia ja Hertsegovina on tehnyt useita takaisinottosopimuksia EU:n jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kanssa ja ilmoittanut olevansa valmis neuvottelemaan vastaavasta EU:n tason sopimuksesta. Rajanylityspaikoilla myönnettyjen viisumien määrä on vähentynyt. Toimivan turvapaikkajärjestelmän perustamisessa ja laittoman siirtolaisuuden torjumisessa on edistytty. Rajavalvonnan suhteen on edistytty jonkin verran vuonna 2005 vahvistetun yhdenmättyä rajavalvontaa koskevan kansallisen strategian tarkistuksen ja yhdenmättyä rajavalvontaa koskevan toimintasuunnitelman valmistumisen myötä. Niiden täytäntöönpanoon ei kuitenkaan ole varattu riittävästi varoja. Rajatarkastuksissa on vielä parantamisen varaa. Henkilöstön ja varusteiden puute on yhä ongelmana kaikilla osa-alueilla.

Rahanpesun torjunnan alalla on edistytty vain vähän. Valtion tutkimus- ja suojeluviraston yhteydessä toimivalla rahanpesun selvittelykeskuksella ei ole vielä riittävästi henkilöstöä. Uutta rahanpesun vastaista lainsäädäntöä ei ole annettu ja lainvalvonta on puutteellista. *Huumausaineiden* torjunnan alalla on annettu laki huumausaineiden ja niiden lähtöaineiden väärinkäytön ehkäisystä. Bosnia ja Hertsegovinan on valmisteltava EU:n vaatimuksia vastaava valtion tason huumausainepolitiikka.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jossain määrin *järjestäytyneen rikollisuuden, ihmiskaupan ja terrorismin torjunnassa*. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva kansallinen strategia on hyväksytty. Asiaa koskeva lainsäädäntö on annettu, mutta sen täytäntöönpanoa on vielä tehostettava. Valtion tutkimus- ja suojeluvirasto on suorittanut aiempaa enemmän tutkimuksia ja pidätyksiä. Täydellä teholla toimiakseen se tarvitsee kuitenkin lisää henkilöstöä. Vuodet 2005–2007 kattavaa *ihmiskaupan* torjuntaa koskevaa kansallista toimintasuunnitelmaa ollaan panemassa täytäntöön. Syytteenpanon esteenä ovat yhä valtion ja entiteettien tason lainsäädännön väliset ristiriitaisuudet. Bosnia ja Hertsegovina on hyväksynyt myös *terrorismin* vastaisen strategian. *Tietosuojasta* voidaan todeta, että henkilötietojen suojaa koskeva laki on annettu, mutta tietosuojavirastoa ei ole vielä perustettu. Henkilötietojen suojan varmistaminen antaa edelleen aiheutta huoleen.

Kroatia

Kroatia täyttää edelleen **poliittiset arviointiperusteet**. Edistymistä on tapahtunut kautta linjan, mutta lisätoimia tarvitaan yhä useilla aloilla. Liittymiskumppanuuden lyhyen aikavälin ensisijaisista tavoitteista on saavutettu osa.

Demokratiaa ja oikeusvaltiota on lujitettu entisestään. Oikeuslaitoksen ja julkishallinnon sekä korruption torjunnan aloilla on kuitenkin huomattavasti parantamisen varaa. Niiden osalta tarvitaan välttämättä merkittäviä parannuksia, jotta voitaisiin luoda vakaa perusta yhteisön säännösten täysimääräistä täytäntöönpanoa varten.

Julkishallinnon uudistusstrategian valmistelutyö on aloitettu. Hallitus hyväksyi syyskuussa 2006 toimintapoliittisen asiakirjan, jossa se sitoutuu laatimaan yleisen hallintomenettelylain tarkistusta koskevan ehdotuksen heinäkuuhun 2007 mennessä. Yleinen strateginen kehys tätä erittäin tärkeää kysymystä varten olisi kuitenkin pitänyt vahvistaa jo paljon aikaisemmin. Nykyinen oikeudellis-hallinnollinen järjestelmä on monimutkainen ja yksinkertaistamisen tarpeessa. Lainsäädännön sallima laaja harkinnanvaraisuus johtaa tehottomuuteen ja oikeusvarmuuden puutteeseen ja edistää korruptiota. Uusi virkamieslaki tuli voimaan tammikuussa 2006 ja myös joitakin siihen liittyviä täytäntöönpanosäädöksiä on annettu. Julkishallinnon toimintaa haittaavat kuitenkin edelleen asiaton poliittinen painostus, henkilöstön suuri vaihtuvuus ja pätevän henkilöstön puute.

Oikeuslaitoksen uudistamista koskevan strategian täytäntöönpano, joka kuuluu liittymiskumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin, on alkanut. Lainsäädäntöön ja organisaatioon on tehty muutoksia, joiden tarkoituksena on parantaa oikeuslaitoksen toimintaa. Käsittelyä odottavien asioiden määrä on edelleen suuri, vaikka jutturuuhkaa onkin purettu. Uudistuksen toteuttaminen on vasta aloitettu ja oikeusjärjestelmässä on yhä vakavia puutteita. Oikeudenkäyntimenettelyjen nopeuttamiseksi, tapausten hallinnoinnin parantamiseksi, tuomioistuinverkon järkiperäistämiseksi ja tuomioiden asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi tarvitaan lisätoimia. Puolueettomuuden varmistaminen edellyttää, että oikeusvirkaileijoiden nimittämistä ja koulutusta sekä heihin liittyviä kurinpitotoimia koskevia menettelyjä parannetaan. Maaliskuussa 2006 hyväksyttiin uusi *korruption torjuntaa* koskeva ohjelma. Korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirastoa (USKOK) on vahvistettu. Joissakin tähän mennessä tutkimatta jääneissä korruptiotapauksissa on äskettäin ryhdytty toimenpiteisiin. Näillä toimilla on voitu osittain saavuttaa yksi liittymiskumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista. Korruptio on kuitenkin edelleen vakava ongelma. Monet korruptioväitteet jäävät tutkimatta ja korruptiokäytännöt yleensä rankaisematta. Korruptiontorjuntaohjelman toteutus on vasta alkuvaiheessa. USKOK-virastoa ja muita ohjelman toteuttamiseen osallistuvia tahoja on vielä vahvistettava ja koordinoitua niiden välillä parannettava. Ohjelman täysimääräinen täytäntöönpano ja selkeä poliittinen valmius tehostaa tarvittavien toimien toteutusta ovat tarpeen erityisesti korkealla tasolla esiintyvän korruption torjumiseksi.

Edistyminen **ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun** suhteen on jatkunut, vaikkakin hitaaseen tahtiin. Asianmukainen oikeudellinen kehys on nyt olemassa. Lainsäädännön tosiasiallista täytäntöönpanoa on kuitenkin nopeutettava.

Rikoslakia muutettiin kesäkuussa 2006 muun muassa kunnianloukkauksesta langetettavien vankilatuomioiden poistamiseksi ja suvaitsemattomuusrikoksen määritelmän laajentamiseksi. Vähemmistöjen suojelun osalta on edistytty sikäli, että hallitus on kiinnittänyt enemmän huomiota romanien integraation vuosikymmentä koskevaan toimintasuunnitelmaan ja lisännyt

merkittävästi sen toteuttamiseen osoitettua rahoitusta. Korkean tason poliitikot ovat ilmaisseet tukensa vähemmistöjen sopeuttamiselle.

Lisätoimia kuitenkin tarvitaan suvaitsemattomuuden torjumiseksi ja sovinnon edistämiseksi samoin kuin selvästi etnisin perustein tehdyistä rikoksista vastuussa olevien henkilöiden asianmukaisen tutkimisen ja syyttämisen varmistamiseksi. Kansallisia vähemmistöjä koskevan perustuslaintasoisen lain täytäntöönpano sujuu edelleen hitaasti erityisesti vähemmistöjen työllistämistä koskevien säännösten osalta. Nämä kysymykset kuuluvat liittymiskumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin. Kaikenlaisen syrjinnän estämistä koskeva kokonaisvaltainen strategia ja toimintasuunnitelma on vielä hyväksymättä.

Tiedotusvälineisiin on joissakin tapauksessa kohdistunut poliittista painostusta. Naisten ja lasten oikeuksien parantamiseksi laaditut suunnitelmat olisi nyt pantava täytäntöön.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että täysipainoinen yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa on jatkunut liittymiskumppanuuden keskeisen ensisijaisen tavoitteen edellyttämällä tavalla ja että Daytonin ja Erdutin sopimusten noudattaminen on kokonaisuutena katsoen varmistettu. Edistyminen sotarikosten syytteeseenpanossa on myös jatkunut. Serbisyytettyjen syrjimiseen ei ole kuitenkaan vielä puututtu asianmukaisesti. Valtakunnansyyttäjä pyrkii nyt vakavissaan ratkaisemaan todistajien suojeluun liittyvät ongelmat, joihin ei ole paneuduttu riittävästi oikeusjärjestelmän piirissä yleensä. Pakolaisten paluun toteuttamisessa, joka on yksi liittymiskumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista, on edistytty vaihtelevasti. Asuntojen jälleenrakentamiseen ja palauttamiseen liittyvät asiat on yleensä ottaen hoidettu hyvin, mutta Kroatiaan paluuta suunnittelevien, vuokraoikeutensa menettäneiden henkilöiden asuttamiseksi laadittujen ohjelmien täytäntöönpanossa on suuria puutteita. Eläkeoikeuksien vahvistamisessa ei ole edistytty lainkaan. Toimia pakolaisten kestävän paluun edellyttämien taloudellisten ja sosiaalisten edellytysten luomiseksi on tehostettava.

Alueellisen yhteistyön alalla on kokonaisuutena katsoen edistytty koko ajan. Tätä kehitystä on pidettävä yllä. Edistyminen on kuitenkin ollut vähäistä siltä osin kuin on kyse lopullisten ratkaisujen löytämisestä erilaisiin avoimiin kahdenvälisiin kysymyksiin naapurimaiden kanssa. Tämä koskee erityisesti rajankäyntiä. Tämä on yksi liittymiskumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista. Yhteistyön ja hyvien naapuruussuhteiden edelleen kehittämiseen on vielä panostettava.

Taloudellisten arviointiperusteiden näkökulmasta Kroatiaa voidaan pitää toimivana markkinataloutena. Maa pystynee selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa keskipitkällä aikavälillä, jos se uudistusohjelmansa määrätietoisella täytäntöönpanolla onnistuu poistamaan jäljellä olevat merkittävät heikkoudet.

Talouspolitiikan perusteista vallitsee pääosin edelleen poliittinen yksimielisyys. Vakauten tähtäävä talouspolitiikka on myötävaikuttanut inflaation hitauteen, valuuttakurssien vakauteen ja kasvun hienoiseen kiihtymiseen. Yksityiset investoinnit ovat kasvaneet ja työttömyys vähentynyt. Julkisen talouden asteittaista vakauttamista on jatkettu tulojen voimakkaan kasvun tukemana. Terveystieteiden hallinnan parantamiseksi on toteutettu joitakin toimenpiteitä. Yritysten rekisteröintimenettelyjä on yksinkertaistettu entisestään. Pankkialan kasvu on jatkunut ja pankkien ulkopuolisen rahoitusalan valvontaa varten on perustettu uusi virasto. Tieinfrastruktuuria on parannettu. Televiestintäalan kilpailun lisäämisessä on edistytty. Tappiota tuottavan rautatiealan rakenneuudistuksen toteuttamiseksi on ryhdytty alustaviin toimenpiteisiin. Kroatian talous on yhdentynyt hyvin EU:n talouteen.

Kauppa- ja vaihtotaseiden merkittävä ja kasvava alijäämä sekä suuri ulkomaisen velan määrä saattavat kuitenkin uhata makrotalouden vakautta. Julkista taloutta rasittavat edelleen tappiota tuottaville yrityksille maksettavat tuet ja juoksevien menojen suuri määrä. Rakennemuutosten toteuttamista on yleensä ollut hidas. Yksityistämissuunnitelmien täytäntöönpanossa ja yritysten uudelleenjärjestelyissä on edistytty vain vähän. Vilkkaamman yksityisen sektorin kehitystä ovat haitanneet julkishallinnon ja oikeuslaitoksen toiminnassa esiintyvät puutteet, jotka ovat häirinneet markkinoille tuloa ja markkinoilta poistumista koskevien menettelyjen soveltamista ja omistusoikeuksien ja velkojien oikeuksien täytäntöönpanoa. Valtio puuttuu yhä merkittävästi talouskysymyksiin. Elinikäisen oppimisen edistäminen edellyttää lisätoimia.

Kroatian **kyky täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet** on parantunut. Useimmilla osa-alueilla on tapahtunut jonkin verran edistymistä, lähinnä lainsäädännön yhdenmukaistamisessa yhteisön säännösten kanssa. Eri neuvotteluluvuissa on kuitenkin edistytty hyvin eri tavoin. Lainsäädännön yhdenmukaistamisessa ja hallinnollisten valmiuksien kehittämisessä on kokonaisuutena katsoen vielä paljon työtä. Liittymiskumppanuuden lyhyen aikavälin ensisijaiset tavoitteet ovat vielä saavuttamatta monilla aloilla.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty vain vähän ja vaihtelevasti. Uuden yleisen lähestymistavan mukaisten direktiivien osalta edistymistä on tapahtunut, vanhan lähestymistavan direktiivien suhteen sen sijaan ei. Lainsäädäntöön ja hallinnollisten valmiuksien kehittämiseen on panostettava vielä merkittävästi kaikilla osa-alueilla. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty vain vähän. Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen edellyttämien valmiuksien kehittämiseksi tarvitaan huomattavia lisätoimia. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* suhteen on edistytty vain vähän. Yhdenmukaistaminen on kokonaisuutena katsoen sujunut kohtuullisesti, mutta joillakin aloilla tarvitaan vielä huomattavaa lisäpanostusta. Kroatia on edistynyt jonkin verran *pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan erityisesti siltä osin kuin on kyse rahanpesun estämisestä ja EU:n kansalaisiin sovellettavista, kiinteistöjen hankintaan liittyvistä menettelyistä.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty vain vähän. Lainsäädännön yhdenmukaistamista koskevan kokonaisstrategian laatiminen ja toimielinjärjestelmän vahvistaminen edellyttävät huomattavia lisätoimia. *Yhtiöoikeuden* suhteen on edistytty hyvin. Yritysten kirjanpitoa ja tilintarkastusta koskevaan lainsäädäntöön on tehty merkittäviä muutoksia. Yhdenmukaistaminen etenee suunnitellusti, mutta säännösten noudattamisen valvontaan yrityksissä on panostettava edelleen. *Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön* ja erityisesti sen täytäntöönpanon suhteen on edistytty jonkin verran. Lisätoimet ovat kuitenkin yhä tarpeen.

Kroatia on edistynyt jonkin verran *kilpailupolitiikan* alalla. Tämä koskee sekä kilpailuoikeutta että valtiontukia. Toimia on kuitenkin vielä tehostettava. Lainsäädäntöä on vielä yhdenmukaistettava monilta osin, hallinnollisia valmiuksia kehitettävä ja säännösten noudattamisen valvontaa tehostettava. Teräs- ja laivanrakennusteollisuuden rakennemuutosta varten on kiireesti laadittava toteuttamiskelpoiset suunnitelmat. Verotuet muodostavat edelleen ongelman. Tähän liittyvät vakautus- ja assosiaatiosopimuksen velvoitteet ovat yhä täyttämättä.

Kroatia on edistynyt jossain määrin *rahoituspalvelujen* alalla, mikä on tulosta erityisesti vakuutusalan lainsäädännön tehokkaammasta yhdenmukaistamisesta yhteisön säännösten kanssa ja siitä, että pankkitoiminnan ulkopuolisen rahoitusalan yhdenmukaistamista varten on perustettu asianmukainen viranomaisvirasto. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen sujuu kohtuullisen hyvin, mutta lisätoimia tarvitaan vielä.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä. Kilpailu televiestintämarkkinoilla on lisääntynyt. Sähköistä viestintää ja tietotekniikkaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on edistytty kohtuullisesti. Kroatian televiestintävirastoa on kuitenkin vielä vahvistettava. Lisäksi on jatkettava tiedotusvälineitä ja audiovisuaalialaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa.

Maatalousalalla on edistytty kohtuullisesti siltä osin kuin on kyse maatalouden kehittämissuunnitelmien täytäntöönpanosta, laatu- ja ympäristöpolitiikasta ja luonnonmukaisesta viljelystä. Yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanoon, hallintoihin ja valvontaan tarvittavien hallintorakenteiden luominen on kuitenkin vasta alkuvaiheessa. Kroatia on edistynyt jonkin verran *kalatalouden* alalla, sillä se on jatkanut kalavarojen hoitoa ja kalastuslaivaston hallintoa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista ja vahvistanut tarkastuksesta vastaavia tahoja. Joidenkin merkittävien puutteiden korjaamiseksi tarvitaan vielä lisätoimia muun muassa tietokoneistetun kalastusrekisterin perustamisen, alusten satelliittiseurantajärjestelmän, tietojenkeruun sekä tarkastusjärjestelmän vahvistamisen osalta. Myös valtiontuet ovat saatettava vastaamaan yhteisön säännösten vaatimuksia. *Eläinlääkintä-, kasvinsuojelu- ja elintarviketurvallisuuden* yhdenmukaistamisessa on edistytty jonkin verran. Huomattava lisäpanostus on kuitenkin vielä tarpeen muun muassa kokonaisvaltaisen elintarviketurvallisuusstrategian laatimiseksi ja tarvittavan puitelainsäädännön antamiseksi.

Liikennepolitiikan alalla on edistytty selvästi. Tie-, lento- ja meriliikennettä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista on jatkettu. Täytäntöönpanolainsäädännön antamista on kuitenkin jatkettava ja myös hallinnollisten valmiuksien kehittämiseksi tarvitaan vielä lisätoimia. Myös *energia-alalla* on tapahtunut edistymistä muun muassa energian toimitusvarmuuden ja energian ja kaasun sisämarkkinoiden osalta. Kroatia on ratifioinut energiayhteisön perustamissopimuksen. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin vielä erityisesti energiatehokkuuden, ydinturvallisuuden ja sääntelyn vahvistamisen aloilla.

Verotuksen alalla on edistytty vain vähän. Lainsäädännön yhdenmukaistamisessa yhteisön säännösten kanssa ei edelleenkään ole kokonaisuutena katsoen edistytty paljoakaan. Verohallintoa on nykyaikaistettava huomattavasti ja atk-järjestelmien yhteenliitettävyyttä parannettava. Kroatia on edistynyt jonkin verran *talous- ja rahaliittoon* liittyvissä asioissa. Kokonaisuudessaan valmistelut etenevät hyvin. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin erityisesti keskuspankin täyden riippumattomuuden varmistamiseksi. Kroatia on edistynyt hyvin *tilastoinnin* kaikilla osa-alueilla. Tätä työtä on nyt jatkettava ja samalla varmistettava erityisesti kestävä kansallinen rahoitus toiminnalle.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty vain vähän. Alan heikkojen hallinnollisten valmiuksien parantaminen edellyttää huomattavaa panostusta. Kroatia on edistynyt vaihtelevasti *yritys- ja teollisuuspolitiikan* alalla. Liiketoimintaympäristön ja pk-yrityspolitiikan suhteen on edistytty hyvin, mutta yritysten rakenneuudistuksiin erityisesti teräs- ja laivanrakennusteollisuudessa liittyy yhä merkittäviä haasteita. *Euroopan laajuisten verkkojen* osalta on edistytty jonkin verran. Edistymistä on tapahtunut jossain määrin myös

aluepolitiikassa ja rakennepoliittisten välineiden yhteensovittamisessa. EU-rahoituksen täytäntöönpanoon tarvittavien hallintorakenteiden luomisessa on kuitenkin vielä paljon työtä.

Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta on edistytty jonkin verran. Oikeuslaitoksen uudistamiseen ja korruption torjuntaan liittyviä toimia on kuitenkin tehostettava merkittävästi. Perusoikeuksien turvaamisessa on vielä parantamisen varaa. Kroatia on edistynyt *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla erityisesti siltä osin kuin on kyse rajavalvonnasta, viisumipolitiikasta ja turvapaikka-asioista. Yhdennettyä rajavalvontaa koskeva toimintasuunnitelma olisi kuitenkin saatettava ajan tasalle ja välineisiin ja varusteisiin tarvitaan parannuksia. Lainvalvonnan tehostaminen ja hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen edellyttävät vielä jatkuvia ja huomattavia lisätoimia erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan alalla.

Tiedettä ja tutkimusta sekä koulutusta ja kulttuuria koskevien lukujen osalta on edistytty kohtuullisesti. Valmisteluissa on molemmissa tapauksissa on saavutettu hyvä kokonaistaso. *Ympäristöalalla* on kokonaisuutena katsoen edistytty hyvin. Tämä koskee erityisesti veden ja ilman laatua, luonnonsuojelua, kemikaaleja ja muuntogeenisiä organismeja. Huomattavaa panostusta tarvitaan kuitenkin vielä, koska ympäristöä koskeva luku on laaja ja monimutkainen. Hallinnolliset valmiudet ovat heikot ja tarvittavien huomattavien investointien rahoitusta varten ei ole laadittu strategioita. *Kuluttajien ja terveyden suojelun* osalta Kroatia on edistynyt vain vähän. Lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on vielä paljon työtä ja markkinavalvonta ei vastaa läheskään EU:n vaatimuksia.

Kroatia on edistynyt jonkin verran *tulliliiton* alalla erityisesti sen ansiosta, että tullimenettelyjen ja teollis- ja tekijänoikeuksien tullisuojan yhdenmukaistamista on jatkettu. Hallinnollisia valmiuksia ja atk-järjestelmien yhteenliitettävyyttä on kuitenkin vielä parannettava merkittävästi. Kroatia on edistynyt jossain määrin *ulkosuhteiden* alalla. Edistyminen *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla on jatkunut. Kroatia on edelleen järjestelmällisesti yhtynyt EU:n julistuksiin ja muihin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteydessä laadittuihin asiakirjoihin.

Varainhoidon valvonnan alalla on edistytty jonkin verran erityisesti siltä osin kuin on kyse julkisen varainhoidon sisäisestä valvonnasta, ulkoisesta tarkastuksesta ja euron suojaamisesta väärentämiseltä. Sisäistä tarkastusta ja varainhoitoa varten tarvitaan kuitenkin vielä lisää resursseja. EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi tarvittavat rakenteet on saatava toimintavalmiiksi. *Varainhoito- ja talousarviosäännösten* osalta ei ole edistytty mainittavasti.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Kuten viime vuonna annetussa, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian jäsenyyshakemusta koskevassa lausunnossa todettiin, maa on hyvää vauhtia täyttämässä jäsenyyden **poliittiset arviointiperusteet**. Uudistustahti on kuitenkin hidastunut vuonna 2006, joten maan on nyt nopeutettava valmistelujaan. Eurooppa-kumppanuuden lyhyen aikavälin ensisijaisista poliittisista tavoitteista on saavutettu osa.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on jatkanut Ohridin puitesopimuksen täytäntöönpanoa, mikä on ollut omiaan edistämään maan vakautta ja lujittamaan **demokratiaa ja oikeusvaltiota**. Jotta tältä osin voitaisiin edistyä lisää, kaikkien poliittisten puolueiden on pyrittävä parhaansa mukaan rakentamaan yksimielisyyttä sopimuksen kirjainta ja henkeä täysin noudattaen.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia edistyi vaalimenettelyjensä kehittämisessä valmistautuessaan heinäkuussa pidettyihin *parlamenttivaaleihin*. Vaaleihin liittyvää lainsäädäntöä ja toimielinjärjestelmää uudistettiin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston ODIHR:n suositusten ja Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti. Heinäkuun vaalien järjestelyt sujuivat pääosin kansainvälisten normien mukaisesti. Sääntöjenvastaisuuksia esiintyi kuitenkin yhä sekä ennen vaaleja että niiden aikana. Huomattavaa panostusta tarvitaan vielä, jotta normeja pystyttäisiin noudattamaan kaikilta osin seuraavissa vaaleissa. Toimielinten asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi tarvitaan rakentavaa vuoropuhelua erityisesti parlamentissa kaikkien hallitukseen ja oppositioon kuuluvien poliittisten puolueiden kesken.

Julkishallinnon uudistuksesta voidaan todeta, että vuonna 2000 annetun virkamieslain täytäntöönpanoa on jatkettu. Hallinnon hoitoa ja julkisen päätöksenteon avoimuutta on pyritty parantamaan. Hajauttamisprosessissa on edistytty ja julkinen palvelutarjonta on alkanut parantua. Jäljellä oleviin haasteisiin vastaaminen edellyttää jatkuvaa ja vahvaa sitoumusta valtiolta ja kunnilta. Virkanimityksiä ja irtisanomisia tehdään hallinnon piirissä kuitenkin edelleen poliittisin perustein. Hallituksen vaihtumisen jälkeen hallinnossa tehtiin suurimittaisia muutoksia. Hallinnon riippumattomuutta ja ammattimaisuutta sekä sen toimintakykyä on vahvistettava.

Eurooppa-kumppanuudessa edellytetty merkittävä *oikeusjärjestelmän* uudistus on käynnistetty. Perustuslaki ja muu lainsäädäntö tarjoavat nyt riittävät edellytykset riippumattomalle ja tehokkaalle oikeuslaitokselle. Uudistuksen toteuttaminen on yhä merkittävä haaste ja kuuluu Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin. Siinä onnistuminen edellyttää pitkäjänteistä työtä ja kestäviä tuloksia. Lisätoimia tarvitaan vielä, jotta voitaisiin varmistaa oikeusvaltioperiaatteen tosiasiallinen soveltaminen kaikkialla maassa. Uuden poliisilain antaminen merkitsi Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen saavuttamista poliisitoimen uudistusta hidastaneiden viivästysten jälkeen. Nyt tarvitaan hallituksen ja oppositioon rakentavaa yhteistyötä, jotta lain täytäntöönpano sujuisi ongelmitta.

Korruption torjunnan oikeudellista ja institutionaalista kehystä on vahvistettu. Toimintaan osallistuvien tahojen välistä yhteistyötä ja koordinoitua on parannettu. Korruptio on kuitenkin edelleen laajalle levinnyttä. Monet korruptioväitteet ovat vielä tutkimatta. Tämän vuoksi on varmistettava, että lainsäädäntö pannaan täytäntöön kaikilta osin. Lisäksi tarvitaan vahvaa poliittista tahtoa tehostaa korruption torjuntaa.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun osalta voidaan todeta, että Ohridin sopimuksen täytäntöönpanoa on jatkettu. Etnisten ryhmien väliset suhteet ovat kokonaisuutena katsoen kohentuneet edelleen. Tietyillä aloilla tarvitaan kuitenkin vielä huomattavia lisätoimia. Rikoslakia on muutettu kunnianloukkauksesta langetettavien vankilatuomioiden poistamiseksi. Vankien epäasiallisen kohtelun tutkimiseen liittyviä mekanismeja on kehitettävä muun muassa oikeusasiamiehen ja sisäministeriön välisen yhteistyön keinoin. Salakuuntelua tapahtuu edelleen, koska asianmukainen televiestintälainsäädäntö puuttuu vielä. Etnisten yhteisöjen välisen luottamuksen lisäämiseksi tarvitaan lisätoimia. Eri yhteisöt eivät ole tasapainoisesti edustettuina julkishallinnossa. Romanian integraation vuosikymmentä 2005–2015 koskevien toimintasuunnitelmien täytäntöönpanossa on edistytty jonkin verran. Romaniyhteisön tilanne antaa kuitenkin edelleen aiheita huoleen.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on jatkanut täysipainoista yhteistyötään entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Edistyminen oikeuslaitoksen uudistamisessa on välttämätön edellytys sille, että kansainvälisestä rikostuomioistuimesta voitaisiin ryhtyä siirtämään tapauksia takaisin. Maan suhtautuminen Kosovon asemasta käytäviin neuvotteluihin on ollut rakentavaa. Amerikan yhdysvaltojen kanssa tehty kahdenvälinen luovuttamattomuussopimus ei vielääkään vastaa niitä EU:n vahvistamia pääperiaatteita, jotka koskevat kansainvälisen rikostuomioistuimen Roomassa tehdyn perussäännön sopimusvaltion ja Yhdysvaltojen välisiä järjestelyjä.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on jatkanut aktiivista osallistumistaan alueelliseen yhteistyöhön. Maa on kehittänyt kahdenvälisiä suhteitaan naapurimaihin, mutta nimiasiansa ei ole edistytty vaan ongelma on edelleen selvittämättä. Ponnisteluja on jatkettava rakentavassa hengessä, jotta nimiongelmaan löydetäisiin YK:n alaisuudessa neuvottelemalla ratkaisu, joka tyydyttäisi sekä entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa että Kreikkaa. Tämä olisi omiaan edistämään alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita.

Taloudellisista arviointiperusteista voidaan todeta, että entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edistynyt hyvin toimivan markkinatalouden luomisessa. Vakauttamista ja uudistuksia on kuitenkin jatkettava, jotta maa pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa keskipitkällä aikavälillä.

Talouspolitiikan perusteista vallitsee edelleen laaja poliittinen yksimielisyys. Talouden vakaus ja ennustettavuus ovat lisääntyneet entisestään järkevän politiikkayhdistelmän ansiosta. Inflaatio on pysynyt kurissa. Julkisen sektorin tilit on pidetty suurin piirtein tasapainossa ja julkisen sektorin velan ennestäänkin suhteellisen vähäinen määrä on pienentynyt lisää. Hintojen ja kaupan vapauttaminen on saatu pääosin valmiiksi ja valtionyhtiöiden yksityistäminen on jatkunut. Markkinoille tulon ja sieltä poistumisen esteitä on karsittu yksinkertaistamalla ja nopeuttamalla konkurssimenettelyjä ja, Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti, rekisteröintimenettelyjä. Rahoitussektorin vakaus on lisääntynyt. Lisäksi on ryhdytty toimenpiteisiin henkisen pääoman laadun parantamiseksi ja maan infrastruktuurin nykyaikaistamiseksi. Maahan tehtyjen ulkomaisten suorien sijoitusten määrä kasvoi merkittävästi lähinnä yksityistämistoimien ansiosta. Talouden yhdentyminen EU:hun on edistynyt hyvin.

Markkinatalouden toimintaa haittaavat kuitenkin edelleen erilaiset institutionaaliset heikkoudet kuten hallintomenettelyjen hitaus, korruptio, byrokratia ja oikeusvarmuuden heikko taso. Oikeuslaitokseen liittyvät puutteet ovat yhä esteenä liiketoimintaympäristön nopeammalle parantamiselle. Lisäksi työ- ja rahoitusmarkkinat toimivat edelleen epätyytyttävästi, mikä vaikeuttaa huomattavan korkean työttömyyden alentamista ja yritysten luotottamista. Koulutusjärjestelmä ei vastaa riittävän hyvin maan tarpeita. Näiden tekijöiden vuoksi talouskasvu on ollut vain kohtalaista. Huomattavan laaja epävirallinen sektori aiheuttaa edelleen merkittäviä vääristymiä maan taloudessa. Tavaraviennin rakenne on erittäin yksipuolinen.

Maa on pyrkinyt parantamaan **kykyään täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet**. Lainsäädännön täytäntöönpano ja tosiasiallinen soveltaminen muodostavat kuitenkin yhä merkittävän haasteen. Eurooppa-kumppanuuden lyhyen aikavälin ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisessa on edistytty jonkin verran.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on havaittavissa jonkinasteista edistymistä horisontaalisten toimenpiteiden suhteen. Suurin osa alakohtaisesta yhteisön säännöstöstä on kuitenkin edelleen saattamatta osaksi kansallista lainsäädäntöä ja panematta täytäntöön. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty vain vähän ja valmistelut ovat tältä osin vasta alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* suhteen ei ole edistytty lainkaan. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen yhteisön säännösten kanssa edellyttää lisätoimia. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla on edistytty jonkin verran erityisesti maksujärjestelmien osalta. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan vielä. Varsinkin rahanpesun torjuntaa koskeva lainsäädäntö ja institutionaalinen kehys kaipaavat vahvistamista.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty merkittävästi, sillä perusedellytykset toimivan julkisen hankintajärjestelmän kehittämiseksi on saatu luotua. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin vielä etenkin tehokkaan muutoksenhakujärjestelmän perustamiseksi. *Yhtiöoikeuden* alalla on edistytty tuntuvasti erityisesti sen myötä, että käyttöön on otettu keskitetty palvelupiste yritysten rekisteröintiä varten Eurooppa-kumppanuudessa edellytetyn mukaisesti. Nyt on vielä varmistettava, että annetut säännökset pannaan myös tosiasiallisesti täytäntöön. *Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön* alalla on edistytty jonkin verran erityisesti teollisoikeuksien suhteen. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset edellyttävät kuitenkin tehokkaampia toimia tavaroiden laittoman valmistuksen ja tuoteväärennösten torjunnassa tarvittavien täytäntöönpanovalmiuksien, hallinnollisten rakenteiden ja poliittisen tahdon vahvistamiseksi. Valmistelut lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi yhteisön säännösten kanssa ovat yhä alkuvaiheessa.

Kilpailupolitiikan alalla on tapahtunut jonkin verran edistymistä lähinnä lainsäädännön tasolla. Voimassa olevan lainsäädännön nykyistä tehokkaampi täytäntöönpano edellyttää huomattavaa lisäpanostusta erityisesti siltä osin kuin on kyse kilpailunsuojakomitean toiminnasta.

Rahoituspalvelujen alalla on edistytty jonkin verran, sillä maa on jatkanut pyrkimyksiään yhdenmukaistaa lainsäädäntöään EU:n vaatimusten kanssa eri aloilla. Havaittavissa on kuitenkin vielä joitakin puutteita, jotka liittyvät erityisesti pankki- ja vakuutusalan valvonnan tasoon.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alan joillakin osa-alueilla on edistytty huomattavasti. Sähköistä viestintää ja tietotekniikkaa sekä audiovisuaalialaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa on jatkettu. Nyt olisi kuitenkin edettävä myös televiestintämarkkinoiden vapauttamisessa, toimijoiden tasa-arvoisen kohtelun varmistamisessa (syrjintäkiellon periaate) ja sääntelyviranomaisen riippumattomuuden turvaamisessa, jotta vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräysten rikkominen saataisiin päättymään ja yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista voitaisiin saavuttaa.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen yhteisön säännösten kanssa on aloitettu, mutta työ on vasta alussa. *Elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän ja kasvinsuojelun* joillakin osa-alueilla on edistytty. Yhteisön säännöstöä vastaavan lainsäädännön antaminen ja täytäntöönpano on kuitenkin jäljessä aikataulusta. Valmistelut, jotka liittyvät *kalatalousalan* lainsäädännön yhdenmukaistamiseen yhteisön säännösten kanssa, ovat vasta alkuvaiheessa.

Liikennepolitiikan joillakin osa-alueilla on edistytty selvästi. Kaikilla osa-alueilla on kuitenkin vielä panostettava lainsäädännön yhdenmukaistamiseen ja hallinnollisten valmiuksien kehittämiseen. Energia-alalla on edistytty joiltakin osin merkittävästi. Nyt on keskityttävä ensisijaisesti täytäntöönpanolainsäädännön antamiseen ottaen erityisesti huomioon entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian toukokuussa 2006 ratifioiman energiayhteisön perustamissopimuksen mukaiset sitoumukset.

Verotusta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa yhteisön säännösten kanssa on edistytty. Merkittävää lisäpanostusta tarvitaan kuitenkin vielä lainsäädännön yhdenmukaistamisen jatkamiseksi ja sen tosiasiallisen täytäntöönpanon varmistamiseksi sekä veronkantoon liittyvien hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi.

Talous- ja rahapolitiikan alalla on edistytty vain vähän. Valmistelut ovat kuitenkin kokonaisuutena katsoen pitkällä. *Tilastoinnin* alalla on edistytty jonkin verran. Alan lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa on vielä jatkettava ja hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava merkittävästi.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty huomattavasti. Tämä koskee ensi sijassa työ- ja tasa-arvolainsäädäntöä. Yhteisön säännöstöstä suuri osa on kuitenkin vielä saattamatta osaksi kansallista lainsäädäntöä erityisesti työterveyden ja -turvallisuuden alalla. Työmarkkinoiden vaikean tilanteen korjaaminen edellyttää huomattavia työllisyyspoliittisia lisätoimia. *Yritys- ja teollisuuspolitiikan* alalla on edistytty vain vähän. Maalla ei vielä ole teollisuus-, teknologia- ja innovaatiostrategioita ja myös välineiden ja alakohtaisten politiikkojen kehittämiseen olisi panostettava enemmän. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia osallistuu Euroopan laajuisia verkkoja koskeviin alueellisiin hankkeisiin. Infrastruktuurin parantamisen esteenä on edelleen tarvittavan rahoituksen puute. *Aluepolitiikassa ja rakennepoliittisten välineiden yhteensovittamisessa* on tapahtunut vain vähän edistymistä. Aluekehitystä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen yhteisön säännösten kanssa sekä toimielinjärjestelmän ja hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen edellyttää vielä huomattavia lisätoimia.

Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta voidaan todeta, että perustuslakia ja oikeudellista kehystä on muutettu oikeuslaitosta koskevan uudistuksen täytäntöönpanon mahdollistamiseksi. Korruption torjunnan edellyttämän oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen suhteen on edistytty jonkin verran. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja tehokkuuden lisääminen on kuitenkin edelleen merkittävä haaste. Korruption torjunta puolestaan edellyttää vahvaa poliittista tahtoa. Perusoikeuksien turvaamisessa on vielä parantamisen varaa. Henkilötietojen suojaa ei ole vielä pystytty varmistamaan asianmukaisesti. *Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alan* joillakin osa-alueilla, erityisesti siirtolaisuuden ja viisumipolitiikan hoidossa ja rajavalvonnassa, on edistytty. Rajavalvontastrategian täytäntöönpanoa on jatkettava. Oikeudellisen yhteistyön, poliisiyhteistyön sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja huumeiden torjunnan alalla on edistytty heikommin. Lainvalvonnan tehostaminen ja hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen edellyttävät vielä jatkuvia ja huomattavia lisätoimia.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on ryhtynyt valmistelemaan kokonaisvaltaisempaa *tiede- ja tutkimuspolitiikkaa*. *Koulutuksen ja kulttuurin* alalla on tapahtunut edistymistä. *Ympäristöalalla* on edistytty lainsäädäntökehyksen parantamisessa. Valmistelut alaa koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi yhteisön säännösten kanssa ovat kuitenkin vasta alkuvaiheessa, ja lainsäädännön täytäntöönpanon ja sen soveltamisen valvonnan varmistamisessa on vielä paljon työtä. *Kuluttajien ja terveyden suojelua* koskevan

lainsäädännön alalla on edistytty jonkin verran lähinnä turvallisuutta koskevien toimenpiteiden osalta. Lainsäädännön yhdenmukaistamista on vielä jatkettava samoin kuin työtä toimivan kuluttajien ja terveyden suojelujärjestelmän luomiseksi koko maahan.

Tulliliittoa koskevan lainsäädännön osalta on edistytty merkittävästi. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen vastaiset maksut on poistettu Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti. Lainsäädännön täytäntöönpanon mahdollistamiseksi on kuitenkin jatkettava hallinnollisten valmiuksien kehittämistä siltä osin kuin on kyse henkilöstöstä, atk-laitteista ja muista välineistä.

Ulkosuhteiden alalla on edistytty joiltakin osin. Tämä koskee erityisesti kaksikäyttötuotteita ja alueellista yhdentymistä CEFTA-aloitteen puitteissa. *Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* joillakin osa-alueilla on edistytty. Erityisesti kansainvälisesti sovittavien rajoittavien toimenpiteiden osalta tarvitaan kuitenkin vielä lainsäädännön yhdenmukaistamista yhteisön säännösten kanssa.

Varainhoidon valvontaa koskevan lainsäädännön suhteen on tapahtunut edistymistä. Julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan, ulkoisen tarkastuksen ja petostentorjunnan edellyttämien valmiuksien kehittämiseksi tarvitaan kuitenkin vielä huomattavia lisätoimia. *Varainhoito- ja talousarviosäännösten* alalla on edistytty vain vähän. Tarvittavat peruseriaatteen ja toimielimet ovat kuitenkin olemassa.

Montenegro

Poliittisten arviointiperusteiden osalta Montenegro on edistynyt jonkin verran. Se on yleisesti ottaen paneutunut Eurooppa-kumppanuuden keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin, mutta merkittäviä tuloksia ei vielä ole saatu aikaan.

Montenegro on vienyt läpi jouhevasti itsenäistymisprosessin, johon kuului 21. toukokuuta 2006 pidetyn kansanäänestyksen järjestäminen ja toimittaminen valtioliiton perustuslain ja Euroopan unionin suositusten mukaisesti. Maa perustaa parhaillaan oikeudellista ja institutionaalista järjestelmää, jota sen toimivalta itsenäisenä valtiona edellyttää. Sen on erityisesti hyväksyttävä uusi perustuslaki. Perustuslain on oltava eurooppalaisten vaatimusten mukainen, ja sen hyväksyminen edellyttää laajaa yksimielisyyttä. Lisäksi Montenegron on allekirjoitettava ja ratifioitava kansainväliset sopimukset, joiden sopimuspuoli Serbian ja Montenegron valtioliitto oli.

Demokratian ja oikeusvaltion alalla järjestettiin 10. syyskuuta 2006 *parlamenttivaalit* kansainvälisten vaatimusten mukaisesti.

Hallitus ja parlamentti ovat pyrkineet jatkuvasti parantamaan tehokkuuttaan. Hallitus on perustanut keskeisille toiminta-aloilleen koordinoituneita mekanismeita. Parlamentti on hyväksynyt uuden työjärjestyksen. Alkaa olla nähtävissä merkkejä siitä, että ratkaisevista valinnoista, kuten yhdentymisestä Eurooppaan, ollaan saavuttamassa poliittinen yksimielisyys. Tätä kehitystä on tuettava päättäväisesti, ja se on otettava huomioon erityisesti parlamentin työssä.

Lainsäädäntökehyksen laatimisessa *julkishallinnon* uudistusta varten on edelleen edistytty, ja uusi palvelukseenottojärjestelmä on valmis. Virkamiesten koulutusta on tehostettu. Julkishallintoon liittyy kuitenkin yhä suuria puutteita. Sen poliittinen riippumattomuus ja ammattitaito on taattava kaikilta osin Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti.

Oikeusjärjestelmän yleistä vahvistamista on jatkettu, sillä se on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista. Oikeusalan koulutuksesta annettu laki ja oikeusalan valtiollisen koulutuskeskuksen perustaminen ovat vieneet kehitystä oikeaan suuntaan. Tehokkuuden ja riippumattomuuden saavuttaminen käytännössä on kuitenkin edelleen ongelma. Oikeusjärjestelmän uudistuksista syntymässä olevan yksimielisyyden olisi johdettava konkreettisiin täytäntöönpanotoimiin, minkä lisäksi olisi viipymättä laadittava suunnitelmat ja osoitettava niitä varten tarvittavat varat. Tuomarien ja syyttäjien nimitysten ja uralla etenemisen olisi tapahduttava epäpoliittisesti ammatillisten ja puolueettomien arviointiperusteiden mukaan.

Halu edistyä *korruption torjunnan* alalla on kasvanut, mistä ovat osoituksena erityisesti hallituksen hyväksymät suunnitteluasiakirjat ja raportoinnin tehostuminen. Korruptiontorjuntaviranomainen on alkanut lähettää korruptiotapauksia toimivaltaisten elinten käsiteltäväksi. Korruptio on Montenegrossa kuitenkin edelleen mittava ongelma, ja lainsäädännössä ja instituutorakenteessa on kauttaaltaan aukkoja, jotka mahdollistavat korruption ja heikentävät valtion mahdollisuuksia ehkäistä korruptiota tehokkaasti ja edetä korruptiotapauksissa syytetoimiin. Parlamentti ei ole muuttanut eturistiriidoista annettua lakia, ja sitä on ensin tarkistettava perusteellisesti ja pantava se sen jälkeen päättäväisesti täytäntöön.

Ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja vähemmistöjen suojelun osalta tarvittavan lainsäädännön ja instituutorakenteen luominen on Montenegrossa itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen vielä alkuvaiheessa. Seuraavaksi on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että perustuslakiin kirjataan takeet ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien vankilat mukaan luettuina, uskonnonvapauden, syrjimättömyyden sekä romani- ja pakolaistilanteen osalta. Tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja ammattimaisuutta on parannettava ja tiedon saatavuudesta annettun lain täytäntöönpanoa tehostettava. Yleisradiotoiminnasta vastaavan viranomaisen riippumattomuus on säilytettävä.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa sujuu nyt tyydyttävästi Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti. Tämä tilanne olisi pidettävä ennallaan. Bosnialaispakolaisten katoamista vuonna 1992 koskevan tapauksen meneillään oleva tutkinta herättää huolta. Montenegro on sitoutunut *alueelliseen yhteistyöhön*. Se osallistuu aktiivisesti ilmailua, liikenneinfrastruktuuria ja energia-alaa koskeviin alueellisiin hankkeisiin. Suhteet naapurimaihin ovat hyvät. Itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen vielä ratkaisematta olleista kysymyksistä on sovittu maltillisesti Serbian kanssa, mikä on edistänyt alueen vakautta. Montenegro on suhtautunut rakentavasti Kosovon kysymykseen Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Montenegro on edistynyt jonkin verran kehityksessään toimivaksi markkinataloudeksi. Uudistuksiin on kuitenkin panostettava edelleen myös siksi, että maa pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.

Maa on onnistunut säilyttämään laajan yksimielisyyden olennaisista talouspolitiikan osa-alueista. Makrotalouden vakaus syvenee. Erityisesti talouskasvu on nopeutunut ja inflaatio pysynyt hitaana. Julkista velkaa on vähennetty, ja budjettitulot ovat edelleen kasvaneet. Ulkomaiset suorat sijoitukset ovat pysyneet vakaina. Hintojen vapauttaminen on saatu melkein päätökseen. Yksityistämishjelma on edennyt hyvin, ja yritysten rekisteröimistä on helpotettu entisestään. Oikeuslaitoksen edellytykset kauppaa koskevien riitojen

ratkaisemiseen ovat parantuneet. Rahoituksen välitys on lisääntynyt, ja verkkotoimialojen uudelleenjärjestely on meneillään.

Taloukasvu on kuitenkin jatkuvasti riippuvainen muutamasta keskeisestä alasta ja yrityksestä. Ulkoinen epätasapaino on kasvanut. Työmarkkinat ovat edelleen jäykät, ja työttömyys on korkea. Tilintarkastusjärjestelmää on parannettava sekä sisäisten että ulkoisten tarkastusten osalta. Yritysten toimintaa rajoittaa yhä sääntely-ympäristö, myös kuntatasolla. Investoiminen infrastruktuuriin on vähäistä. Joillakin julkisilla yrityksillä on huomattavat velat ja maksurästtit maksettavana hallitukselle. Valtiontukijärjestelmää on lujitettava. Tarvitaan ennakoarviointijärjestelmä, jota sovelletaan kaikkiin uusiin tukitoimenpiteisiin. Julkisten yritysten uudelleenjärjestelyyn on vielä panostettava, ja yksityistämissuunnitelman toteutus on vielä kesken. Kaupan avautumisesta ja integroitumisesta EU:n kauppaan on alkanut viime aikoina näkyä merkkejä, mutta vasta melko vähäisessä määrin. Yksityistämismenettelyjen on oltava tehokkaita ja oikeudenmukaisia.

Montenegro on edistynyt jonkin verran lainsäädäntönsä ja toimintapolitiikkojensa yhdenmukaistamisessa **EU:n vaatimusten kanssa** useimmilla aloilla, ja se on lisännyt hallinnollisia valmiuksiaan etenkin Eurooppaan yhdentymistä koskevien asioiden koordinoinnissa, mikä koskee myös vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta käytäviä neuvotteluja. Sen valmistelut ovat kuitenkin vasta alussa ja lainsäädäntöprosessin läpiviemiseen ja lainsäädännön täytäntöönpanoon tarvitaan vielä runsaasti voimavaroja.

Sisämarkkinoiden alalla Montenegro on aloittanut lainsäädännölliset ja hallinnolliset valmistelut voidakseen hoitaa kattavasti uudet tehtävät standardoinnin, varmentamisen, metrologian, markkinavalvonnan ja teollis- ja tekijänoikeuksien aloilla. Kuluttajien ja terveyden suojeluun, mukaan luettuina eläinlääkinnälliset, kalataloudelliset ja kasvinterveydelliset tarkastukset, liittyvät valmistelut ovat myös vasta alkuvaiheessa. Teollis- ja tekijänoikeuslainsäädännön täytäntöönpanoa on tehostettava. Lisäksi Montenegron on liityttävä kaikkiin niihin alan kansainvälisiin sopimuksiin, joiden sopimuspuolena valtioliitto oli.

Palvelualalla sekä *sijoittautumisoikeuden* ja *pääoman vapaan liikkuvuuden* osalta on edistytty.

Tullialan uudistus on edennyt, mutta lainsäädäntökehykseen ja alkuperäsääntöjen soveltamiseen liittyy vielä huomattavia ongelmia. Mukautuminen EU:n tämän alan normeihin on vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tekemisen ja täytäntöönpanon kannalta olennaisen tärkeää. Maarajoille on hiljattain perustettu verovapaita myymälöitä, jotka ovat epävarmuustekijä, sillä ne lisäävät salakuljetusten riskiä. Verotuslalla uudistuksia on jatkettava.

Kilpailualalla on edistytty jonkin verran. Kilpailuviranomaisen toiminnallisen riippumattomuuden saavuttaminen ja viranomaisen varustaminen tarvittavilla voimavaroilla edellyttävät kuitenkin vielä lisäpanostusta, ja valmisteluissa valtioneuvoston lainsäädännön voimaansaattamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi on edistytävä. *Julkisten hankintojen* alalla on edistytty jonkin verran, ja valmisteilla olevan muotolainsäädännön ja soveltamislainsäädännön odotetaan parantavan asianomaisten elinten suorituskykyä. Kokonaisuudessaan julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön täytäntöönpano ei kuitenkaan ole ollut tyydyttävää, ja sitä on tehostettava. Edistyminen kaikilla edellä mainituilla aloilla on olennaisen tärkeää vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon kannalta.

Työllisyyspolitiikan alalla on todettu vain vähän edistymistä. Työttömyys on Montenegrossa edelleen vaikea ongelma, ja tarpeet ja taidot on saatava vastaamaan paremmin toisiaan. Suuri osa etenkin työterveyttä ja –turvallisuuksiin sekä sukupuolten tasa-arvoa koskevasta yhteisön säännöstöstä on vielä saattamatta osaksi kansallista lainsäädäntöä. *Koulutus* alalla meneillään olevat uudistukset merkitsevät sitä, että integroituminen eurooppalaiseen korkeakoulutusalueeseen Bolognan prosessin yhteydessä etenee hyvin. Paljon on kuitenkin vielä tehtävä talouden tarpeiden edellyttämien taitojen kehittämiseksi.

Alakohtaisten politiikkojen osalta Montenegro on edistynyt kohtuullisesti teollisuutta ja pk-yrityksiä koskevien Eurooppa-kumppanuuden ensisijaisten tavoitteiden toteuttamisessa. Toimilupajärjestelmien selkeyttämisessä Montenegro on kuitenkin edistynyt vain vähän. Yritysten toimintaympäristöä on parannettava hallintomenettelyjä yksinkertaistamalla. Terässektori tarvitsee rakenneuudistusta säilyäkseen elinkelpoisena ja kilpailukykyisenä.

Maatalous alalla on edistytty jonkin verran. Hallitus on hyväksynyt strategiat maatalouden kehittämistä ja kalataloutta varten ja tuonut ne julkiseen keskusteluun. Montenegro on laatinut eläinlääkintäalan kehittämissuunnitelmia. Kaiken kaikkiaan maa on edistynyt uudistuksissa kohtuullisesti EU:n tuella ja budjettivaroja kohdentamalla. Täytäntöönpano ei kuitenkaan yllä vielä eurooppalaisten normien tasolle, ja sitä on tehostettava.

Ympäristö alalla valmistelut ovat vasta alkuvaiheessa. Strategisia asiakirjoja on laadittu ja säädöksiä annettu, mutta hallinto- ja valvontaelinten edellytyksiä ympäristöasioiden hallintoon on vielä parannettava huomattavasti.

Liikenne- ja energia aloilla on todettavissa jonkin verran edistymistä. Montenegro on aktiivisesti mukana alueellisissa liikenneverkoissa ja päättää painopisteistään sen mukaisesti. Maantiekuljetuksista annettavan lain suhteen on edistytty. Energia-alalla on todettu edistymistä etenkin sähkö- ja kaasualojen uudelleenjärjestelyn ja energiatehokkuuden edistämisen suhteen. Montenegro on ratifioinut energiayhteisön perustamissopimuksen.

Montenegron todettiin edistyneen *julkisen varainhoidon sisäisen valvonnan* ja ulkoisen tarkastuksen suhteen. Valtiontalouden tarkastusvirasto vahvisti edelleen toimintavalmiuksiaan. Montenegron on kuitenkin parannettava vielä huomattavasti sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen järjestelmäänsä, ja valtiontalouden tarkastusvirastosta olisi tehtävä ylin tarkastusvirasto, jota koskevat takeet on kirjattu perustuslakiin ja joka toimii EU:n parhaiden käytänteiden mukaisesti.

Tilastointi alalla Montenegro on edistynyt jonkin verran kansallisen tilastointijärjestelmän perustamisessa. Kokonaisuudessaan tilastot ovat kuitenkin edelleen heikkolaatuisia. Montenegron tilastokeskusta ja muita kansallisen tilastointijärjestelmän osia on parannettava huomattavasti, jotta ne voisivat täyttää sitoumukset ja tuottaa ajankohtaisia, luotettavia ja tarkkoja tilastoja EU:n normien mukaisesti.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on edistytty jonkin verran *rajavalvonnan* osalta. Montenegro on ottanut itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen täyden vastuun *viisumipolitiikasta ja turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksistä*. Valmistelut täytäntöönpanon edellyttämän lainsäädäntökehityksen ja institutionaalisen järjestelmän aikaansaamiseksi on aloitettu.

Rahanpesun torjunnan alalla on edistytty jonkin verran. Rahanpesun selvittelykeskuksena toimiva rahanpesun torjunnasta vastaava virasto tehosti yhteistyötään lainvalvontaelinten ja naapurimaiden kanssa. Koordinointia ja tietojenvaihtoa on kuitenkin vielä parannettava huomattavasti.

Huumausaineiden torjunnan alalla on edistytty jonkin verran. Montenegro on huumausainekaupan kauttakulkumaa, ja huumausaineiden käyttö on lisääntymässä.

Poliisitoimen uudelleenjärjestely on kokonaisuudessaan edistynyt jonkin verran. Poliisilla on kuitenkin käytössään edelleen riittämättömästi voimavaroja ja välineitä, etenkin järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa varten.

Montenegro on edistynyt jonkin verran *järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa*. Elokuussa 2006 hyväksyttiin toimintasuunnitelma korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategian täytäntöönpanoa varten. Tämän jatkoksi olisi nyt parannettava lainvalvontaviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksia. *Ihmiskaupan torjunnassa* on edistytty jossain määrin. Ihmiskaupan uhreille on perustettu suoja julkisin varoin. Valmistelutyö henkilötietojen suoja koskevan lain laatimista varten etenee; laki on yksi vakautus- ja assosiaatiosopimuksen keskeisistä vaatimuksista. *Henkilötietojen suojan* osalta tilanne on kuitenkin edelleen ongelmallinen. Montenegro tehostaa parhaillaan toimintavalmiuksiaan *terrorismin* torjunnan alalla.

Serbia

Poliittisten arviointiperusteiden osalta Serbia on edistynyt Eurooppa-kumppanuuden mukaisesti. Tietyt puutteet on kuitenkin vielä korjattava. Mainittakoon erityisesti, ettei Serbia täytä vielä kansainvälistä velvoitettaan toimia täysimääräisesti yhteistyössä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa, mikä on vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta käytävien neuvottelujen uudelleen aloittamisen edellytys.

Demokratian ja oikeusvaltion alalla Serbiasta on Montenegron itsenäistyttyä tullut Serbian ja Montenegron valtioliiton seuraajavaltio valtioliiton perustuslain mukaisesti. Viranomaiset ovat hoitaneet prosessin vastuullisesti. Tasavallat ovat ratkaisseet niitä molempia koskevat kysymykset kitkattomasti. Serbia on ottanut vastuulleen valtioliiton politiikan ja instituutiot. Tämä prosessi ei ole vielä täysin valmis.

Uuden *perustuslain* hyväksyminen on myönteinen asia. Vielä on kuitenkin joitakin erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuteen liittyviä ratkaisemattomia kysymyksiä. Demokratian ja oikeusvaltion lujittamiseksi perustuslakijärjestelmää on kehitettävä harkitusti ja se on pantava täytäntöön huolella. Tämä on tärkeää myös siksi, että voitaisiin varmistaa sen vastaavan EU-jäsenyyden vaatimuksia. Kosovon tuleva asema on tarkoitus määrittellä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisella poliittisella prosessilla.

Serbian *parlamentti* on jatkanut intensiivistä lainsäädäntötyötä. Se on lisännyt toimintansa läpinäkyvyyttä ja tullut avoimemmaksi yleisölle. Sen työjärjestyksen tarkistus on tervetullut asia. Parlamentin toiminnassa on kuitenkin ilmennyt joitakin puutteita, muun muassa joitakin parlamentin jäseniltä otettiin pois valtuutus kiistanalaisella tavalla. *Hallitus* on alkanut toimia avoimemmin. Eurooppa-integraatiovirasto on jatkanut hyvää työtään varsinkin Eurooppa-kumppanuuden täytäntöönpanoon liittyvän toimintasuunnitelman suhteen. Hallituksen sisäinen koordinointi on kuitenkin yhä puutteellista. Keskeisillä ministeriöillä on edelleen

hyvin vaihtelevat toimintavalmiudet ja voimavarat käsitellä Eurooppaan yhdentymiseen liittyviä kysymyksiä.

Mitä tulee *julkishallinnon uudistukseen*, joka on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista, virkamiehiin sovellettavan lainsäädäntökehityksen laatisemissa on edelleen edistytty. Se vastaa nyt yleisiä eurooppalaisia vaatimuksia. Serbialla on hyvät hallinnolliset valmiudet monilla aloilla, ja näitä valmiuksia on kehitettävä edelleen kaikkialla hallinnossa. Parlamentti ei ole vielä nimittänyt oikeusasiamiestä, kuten asianomainen laki edellyttää.

Puolustusvoimien uudistus on jatkunut, tosin kohdaten ongelmia ja vastustusta joidenkin armeijan osien taholta. Puolustusvoimien siviilivalvonta, joka on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisimmistä ensisijaisista tavoitteista, on edelleen riittämätöntä. Uudessa perustuslaissa ja parlamentin tarkistetussa työjärjestyksessä vahvistetaan perusta tehokkaammalle siviilivalvonnalle.

Oikeuslaitoksen uudistamisstrategia on hyväksytty ja sen toteutus aloitettu. Oikeuslaitoksen riippumattomuutta, joka on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista, heikentää kuitenkin yhä poliittinen vaikutus. Myönteistä on kauppatuomioistuinten oikeudenkäyntimenettelyjen nopeutuminen. Oikeudenkäytön hallinnointi ei kuitenkaan ole riittävän tehokasta. Hallinto- ja muutoksenhakutuomioistuinten perustaminen on edelleen viivästynyt.

Korruption vastainen kansallinen strategia ja vastaava toimintasuunnitelma hyväksyttiin. Joillakin osa-alueilla saavutettiin todellisia tuloksia. Korruptio on kuitenkin jatkuva huolenaihe, ja sen torjumiseksi on tarpeen perustaa selkeä ja toimiva instituutorakenne.

Ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja vähemmistöjen suojelun osalta voidaan todeta, että yleinen ihmisoikeustilanne on edelleen parantunut. Ihmisoikeuksiin ja vähemmistöjen oikeuksiin liittyvistä asioista vastannut valtioliiton ministeriö on korvattu pääministerin alaisuudessa toimivalla virastolla. Viraston toimintakyky on kuitenkin vielä testaamatta. Kirkkokunnista ja uskonnollisista yhteisöistä annettu uusi laki ei takaa uskonnollisten ryhmien tasavertaista kohtelua. Kattava syrjinnän poistamista käsittelevä laki puuttuu edelleen, ja suvaitsevaisuuden edistämiseen on vielä panostettava. Kidutuksen ehkäisemiseksi on myös toteutettava lisätoimia. Kysymys omaisuuden palauttamisesta on yhä ratkaisematta.

Vähemmistöihin kuuluvien osallistumista koulutusjärjestelmään ja vähemmistöjen edustusta julkishallinnossa on pyritty edistämään erityisin toimenpitein. Vähemmistökielillä tapahtuvaan tiedonvälitykseen liittyy kuitenkin vielä ongelmia. Etnisten ryhmien välinen tilanne Vojvodinassa on edelleen parantunut. Etelä-Serbiassa tilanne on yhä jännittynyt. Sandžakissa on sattunut bosnialaisyhteisön sisäisiä välikohtauksia. Hallitus on hyväksynyt romaniväestöön liittyviä toimintasuunnitelmia, mutta romanien tilanne on edelleen vaikea. Pakolaisten, erityisesti kaikkein haavoittuvimpien, integroiminen yhteiskuntaan on paikallistasolla jatkuvasti vaikeaa.

Mitä tulee ***alueellisiin kysymyksiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin***, Serbia on edelleen osallistunut *alueelliseen* yhteistyöhön ja toteuttanut politiikkaa, jolla se pyrkii parantamaan suhteitaan naapurimaihin. Edistymistä on tapahtunut ilmailuun, liikenneinfrastruktuuriin ja energia-alaan liittyvän alueellisen yhteistyön osalta. Serbia ei täytä vielä kansainvälistä velvoitettaan toimia täysimääräisesti yhteistyössä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa, mikä on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista

tavoitteista. Serbian viranomaiset osallistuvat Kosovon tulevasta asemasta käytäviin poliittisiin neuvotteluihin, jotka käynnistettiin vuonna 2005 YK:n tuella. Belgrad on kuitenkin yrittänyt rajoittaa Kosovon serbien osallistumista väliaikaisten itsehallintoelinten toimintaan. Serbian on omaksuttava rakentava asenne Eurooppa-kumppanuuden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Serbia on edistynyt huomattavasti kehityksessään toimivaksi markkinataloudeksi. Vakautukseen ja uudistuksiin on kuitenkin edelleen panostettava myös siksi, että maa pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.

Yksimielisyys talouspolitiikan suunnasta ja uudistuksista on yleisesti ottaen säilynyt vuonna 2005. Talouskasvu on jatkunut. Vaihtotaseen alijäämä on pienentynyt, mikä on osittain elpyvän tuonnin ansiota. Valuuttavarantoa ovat kasvattaneet yksityistämisen tuottoihin ja yritys- ja liikepankkien ulkomaiseen lainanottoon perustuvat voimakkaat pääomavirrat. Ulkomaiset suorat sijoitukset ovat edelleen kasvaneet, ja ne ovat liittyneet pääasiassa yksityistämiseen. Rahapolitiikkaa on tiukennettu, ja julkisen talouden vakauttaminen jatkui vuonna 2005 menojen vähennysten ja suurten verotulojen vaikutuksesta. Julkinen velka on vähentynyt. Eläkeuudistuksen ja yritysten rekisteröinnin suhteen on saatu aikaan todellisia tuloksia. Yhteiskunnan omistuksessa olevien yritysten ja pankkialan yksityistäminen on edennyt. Valtion omistamien yritysten uudelleenjärjestelyä ja yksityistämistä koskevat valmistelut ovat voimistuneet. Verkkotoimialoja varten tarvittavan sääntelykehiksen luomisessa edistyi jonkin verran. Talouden yhdentyminen EU:hun on edennyt.

Inflaatio ja vaihtotaseen alijäämä ovat kuitenkin edelleen varsin huomattavat. Julkisen talouden vakauttaminen pysähtyi vuoden 2006 alkuvaiheessa. Julkisen investoimisen suunniteltu lisäys uhkaa vaarantaa julkisen talouden vakautuksen jatkumisen ja makrotalouden vakauden. Ulkomainen velka on kasvanut, kun yksityissektorin lainanotto on lisääntynyt. Työttömyys on kasvanut entisestään. Uusperustantainvestointeja (ns. greenfield-investoinnit) on edelleen mitättömän vähän. Yrityssektori pysyi kokonaisuudessaan heikkona, mihin vaikutti osaltaan kilpailun puuttuminen kotimarkkinoilta sekä yritysten uudelleenjärjestelyyn, yksityistämiseen ja markkinoilta poistumiseen liittyvien menettelyjen hitaus. Uutta konkurssilainsäädäntöä ei vielä sovelleta yleisesti. Pääomamarkkinat ovat yhä kehittymättömät. Valtio puuttuu talouskysymyksiin edelleen yleisesti.

Useimmilla aloilla Serbia on edistynyt hyvin lainsäädäntönsä ja toimintapolitiikkansa yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien kanssa**. Yleisesti Serbia on edelleen parantanut valmiuksiaan panna vakautus- ja assosiaatiosopimus täytäntöön asianmukaisesti. Tiellä kohti EU:hun yhdentymistä Serbian on kuitenkin vielä ponnisteltava, jotta lainsäädäntöprosessi saataisiin päätökseen ja lainsäädäntö pantaisiin täytäntöön etenkin aloilla, joilla sen omat edut ovat vahvasti esillä.

Serbia on edennyt hyvin lainsäädäntönsä ja hallintomenettelyjensä lähentämisessä **sisämarkkinoita** käsittelevään EU:n säännöstöön. Voidakseen täyttää vakautus- ja assosiaatiosopimuksen vaatimukset Serbia on pyrkinyt kuluneen vuoden aikana jatkuvasti yhdenmukaistamaan lainsäädäntöään EU:n lainsäädännön kanssa. Edistymistä on tapahtunut erityisesti *standardoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin ja akkreditoinnin, metrologian, palvelujen vapaan liikkuvuuden, kilpailupolitiikan, yhtiöoikeuden ja tullipolitiikan* aloilla. Standardoinnin, varmentamisen ja metrologian alan kehyslainsäädäntö on nyt annettu, ja se on pantava täytäntöön. On annettu rahoituspalveluihin liittyvä lakikokonaisuus sääntöjen lähentämiseksi edelleen EU:n vaatimuksiin. Riippumaton

kilpailuviranomainen on lopulta perustettu. Tullihallinto on edistynyt merkittävästi tullilainsäädännön soveltamista koskevan valvonnan ja lainsäädäntöön liittyvän hallinnoinnin osalta.

Joillakin aloilla Serbian on vielä tehtävä työtä, ei vain voidakseen panna tulevan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöön, vaan myös hyötyäkseen siitä täysimääräisesti. Serbian on vahvistettava hallintorakenteitaan etenkin *verotuksen, valtiontukien valvonnan, julkisten hankintojen, teollis- ja tekijänoikeuksien ja kuluttajien suojelun* aloilla. Lainsäädäntökehyksen suhteen on edistytty melko hyvin julkisten hankintojen ja teollis- ja tekijänoikeuksien osalta. Riittävän täytäntöönpanon ja soveltamisen valvonnan mahdollistamiseksi tarvitaan vielä lisätoimia. Serbian on korjattava ulkomaisten tavaroiden syrjivää verotusta ja sitouduttava noudattamaan EU:n yritysverotuksen menettelysääntöjä. Valtiontukien valvontaa koskeva kehyslainsäädäntö on annettava ja asianomaisia hallinnollisia valmiuksia parannettava. Kuluttajansuojaneuvostoa on vielä vahvistettava.

Alakohtaisten politiikkojen osalta Serbia on edistynyt hyvin monilla aloilla, joihin kuuluvat koulutus, työllisyys ja sosiaalipolitiikka, *pk-yrityksiin sovellettava politiikka, maatalouspolitiikka, tilastointi, energia-ala, ilmaliikenne ja liikenneinfrastruktuuri*. Serbia on laatinut uuden lainsäädäntökehyksen korkea-asteen koulutusta varten. Se on jatkanut tuloksellisesti pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanoa. Serbia on ponnistellut edelleen maatalousalansa uudistamiseksi ja nykyaikaistamiseksi sekä ottanut aktiivisesti osaa alueen liikenneverkkojen parantamiseen. Serbia on allekirjoittanut Euroopan yhteistä ilmailualueutta koskevan sopimuksen (ECAA-sopimus). Se osallistuu aktiivisesti Kaakkois-Euroopan keskeisen alueellisen liikenneverkon kehittämisestä tehdyn yhteisymmärryspöytäkirjan täytäntöönpanoon ja Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorion toteuttamiseen. Serbia on ratifioinut energiayhteisön perustamissopimuksen.

Tietyillä aloilla tarvitaan vielä lisätoimia, jotta tulevaan vakautus- ja assosiaatiosopimukseen sisältyvät velvoitteet voitaisiin täyttää ja Eurooppa-kumppanuuden ensisijaiset tavoitteet saavuttaa. Lähentymistä EU:n sääntöihin on tapahduttava *elintarviketurvallisuuden, ympäristöpolitiikan, tietoyhteiskunnan ja varainhoidon valvonnan* aloilla. Elintarviketurvallisuuden alalla hallinnollisia valmiuksia on edelleen parannettava, erityisesti kasvinterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Ympäristöalalla Serbian on parannettava hallinnollisia valmiuksiaan sekä laadittava uusi lainsäädäntö ja varmistettava sen täytäntöönpano ja soveltamisen valvonta. Tietotekniikan alalla on vahvistettava televiestinnän sääntelyviranomaista, jotta alan kilpailu voisi kehittyä. Tiedotusvälineisiin liittyvä kehyslainsäädäntö herättää huolta etenkin sääntelyviranomaisen valmiuksien osalta. Varainhoidon valvonnan alalla Serbian on laadittava strategia julkisen talouden sisäisen valvonnan järjestelmän perustamista varten.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla Serbia on ottanut vastuulleen *viisumiasioiden hallinnointiin, rajavalvontaan, turvapaikka-asioihin ja muuttoliikkeeseen* liittyneet valtioliiton tehtävät. Ulkomaalaislaki, jossa on määriteltävä tuleva viisumijärjestelmä, on vielä antamatta. Kansallinen yhdennetty rajavalvontastrategia ja täytäntöönpanosuunnitelma on hyväksytty. Lakia valtiollisista rajoista ei ole annettu. Rajavalvontavastuun siirto sotilasviranomaisilta siviiliviranomaisille on käynnissä. Turvapaikka-asioiden alalla ei ole vielä annettu turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ja suojeluun sovellettavia menettelyjä säätelevää täytäntöönpanolainsäädäntöä. Infrastruktuuri on riittämätön, eikä pätevää henkilöstöä ole tarpeeksi. Takaisinottosopimuksia on allekirjoitettu. Lainsäädäntö ja rahoituskehys takaisin otettujen henkilöiden yhteiskuntaan integroimista varten puuttuvat vielä. Laittoman

maahanmuuton suhteen on saavutettu jonkin verran tuloksia, mutta asia on edelleen ongelmallinen.

Uuden *poliisilain* täytäntöönpano on ollut melko hidasta. Turvallisuuspalveluista ei ole vielä annettu lainsäädäntöä. *Rahanpesun* torjunnan alalla lainsäädäntöä on parannettu, mutta yhteistyö toimivaltaisten virastojen välillä on edelleen riittämätöntä.

Järjestäytynyt rikollisuus aiheuttaa edelleen vakavaa huolta. Toimintasuunnitelmaa järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kansallisen strategian täytäntöönpanemiseksi ei ole vielä saatu valmiiksi. Poliisin erityisyksiköitä on erityisesti talousrikosten tutkinnan osalta vielä tehostettava. Varojen, pankkitilien ja rikoksen tuottaman hyödyn takavarikointia ja jäädyttämistä koskeva asianmukainen lainsäädäntö on vielä antamatta. Todistajien suojelusta annetun lain täytäntöönpanossa on ilmennyt puutteita. *Ihmiskaupan* osalta on muutettu rikoslainsäädäntöä ja annettu ensimmäiset tuomiot. *Terrorismi* ja sen rahoitus on lisätty rikoslakiin erillisinä rikollisuuden muotoina. Alan kansainvälisten yleissopimusten ratifiointia ja täytäntöönpanoa on nopeutettava. *Henkilötietojen suojan* osalta tilanne on edelleen ongelmallinen.

Kosovo

Poliittisten arviointiperusteiden osalta voidaan todeta, että Kosovon tilanne on pysynyt vakaana ja vastuutehtäviä on siirretty väliaikaisen itsehallinnon toimielimille (*Provisional Institutions for Self-government, PISG*). Oikeusvaltion lujittamiseksi tarvitaan lisätoimia. Eurooppa-kumppanuuden lyhyen aikavälin keskeisiin ensisijaisiin tavoitteisiin on paneuduttu vain osittain.

Demokratian ja oikeusvaltion alalla Kosovon politiikkaa on hallinnut *kysymys sen asemasta*. Kosovon albaanien tärkeimmät poliittiset puolueet ovat alkaneet käydä aiempaa rakentavampaa vuoropuhelua, jonka jatkuminen on tärkeää. Painottuminen Kosovon asemaan on johtanut siihen, että jotkin YK:n normit on pantu nopeasti täytäntöön mutta uudistukset ovat viivästyneet. Kosovon asemasta tehtävän ratkaisun odotetaan luovan perustan vakaalle demokratialle, joka koskee kaikkia kosovolaisia etnisestä taustasta riippumatta, vahvistavan oikeusvaltiota ja edistävän ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien kunnioittamista. Kun päätös asemasta on tehty, Kosovon toimielinten on ryhdyttävä luomaan Kosovolle tulevaisuudenvisiota painottaen kaikilla tasoilla viisasta päätöksentekoa, varovaista finanssipolitiikkaa, tehokkaita instituutioita ja hyvää hallintotapaa.

Parlamentin (*Assembly*) roolin vahvistamisessa on edistytty. On hyväksytty merkittävä uudistuspaketti, joka parantaa toimenpanon valvontaa, selkeyttää taloudellista vastuuta ja lisää avoimuutta. Parlamentin valiokunnat eivät kuitenkaan aina kykene täyttämään lainsäädäntöprosessiin liittyviä tehtäviään osittain siksi, ettei valiokuntien sihteeristöihin ole saatu riittävästi pätevää henkilöstöä. Nimettyjen *esittelijöiden* käyttö on vielä uutta.

Edesmenneen presidentti Rugovan seuraajan valinta ja uuden *hallituksen* muodostaminen sujuivat ongelmitta. Kosovon edistyminen vakautus- ja assosiaatioprosessissa on yksi hallituksen tärkeimmistä tavoitteista. Hallitus on perustanut Eurooppa-integraatioviraston ja hyväksynyt Eurooppa-kumppanuuden ensisijaisiin tavoitteisiin liittyvän toimintasuunnitelman.

Julkishallinnon alalla väliaikaiset toimielimet ovat perustaneet riippumattoman valvontaelimen sekä julkisen sektorin korkeita virkanimityksiä käsittelevän komitean. Ne ovat myös perustaneet uuden oikeusministeriön ja uuden sisäasiainministeriön. Hallitus on jonkin verran parantanut koordinointi- ja päätöksentekovalmiuksiaan. Tietyt Kosovon serbialueet etenkin pohjoisissa kunnissa olivat vain vähäisessä määrin viranomaisten valvonnassa. Kosovon hallinnolliset valmiudet ovat kuitenkin edelleen heikot, ja julkishallinnon henkilöstömäärä on tarpeettoman suuri. Julkishallinto on uudistettava kattavasti. Hallinnon virkanimityksiä tehdään edelleen poliittisin perustein.

Oikeusjärjestelmään liittyen on perustettu Kosovon tuomarineuvosto ja Kosovon oikeudellinen instituutti. Väliaikaisille toimielimille on siirretty tärkeitä vastuutehtäviä paikallistason omavastuullisuuden ja vastuun selkeyden lisäämiseksi. Parlamentin nykyinen rooli tuomarien ja syyttäjien virkanimityksissä heikentää oikeuslaitoksen riippumattomuutta ja mahdollistaa sen, että poliittiset ja etniset näkökohdat painavat palvelukseenottomenettelyssä, vaikka se pitäisi toteuttaa puolueettomasti ja teknisesti. Yksityis- ja rikosoikeuden aloilla Kosovon oikeudelliset instituutiot ovat edistyneet vain vähän. Käsittelyä odottavien oikeustapausten määrä on kasvanut, eikä tuomioita aina panna täytäntöön. Tuomioiden antamista maaliskuun 2004 mellakoihin liittyvissä korkean tason tapauksissa vaikeuttavat edelleen poliisin huolimattomuus tapausten tutkinnassa, rangaistusten lievyys ja todistajien yhteistyöhaluttomuus.

Eurooppa-kumppanuuden yhtä keskeistä ensisijaista tavoitetta varten hallitus hyväksyi *korruption vastaisen* toimintasuunnitelman, perustettiin korruption torjunnasta vastaava neuvosto ja parlamentti nimitti korruptiontorjuntavirastolle johtajan. Korruptio on Kosovossa kuitenkin edelleen laajaa, ja korruption torjunnassa on saavutettu vain vähän konkreettisia tuloksia.

Ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja vähemmistöjen suojelun osalta on perustettu neuvoa-antava paneeli käsittelemään valituksia sellaisilta henkilöiltä, jotka väittävät joutuneensa UNMIK:n (Yhdistyneiden Kansakuntien Kosovon-siviilioperaatio) harjoittamien *ihmisoikeusloukkausten* uhreiksi. Kansainvälisen oikeusasiamiehen toimikausi päättyi vuoden 2005 lopussa, ja parlamentti nimitti kosovolaisen väliaikaisen oikeusasiamiehen.

Keväällä 2006 presidentti ja pääministeri aloittivat näkyvän kampanjan *vähemmistöjen* saavuttamiseksi. Kumpikin toivoi vähemmistöyhteisöjen pitävän Kosovoa kotinaan ja tekevän yhteistyötä Kosovon väliaikaisen itsehallinnon toimielinten kanssa. Vähemmistöt ovat kuitenkin edelleen muita heikommassa asemassa, ja suvaitsemattomuuden torjuntaan on panostettava lisää. Kosovon serbejä vastaan on kohdistettu väkivaltaisia iskuja erityisesti kesän 2006 aikana. Olosuhteet pakolaisten ja maansisäisten pakolaisten pysyvän paluun kannalta ovat edelleen vaikeat.

Kosovon serbien ja albaanien väliset suhteet ovat yhä kireät. Belgrad on yrittänyt rajoittaa Kosovon serbien mukanaoloa väliaikaisissa itsehallintoelimissä, ja serbit ovat edelleen boikotoineet niitä.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Kosovo on lisännyt Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen ensisijaisen tavoitteen mukaisesti osallistumistaan alueellisiin foorumeihin ja yhteistyöaloitteisiin, erityisesti liikenne- ja energia-aloilla. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa tehty vapaakauppasopimus tuli voimaan, ja Kroatian ja Bosnia ja Hertsegovinan kanssa allekirjoitettiin vapaakauppasopimukset.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Kosovo on edistynyt vain vähän kehityksessään toimivaksi markkinataloudeksi. Merkittäviä lisätoimia tarvitaan myös siksi, että se pystyisi selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.

Yksimielisyys Kosovon talouspolitiikan pääpiirteistä on yleisesti ottaen säilynyt. Rahapoliittista vakautta on tukenut edelleen euron käyttö ainoana laillisena valuuttana. Finanssipolitiikkaa on kiristetty niin, että siinä otetaan huomioon avunantajilta saatavan tuen nopea väheneminen ja käteistalletuskertymän odotettavissa oleva ehtyminen. Eurooppa-kumppanuuden yhden keskeisen suosituksen mukaisesti Kosovolle on laadittu keskipitkän aikavälin talouspoliittinen toimintakehys, jolla pyritään varmistamaan kestävä finanssipolitiikka. Lisäksi hyväksyttiin ensimmäinen keskipitkän aikavälin menokehys, joka muodostaa yhteenvedon talousarvioon sisältyvistä sekä sen ulkopuolisista rahoitustarpeista julkiset investointihankkeet mukaan luettuina. Yhteiskunnan omistuksessa olevien yritysten yksityistäminen eteni tuntuvasti. Valtion omistuksessa olevien yritysten yhtiöittäminen, joka on yksi Eurooppa-kumppanuuden keskeisistä ensisijaisista tavoitteista, on edennyt huomattavasti.

Makrotalous ei kuitenkaan ole vielä riittävän vakaa, johtuen lähinnä herkästä valtiontalouden tilasta ja kestäättömästä ulkoisesta rahoitusasemasta. Työttömyys on edelleen suuri, mihin ovat yhtenä selityksenä liian korkeat työvoimakustannukset. Nämä kustannukset heikentävät myös yksityissektorin kehitystä ja viennin kilpailukykyä. Viranomaisten tekemien poliittisten sitoumusten täyttämiseen liittyy edelleen pahoja ongelmia erityisesti keskipitkän aikavälin kestävän finanssipolitiikan osalta. Oikeuslaitoksen tehottomuus ja puutteellinen oikeusvarmuus omistusoikeuksien täytäntöönpanon yhteydessä vaikeuttavat yhä taloudellista toimintaa. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on vain rajoitetusti mahdollisuuksia saada ulkoista rahoitusta. Infrastruktuuri on riittämätön ja usein huono. Sähkön toimitus oli edelleen epävarmaa, mikä hidasti talouden kehittymistä. Valtion omistuksessa olevien yritysten, erityisesti *Kosovo Energy Corporation* -yhtiön, uudelleenjärjestelyä on vielä nopeutettava.

Kosovo on edistynyt hyvin lainsäädäntönsä ja toimintapolitiikkansa lähentämisessä **eurooppalaisiin normeihin**. Uuden lainsäädännön tosiasiallisen täytäntöönpanon ja soveltamisen valvonnan suhteen ei kuitenkaan ole edistytty kovin paljon. Kosovon on vielä ponnisteltava, jotta se pystyisi luomaan hallinnollisen toimintaympäristön, joka mahdollistaa vielä suuremman lähentymisen eurooppalaisiin normeihin.

Sisämarkkinoiden alalla on edistytty jonkin verran *standardoinnin, varmentamisen, metrologian, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin* järjestelmän perustamisessa. Vain vähän edistymistä on todettavissa monilla tärkeillä aloilla, joihin kuuluvat muun muassa *julkiset hankinnat, kilpailu ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojeleminen*. Työllisyyden, *sosiaalipolitiikan* ja *koulutuksen* osalta on edistytty vain vähän. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty rajoitetusti.

Tullialan lainsäädäntö on yleisesti ottaen yhteisön säännösten mukainen, ja Eurooppa-kumppanuuden ensisijaisten tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavien hallinnollisten valmiuksien kehittämisessä on tällä alalla edistytty monessa suhteessa hyvin (esim. tietokoneistaminen, riskianalyysit, korruption torjunta). Tarkistettu Kosovon yhtenäistetty tullitariffi tuli voimaan. Lisäksi toteutettiin UNMIK:n tullin kattava uudelleenjärjestely, ja vahvistettiin tiedusteluyksikköä ja tutkintayksikköä. *Verotus* alalla on edistytty jonkin verran, mutta sisäinen veronkanto on siitä huolimatta edelleen puutteellista.

Alakohtaisten politiikkojen osalta edistymistä on tapahtunut *liikennealalla* Eurooppa-kumppanuuden ensisijaisen tavoitteen mukaisesti. Hallitus hyväksyi multimodaaliliikennettä koskevan toimintapoliittisen asiakirjan. Kosovo allekirjoitti Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta tehdyn sopimuksen (ECAA-sopimus).

Julkisten *energiapalvelujen* uudelleenjärjestely on edistynyt jonkin verran. Energia-alan sääntelyvirasto aloitti toimintansa ja laati tärkeitä täytäntöönpanosäädöksiä. Kosovo ratifioi energiayhteisön perustamissopimuksen. Energia-alan taloudellinen elinkelpoisuus ja alan luotettavuus ovat kuitenkin vielä epävarmat. Laskutus on edelleen kestäättömän alhaisella tasolla, ja teknisiä tappioita ja varkauksia on runsaasti.

Ympäristöalalla lainsäädäntötyö on edistynyt melko hyvin. Maatalousalalla on edistytty jonkin verran varsinkin eläinlääkinnän osalta. *Varainhoidon valvonnan* suhteen on edistytty hyvin.

Audiovisuaalialan politiikan ja tiedotusvälineiden osalta on edistytty hyvin. Kosovon radio- ja televisiolaki tuli voimaan huhtikuussa 2006. Sähköisen viestinnän ja tietoyhteiskunnan alalla edistyttiin vain vähän.

Tilastointialalla on jonkin verran edistytty. Valmistelut väestö- ja asuntolaskentaa varten ovat käynnissä. Tilastokeskuksen avuksi on perustettu kansainvälinen valvontaoperaatio, jonka tehtävänä on avustaa laskennan valmisteluissa ja myös varmistaa, että laskenta toteutetaan kansainvälisten normien mukaisesti. Lisäksi vähemmistöjä on kannustettu osallistumaan koelaskentoihin. Yleisesti ottaen tilastokeskuksen toimintaedellytykset ovat heikot.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on edistytty jonkin verran *rajavalvonnan* osalta. Yhdenntyn rajavalvonnan helpottamiseksi rajapoliisi ja tulli allekirjoittivat tammikuussa 2006 yhteisymmärryspöytäkirjan.

Rahoitustietokeskus on tarkistanut Kosovon pankki- ja maksuviranomaisen avustuksella *rahanpesun vastaiset* määräykset.

Huumausaineiden torjunnan osalta ei ole todettavissa edistymistä. Poliisin edellytyksiä huumausaineiden torjuntaan on vahvistettava paikallistasolla.

Kosovon poliisitoimen kehittyminen ammattimaisiksi *poliisivoimiksi* on edennyt. On nimitetty kosvolainen varapoliisikomentaja sekä neljä Kosovon poliisitoimen apulaispoliisikomentajaa. Tehokkaan poliisitoimen kehittämiseksi ja paikallistason tutkintavalmiuksien vahvistamiseksi korruptioon ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvissä tapauksissa on vielä panostettava.

Järjestäytynyt rikollisuus on Kosovossa edelleen vakava ongelma, ja parhaillaan yritetään tehostaa toimia sen torjumiseksi. Rikollisverkostot ulottuvat eri yhteiskunnan sektoreille ja politiikkaan. Ammattitaitoisen henkilöstön löytäminen Kosovon poliisille on edelleen suuri haaste. Vielä ei ole lainsäädäntöä, joka takaisi ilmiantajien henkilöllisyyden salassapitämisen oikeudessa. *Ihmiskaupan* torjunnassa on edistytty vain vähän, ja Kosovo on edelleen ihmiskaupan lähtö-, kauttakulku- ja kohdema. Henkilötietojen suojan osalta ei ole edistytty lainkaan, mikä on huolestuttavaa.

Turkki

Turkki täyttää edelleen Kööpenhaminassa sovitut **poliittiset arviointiperusteet**, ja se on jatkanut poliittisia uudistuksia. Edistyminen on kuitenkin hidastunut kuluneen vuoden aikana, ja erityisesti ilmaisuvapauden suhteen tarvitaan vielä huomattavia lisätoimia. Tilannetta on vielä parannettava myös ei-islamilaisten uskonnollisten yhteisöjen oikeuksien, naisten oikeuksien, ammattiliittojen oikeuksien sekä armeijan siviilivalvonnan osalta.

Demokratiaan ja oikeusvaltioon liittyen annettiin *julkishallinnon* alalla laki oikeusasiamiehen viran perustamisesta. Julkishallinnon uudistamisessa ei todettu edistymistä.

Siviiliviranomaisten ja armeijan välisten suhteiden osalta parlamentti hyväksyi sotilastuomioistuimia varten tarkistetut menettelyt, jotka parantavat syytettyihin sovellettavia oikeudellisia takeita. Asevoimien johtohenkilöt ovat kuitenkin edelleen antaneet julkisia lausuntoja vaikuttaakseen asioihin, jotka eivät kuulu heidän vastuualueeseensa.

Oikeuslaitoksen uudistus on edennyt. Toistaiseksi oikeuslaitos näyttää kuitenkin soveltavan uutta lainsäädäntöä vaihtelevasti, ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta on vielä vahvistettava.

Korruption torjuntaan liittyvän lainsäädännön uudistamisessa on edistytty hieman. Korruptio on kuitenkin edelleen laajaa. Korruption vastaiset toimenpiteet ovat riittämättömiä, ja korruption torjunnasta vastaavia viranomaisia on vahvistettava.

Mitä tulee **ihmisoikeuksiin ja vähemmistöjen suojeluun**, raportoitujen *kidutus- ja pahoinpitelytapausten* määrä on edelleen vähentynyt. Väitteet pidätyskeskusten ulkopuolella ja maan kaakkoisosassa esiintyvistä kidutuksista ja pahoinpitelyistä antavat kuitenkin aiheita huoleen. Kidutukseen syyllistyneiden jääminen ilman rangaistusta on edelleen ongelma. On seurattava tarkasti, millä tavoin terrorismin vastaisen lain muutokset vaikuttavat perusvapauksiin. Muutokset toivat käyttöön laajan luettelon terrorismiin liittyvistä rikoksista, ja ne heikensivät syytettyihin sovellettavia oikeudellisia takeita.

Yleisesti ottaen avoin keskustelu monista eri aiheista, myös perinteisesti arkaluonteisista kysymyksistä, on lisääntynyt Turkin yhteiskunnassa. Tästä kehityksestä huolimatta nykyinen lainsäädäntökehys ei vielä takaa eurooppalaisten normien mukaista *ilmaisuvapautta*. Kassaatiotuomioistuimen hiljattain tekemä päätös vahvistaa rikoslain 301 §:n osalta oikeuskäytännön, joka rajoittaa sananvapautta. Lisäksi hyvin monia henkilöitä on asetettu syytteeseen mielipiteiden väkivallattoman ilmaisemisen johdosta. Turkin rikoslain 301 § ja lain muut ilmaisuvapautta rajoittavat säännökset on saatettava Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen mukaisiksi.

Kokoontumis- ja yhdistymisvapautta koskevat rajoitukset ovat lieventyneet viime vuosien aikana käyttöön otettujen toimenpiteiden täytäntöönpanon tehostuessa. Joissakin tapauksissa turvallisuusjoukkojen voimankäyttö mielenosoitusten yhteydessä on kuitenkin ollut liiallista. Jotain tiettyä kulttuuri-identiteettiä edistävien yhdistysten perustaminen on edelleen hankalaa.

Mitä tulee *uskonnonvapauteen*, lain, jonka on odotettu parantavan *uskonnollisten vähemmistöjen* asemaa, antamista on lykätty useaan otteeseen, ja ei-islamilaisten yhteisöjen vaikeudet ovat käytännön tasolla ennallaan. Alawiittiyhteisön tilanteessa ei ole tapahtunut muutosta. Olisi vahvistettava Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen mukainen

kehyslainsäädäntö, jotta kaikki uskonnolliset yhteisöt voisivat toimia ilman kohtuuttomia rajoituksia.

Naisten oikeuksiin kiinnitetään Turkissa yhä enemmän julkista huomiota, ja kansalaisyhteiskunta kykenee yhä paremmin antamaan myönteisen panoksen tällä alalla. Lainsäädäntökehys on yleisesti ottaen tyydyttävä. Käytännössä naisten oikeuksia ei kuitenkaan aina suojella etenkin maan köyhimmillä alueilla. Kunniarikokset on tutkittava nykyistä järjestelmällisemmin, ja niiden yhteydessä on tarvittaessa käytettävä syytetoimia ja annettava tuomiot.

Lasten oikeuksien osalta tilanne on muuttunut vain vähän. Alle 15-vuotiaiden koulutusta ja työntekoa koskevien säännösten täytäntöönpanoa on tehostettava.

Ammattiliittojen oikeuksiin liittyvä lainsäädäntötyö ei edistynyt. Turkki ei vielä täytä EU:n ja ILO:n (Kansainvälinen työjärjestö) normeja etenkin lakko-oikeuden ja työehtosopimusneuvottelujen käymistä koskevan oikeuden osalta.

Turkki suhtautuu *vähemmistöjen oikeuksiin* edelleen rajoittavasti. Se ei ole ratifioinut vähemmistöjen oikeuksiin liittyviä kansainvälisiä oikeudellisia välineitä. Mitä tulee *sivistyksellisiin oikeuksiin*, yleisradiotoiminta muilla kielillä kuin turkiksi on sallittu rajoitetusti. Muiden kielten opiskelua koskevat rajoitukset ovat edelleen voimassa julkisen koulujärjestelmän osalta. Kaikki yksityiset laitokset, jotka tarjosivat kurdin kielen kurseja, suljettiin elokuussa 2005. Muiden kielten kuin turkin käyttöä koskevat yleiset rajoitukset ovat edelleen tiukat niin poliittisessa elämässä kuin julkisten palvelujen käytönkin yhteydessä.

Turkkiin on kohdistunut enenevässä määrin terrori-iskuja. Niiden takana on usein Kurdistanin työväenpuolue PKK, joka mainitaan EU:n terroristijärjestöluettelossa. EU on tuominnut nämä terroriteot ankarasti.

Turkin on paneuduttava maan *kaakkoisosan* vakaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin ja taattava kurdiväestölle täydet oikeudet ja vapaudet. Maansisäisten pakolaisten suuri määrä on edelleen ongelma.

Mitä tulee *alueellisiin kysymyksiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin*, Turkki on ilmaissut jatkuvan tukensa YK:n ponnisteluille löytää kokonaisratkaisu *Kyproksen ongelmaan*. Turkin ja Kyproksen tasavallan kahdenvälisen suhteiden normalisoinnin suhteen ei kuitenkaan ole edistytty. Turkki allekirjoitti assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirjan heinäkuussa 2005, mutta ei sen jälkeen ole edennyt kohti tilannetta, jossa lisäpöytäkirja olisi pantu täytäntöön täysimääräisesti ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta, mukaan luettuina suorat liikenneyhteydet Kyprokseen, rajoittavat esteet olisi poistettu kokonaan. Eurooppa-neuvosto muistutti kesäkuun 2006 kokouksessaan, että neuvosto aikoo tarkastella lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoa vuoden 2006 aikana ja seurata kehitystä EU:n 21. syyskuuta 2005 antamaan julistukseen sisältyvien kysymysten suhteen.

Suhteet Kreikkaan ovat kehittyneet myönteisesti, mutta rajakiistan ratkaisemisessa ei ole edistytty. Maiden ulkoministerien kokouksessa sovittiin uudesta luottamusta lisäävästä toimenpidepaketista. Hyvien naapuruussuhteiden luominen on edelleen ratkaisevan tärkeää.

Taloudellisten arviointiperusteiden näkökulmasta Turkki voidaan katsoa toimivaksi markkinataloudeksi, kunhan se huolehtii vakauttamisen ja uudistamisen viimeaikaisten tulosten kestävydestä. Turkin pitäisi myös selviytyä kilpailun ja markkinavoimien paineista

unionissa keskipitkällä aikavälillä edellyttäen, että se jatkaa horjumatta vakauttamispolitiikan tiellä ja toteuttaa määrätietoisesti lisätoimia rakenteellisten uudistusten edistämiseksi.

Yksimielisyys markkinatalouden pääpiirteistä on yleisesti ottaen säilynyt ennallaan. Vakautta painottava makrotalouspolitiikka on edistynyt voimakasta talouskasvua ja lisännyt joustavuutta häiriöiden varalta. Julkisen talouden alijäämä ja julkinen velka ovat pienentyneet merkittävästi, ja sosiaaliturvajärjestelmän parantamiseksi on toteutettu joitakin keskeisiä toimenpiteitä. Sääntely- ja valvontavirastojen riippumattomuutta on vahvistettu, ja valtion omistuksessa olevien pankkien erioikeuksia ollaan vähitellen lopettamassa. Yksityistämiproessi on nopeutunut. Pankkiala ja muu rahoitustoiminta ovat kasvaneet, ja valvontaa on edelleen tehostettu. Talous on avautunut lisää ulkomaiselle kaupalle ja ulkomaisille sijoituksille. Keskuspankki ja hallitus toteuttavat edelleen inflaatiota jarruttavaa politiikkaa.

Suhteellisen suuren ulkomaisen ja julkisen rahoituksen tarpeen johdosta talous on hyvin riippuvainen investointi-ilmapiiristä, mikä on mahdollinen uhka makrotalouden vakaudelle. Sen vuoksi julkisen talouden vakauttamista on jatkettava ja sen tueksi on toteutettava rakenteellisia toimenpiteitä. Rekisteröimättömän työvoiman käytön torjuntaan on kiinnitettävä huomiota. Työmarkkinoiden epätasapaino jatkuu. Ennestäänkin alhainen työllisyysaste on laskusuunnassa, mikä koskee erityisesti naisia. Poliittiset toimenpiteet näiden vinoutumien korjaamiseksi olivat vähäisiä, ja työntekijöiden palkkaamisesta palkan lisäksi aiheutuvat kustannukset olivat jatkuvasti korkeita. Keskimääräinen koulutustaso on suhteellisen alhainen, ja koulutuserot ovat edelleen suuret. Yritysten toimintaympäristöä heikensivät markkinoilta poistumisen esteet ja vähäinen avoimuus valtiontukien suhteen. Energia-alan uudelleenjärjestely eteni melko hitaasti.

Turkin kyky täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet on parantunut. Maa on edistynyt useimmilla aloilla jonkin verran. Liittymiskumppanuuden lyhyen aikavälin ensisijaisten tavoitteiden saavuttaminen on kuitenkin viivästynyt monilla aloilla. Turkki ei edelleenkään täytä tiettyjä tulliliittoon liittyviä velvoitteitaan. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen ja institutionaalisten ja hallinnollisten valmiuksien kehittäminen edellyttävät vielä paljon työtä.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty vaihtelevasti. Akkreditoinnin, standardoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta on tapahtunut kehitystä. Tietyt säännökset ovat kuitenkin vielä ristiriidassa tavaroiden vapaan liikkuvuuden yleisten periaatteiden kanssa, ja kaupan teknisiä esteitä on edelleen. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* suhteen ei edistytty. Lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu *sijoittautumisoikeutta* ja *palvelujen tarjoamisen vapautta* koskevan yhteisön säännösten kanssa edelleen vain vähän. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla Turkki on edistynyt hyvin vähän. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on kesken erityisesti rahanpesun torjunnan osalta. Ulkomaalaisten oikeutta hankkia kiinteistöjä rajoitetaan.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty erittäin vähän. Käyttöön on otettu poikkeuksia, jotka ovat kaventaneet lainsäädännön soveltamisalaa. Turkilla ei ole järjestelmää, joka takaisi yhtenäiset toimintatavat kaikilla aloilla, joilla julkisia hankintoja tehdään. *Yhtiöoikeuden* suhteen edistyttiin hieman. Turkki on ottanut käyttöön useimmat kansainväliset tilinpäätösstandardit. Ne eivät kuitenkaan sido useimpia turkkilaisia yrityksiä, jotka ovat velvollisia ainoastaan ilmoittamaan verotuksen kannalta olennaiset tiedot. Lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu vain vähän. *Teollis- ja tekijänoikeuksia* koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edistynyt hyvin, ja alan hallinnollisia valmiuksia on parannettu. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin vielä erityisesti oikeuksien täytäntöönpanemiseksi piratismiin

ja tuotteiden väärentämiseen liittyvän järjestäytyneen toiminnan yhteydessä. Lisäksi asianomaisten viranomaisten yhteistyötä ja keskinäistä koordinointia on tehostettava. Erikoistumattomien alemman oikeusasteen tuomioistuinten on vaikea panna lainsäädäntöä täytäntöön asianmukaisesti.

Kilpailupolitiikan alalla on edistytty vaihtelevasti. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen kilpailualaa koskevan yhteisön säännösten kanssa on edennyt hyvin, ja kilpailuviranomainen valvoo kilpailulainsäädännön soveltamista tyydyttävällä tavalla. Valtiontukien osalta ei kuitenkaan ole edistytty. Turkilla ei ole EU:n sääntöjen soveltamiseen tarvittavaa kehyslainsäädäntöä eikä asianmukaisia hallintorakenteita. Tähän liittyvät assosiaatiosopimuksen mukaiset velvoitteet ovat yhä täyttämättä.

Rahoituspalvelujen suhteen Turkki on edistynyt jossain määrin. Parannuksia ovat uusi pankkitoimintalaki sekä vakuutus- ja lisäeläkepalvelujen tarjoajiin sovellettava uusi maksukyvyttömyyslainsäädäntö. Vakuutusalan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt vain vähän. Investointipalvelujen ja arvopaperimarkkinoiden alalla on vielä mukautettava sijoittajien korvausjärjestelmää, rajojen yli tapahtuvaa palvelujen tarjontaa, julkistamisvaatimuksia ja tarjousesitteitä. Valvontakykyä on vielä parannettava, erityisesti vakuutusalan ja arvopaperimarkkinoiden osalta.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden suhteen on edistytty joillakin osa-alueilla, joihin kuuluvat muun muassa paikalliset muunkieliset yleisradiolähetykset. Turkki on luonut hyvän perustan sähköistä viestintää ja tietoteknologiaa koskevan lainsäädännön laajemmalle yhdenmukaistamiselle. Kaiken kaikkiaan tiedotusvälineisiin ja audiovisuaalialan politiikkaan liittyvää lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu vasta hyvin vähän.

Maatalousalalla edistyi hieman maaseudun kehittämisen suhteen. Toimenpiteiden täytäntöönpanoa ovat kuitenkin hidastaneet asianomaisten säädösten antamiseen ja hallintorakenteiden perustamiseen liittyvät viivästyksset. Useimmat yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanoon tarvittavat hallinnolliset rakenteet ovat vielä perustamatta. Turkin politiikka kytkeä taloudellinen tuki enenevässä määrin tuotantomäärään ei ole yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan uudistuksen mukainen. Kokonaisuudessaan lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu vasta vähän. *Kalastuksen* osalta Turkki ei ole edistynyt. Turkin lainsäädännöstä puuttuu tärkeitä osia yhteisön säännöstöstä, eivätkä yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanoon tarvittavat rakenteet ole valmiina. *Eläinlääkintä-, kasvinterveys- ja elintarvikepolitiikan* yhdenmukaistamisessa edistyi vain vähän. Yhteisön säännösten täytäntöönpanon mahdollistavat lainsäädäntökehys ja hallintorakenteet eivät vielä ole valmiina. Valvontajärjestelmät ovat yleisesti ottaen heikot. Ongelmallisina on eläinlääkintäala, jolta puuttuu toimiva eläintautien valvontajärjestelmä eläinterveystilanne huomioon ottaen.

Liikennepolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt melko hyvin maantiekuljetusten osalta, mutta muilla aloilla epätasaisesti. Edellytyksiä panna lainsäädäntö täytäntöön ja valvoa sen soveltamista on parannettava. Rautatieliikenteen rakennetta koskeva päätös odottaa käsittelyä. Kansainvälisiin meri- ja ilmaliikennesopimukseen sovellettavaa yhteisön säännöstöä ei ole vielä siirretty osaksi kansallista lainsäädäntöä. *Euroopan laajuisten verkkojen* osalta on edistytty vähän. *Energialalla* edistyi jonkin verran. Lainsäädäntöä on kuitenkin yhdenmukaistettu epätasaisesti. Energiatehokkuutta koskeva puitelaki puuttuu vielä. Hallinnollisia valmiuksia on parannettava ja sääntelyelinten riippumattomuutta vahvistettava.

*Verotus*alalla edistyi hieman. Turkin verojärjestelmä vastaa osittain yhteisön säännöstöä, mutta etenkin arvonlisäveron soveltamisala ja verokannat, valmisteveron rakenne ja verokannat sekä välitön verotus yleensä edellyttävät vielä lisätoimia. Kaikki syrjivät kohdat alkoholi- ja tupakkatuotteiden verotuksessa on kumottava pikaisesti.

Talous- ja rahaliiton alalla Turkki on edistynyt, ja valmistelut ovat yleisesti ottaen hyvässä vaiheessa. Lainsäädäntö, jolla estetään julkisen sektorin keskuspankkirahoitus ja viranomaisten etuoikeudet rahoituslaitosten palveluihin, ei vastaa yhteisön säännöstöä. Talouspolitiikan tuloksellisuutta heikentää myös hyvien koordinointi- ja yhteistyökäytäntöjen puuttuminen. *Tilasto*alalla Turkki edistyi jonkin verran yhtenäisten luokittelujen käytössä ja alakohtaisten tilastojen tuottamisessa. Alan lainsäädäntöä on edelleen yhdenmukaistettu vain vähän, mutta parhaillaan ollaan antamassa uutta lainsäädäntöä, jonka pitäisi parantaa tilannetta merkittävästi.

Turkki on edistynyt jonkin verran EU:n *työllisyys- ja sosiaalipolitiikan* suhteen, etenkin sosiaalisen suojelun sekä uuden vammaislain täytäntöönpanon osalta. Ammattiliittojen oikeuksien täysimääräinen kunnioittaminen on kuitenkin vielä varmistettava. Rekisteröimättömän työvoiman käytön torjuntaan on kiinnitettävä huomiota. Hallinnon täytäntöönpanovalmiuksia on vielä parannettava.

Turkki on edennyt hyvin *yritys- ja teollisuuspolitiikan* alalla; erityisen tärkeä on investointien tuki- ja edistämismääräysten perustamisesta annettu laki. Myös yksityistäminen, pk-yritysten määrittely EU:n määritelmän mukaisesti sekä strateginen suunnittelu etenivät. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt hyvin.

Aluepolitiikan ja rakennepoliittisten välineiden koordinoinnin osalta edistyi, muun muassa kehitysvirastoista annetun lain myötä. Virastojen rooli ja toimintatapa eivät kuitenkaan ole täysin selviä. Omavastuullisuutta on lisättävä ja vastuuta selkeytettävä, esimerkiksi toimivallan jakautumista eri ministeriöille olisi tarkasteltava uudelleen sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt varsin vähän.

Oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien osalta edistyi jonkin verran. Yleisesti ottaen oikeuslaitoksen uudistus on edennyt keskeytyksettä. Toistaiseksi oikeuslaitos näyttää kuitenkin soveltavan uutta lainsäädäntöä vaihtelevasti, ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta on vielä vahvistettava. Korruption torjunnassa on edistytty jonkin verran, sillä muun muassa julkishallinnon avoimuus on lisääntynyt. Korruptio on kuitenkin edelleen laajaa, ja korruption torjunnasta vastaavien viranomaisten toimintakyky ja korruption vastaiset strategiat ovat yhä riittämättömät. Parlamentaarista koskemattomuutta sovelletaan liian laajasti. Perusvapauksien osalta lainsäädäntötyö eteni vain vähän, vaikka uudistusten täytäntöönpano jatkuikin.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla Turkki edistyi turvapaikka-asioiden, rajavalvonnan, ihmiskaupan torjunnan, tulliasioiden ja poliisiyhteistyön suhteen. Lainsäädäntöä yhdenmukaistetaan parhaillaan, mutta työ on vielä kesken muun muassa siirtolaisuuden, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan, rahanpesun torjunnan sekä yksityis- ja rikosoikeudellisissa asioissa tehtävän yhteistyön osalta.

*Tiede- ja tutkimus*alalla edistyi edelleen jonkin verran, etenkin EU:n tutkimusohjelmiin osallistumisen ja budjettivarojen kohdentamisen suhteen. *Koulutuksen ja kulttuurin* osalta edistyi edelleen hyvin, ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt hyvin kummallakin alalla.

Ympäristöalalla jätehuolto- ja melulainsäädännön yhdenmukaistaminen etenee hyvin, mutta muilla osa-alueilla, kansainväliset sopimukset mukaan luettuina, yhdenmukaistaminen on edennyt hitaasti. Horisontaalisen lainsäädännön osalta ei ole edistytty etenkään rajat ylittävien kysymysten ja julkisten kuulemisten suhteen, mikä antaa aiheutta yhä kasvavaan huoleen. Ilman laatua, luonnonsuojelua ja veden laatua koskevan yhteisön säännösten siirtäminen osaksi kansallista lainsäädäntöä eteni hieman. Muutetun ympäristölain täytäntöönpano tulee vahvistamaan institutionaalisia valmiuksia. Lainsäädännön soveltamista valvotaan puutteellisesti.

Kuluttajien ja terveyden suojelun alalla kuluttajansuoja parani muun muassa markkinavalvontajärjestelmän perustamisen myötä. Kansanterveysalalla edistyi myös, mistä voidaan erityisesti mainita verkoston perustaminen tartuntatautien epidemiologista valvontaa ja torjuntaa varten. Lainsäädännön täytäntöönpano on kuitenkin kummallakin alalla edelleen tehotonta.

Tulliliiton ansiosta Turkin lainsäädäntö on tällä alalla jo hyvin pitkälti yhdenmukaistettu. Tiettyjä kysymysten, kuten vapaakauppavyöhykkeiden, tullinalennusten, tuoteväärennösten torjunnan sekä jälkitarkastuksen osalta lainsäädäntö on kuitenkin vielä yhdenmukaistamatta. Tullihallintoa on vahvistettava aloittamalla esimerkiksi valmistelut tietotekniikan yhteenliitettävyyttä varten.

Ulkosuhteiden alalla Turkki on edennyt yhdenmukaistamisessa jo pitkälle. EU:n yhteisen kauppapolitiikan osalta yhdenmukaistaminen on kuitenkin vielä kesken. EU:n yhteisen *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla yhdenmukaistaminen jatkui. Turkki on lisännyt ulkopoliittista toimintaansa Lähi-idässä ja näin edistänyt alueen vakautta. Armenian vastainen raja on edelleen suljettu. Turkki on osallistunut Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan operaatioihin, mutta Turkin osallistuminen Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan on kuitenkin edelleen ongelmallista. Turkki estää edelleen Kyproksen ja Maltan osallistumisen EU:n ja Naton strategiseen yhteistyöhön. Se myös vastustaa Kyproksen liittymistä Wassenaarin järjestelyyn. Turkki ei ole vielä allekirjoittanut kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntöä.

Varainhoidon valvonnan osalta Turkki edistyi jonkin verran. Joitakin hallintorakenteita ja osa täytäntöönpanolainsäädännöstä on valmiina. Julkista varainhoitoa ja sen valvontaa koskevaa lakia ei kuitenkaan vielä sovelleta täysimääräisesti. Rakenteet EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi eivät ole vielä valmiit, vaikka joitakin väliaikaisia järjestelyjä onkin toteutettu. *Varainhoito- ja talousarviosäännösten* osalta Turkin on perustettava hyvissä ajoin koordinoitirakenteet ja vahvistettava täytäntöönpanosäännöt, jotta se voisi varmistaa asianmukaisen omien varojen laskemisen, keräämisen, maksamisen ja valvonnan.